

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سلامت اداری

مبانی، شاخص‌ها، گزارش عملکرد و برنامه‌های
دستگاه‌های اجرایی (ملی - استانی)

معاونت حقوقی، امور مجلس و استان‌ها،
امور مجلس و استان‌ها

سلامت اداری

تهیه و تدوین: معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس جمهور.
مشخصات نشر: تهران: مرکز آموزش مدیریت دولتی ریاست جمهوری، ۱۳۹۰.
شابک: ۱-۱-۹۲۷۶۰-۶۰۰-۹۷۸-۶۰،۰۰۰ ریال
فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.
چاپ اول ۱۳۹۰.

موضوع: سازمان‌های دولتی - ایران - امور مالی - فساد اداری
شناسه افزوده: ایران. ریاست جمهوری. معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی
شناسه افزوده: مرکز آموزش مدیریت دولتی ریاست جمهوری
رده کنگره: ۸۱۳۹۰ س ۵ / ف ۱۵۲۵ / JF
رده دیویی: ۳۵۳ / ۴۶۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی ۲۵۳۳۷۷۶

سلامت اداری

تهیه و تنظیم: معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس جمهور
ناشر: مرکز آموزش مدیریت دولتی ریاست جمهوری
شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول، پاییز ۱۳۹۰
قیمت: ۶۰،۰۰۰ ریال
صفحه آرا: نوشین شیخ‌ایمانپور
کارشناس نشر و چاپ: کوروش مقدس
لیتوگرافی، چاپ و صحافی:

دفتر تدوین و نشر منابع علمی و آموزشی مرکز آموزش مدیریت دولتی

فروشگاه و نمایشگاه دائمی کتاب: خیابان کریمخان زند - استاد نجات‌اللهی شمالی - شماره ۱۹۸

تلفن: ۸۸۹۰۷۵۹۳   تلفکس: ۸۸۹۰۷۶۰۷

رایانامه: Bookstore@SMTTC.ac.ir

فهرست مطالب

۱	فصل اول: مبانی نظری
۱	مقدمه
۲	تعاریف
۴	عوامل مؤثر بر فساد در نظام اداری
۵	عوامل مدیریتی
۶	عوامل فرهنگی و اجتماعی
۶	عوامل سیاسی
۷	عوامل اقتصادی
۸	آثار فساد
۱۰	زوندگسترش فساد اداری
۱۱	ضرورت بومی‌سازی شاخص‌های فساد در ایران
۱۷	پاک‌ترین و فاسدترین کشورها از نظر شیوع فساد مالی
	زمینه‌های رشوه
۱۸	عوامل مؤثر در کاهش یا افزایش رشوه در جوامع
۱۸	پیامدهای رشوه
۱۹	راهبردهای مبارزه با رشوه و فساد مالی
۱۹	اقدام‌ها و تجارب جهانی
۲۱	فصل دوم: مبانی دینی و ارزشی
۲۱	فساد و راهکارهای مبارزه با آن در حکومت علوی ^(ع)
۲۲	هدف و انگیزه از پذیرش حکومت

۲۵	شرایط جامعه اسلامی در دوران خلیفه سوم
۲۷	نامه امام ^(ع) به مالک اشتر
۲۹	شیوه‌های امام ^(ع) برای مبارزه با فساد موجود
۳۶	مبارزه مستمر و پیگیر با فتنه و فساد
۳۷	مبارزه با مفسد اقتصادی
۳۹	مبارزه با تبعیض و بی عدالتی
۴۳	مبارزه با مفسد اخلاقی و اجتماعی
۴۴	مبارزه با تحریف‌ها و انحراف‌ها
۴۵	مبارزه با خرافات و تحریف
۴۷	مبارزه با بدعت‌ها
۴۸	بازرسی و نظارت عالی
۵۷	دولت کارآمد
۶۳	فصل سوم: مبانی تحقیق
۶۳	تشخیص و تبیین مسئله
۶۵	اهمیت و ضرورت انجام طرح
۶۷	اهداف طرح
۶۷	مراحل انجام طرح
۶۹	فصل چهارم: شاخص‌های عمومی سلامت و فساد اداری
۶۹	شاخص‌های آموزش
۶۹	شاخص‌های شفاف‌سازی سازمانی
۶۹	شاخص‌های شناسایی و کشف گلوگاه‌های فساد خیز
۶۹	شاخص‌های سیستم‌های نظارتی
۷۰	شاخص‌های ساختار اداری
۷۰	شاخص‌های عملکرد سازمانی
۷۱	شاخص‌های تکریم ارباب رجوع
۷۲	شاخص‌های سیستم‌های مکانیزه
۷۳	شاخص‌های بانک‌های اطلاعاتی
۷۳	شاخص‌های امور توسعه دولت الکترونیک

ت فهرست مطالب

۷۳	شاخص‌های فردی و شغلی
۷۴	شاخص‌های تنبیه و تشویق
۷۴	شاخص‌های سیستم رفاهی
۷۴	شاخص‌های فساد و سلامت اداری
۷۷	فصل پنجم: شاخص‌های اختصاصی فساد، عملکرد و برنامه‌های آتی دستگاه‌های اجرایی
۷۷	وزارت آموزش و پرورش
۷۸	پارک‌های علمی و فناوری
۸۰	سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
۸۱	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۸۲	سازمان ملی جوانان
۸۳	کمیته امداد امام خمینی
۸۴	وزارت بازرگانی
۸۵	وزارت تعاون
۸۸	وزارت دادگستری و سازمان تعزیرات حکومتی
۹۶	سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی
۹۷	سازمان ثبت اسناد و املاک کشور
۹۹	شورای حل اختلاف
۱۰۰	سازمان ثبت احوال کشور
۱۰۲	سازمان امور عشایری
۱۰۳	وزارت صنایع و معادن
۱۰۵	سازمان استاندارد و تحقیقات صنعتی
۱۰۶	شرکت مادر تخصصی فرودگاه‌های کشور
۱۰۷	وزارت کار و امور اجتماعی
۱۰۸	سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای
۱۰۹	سازمان حفاظت محیط زیست
۱۱۰	سازمان تربیت بدنی
۱۱۳	سازمان تأمین اجتماعی
۱۱۶	شرکت‌های سهامی بیمه (دانا، البرز)

ف سلامت اداری

- ۱۱۷..... سازمان بیمه خدمات درمانی
- ۱۱۹..... سازمان بهزیستی
- ۱۲۰..... جمعیت هلال احمر
- ۱۲۱..... وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
- ۱۲۲..... دانشگاه علوم پزشکی
- ۱۲۷..... سازمان دامپزشکی
- ۱۲۸..... وزارت امور اقتصادی و دارایی
- ۱۳۹..... وزارت جهاد کشاورزی - سازمان شیلات ایران
- ۱۴۳..... گمرک جمهوری اسلامی ایران
- ۱۴۵..... سازمان امور مالیاتی کشور
- ۱۵۲..... بانکها
- ۱۵۷..... صندوق ضمانت صادرات ایران
- ۱۵۸..... وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات
- ۱۵۹..... وزارت نیرو
- ۱۶۰..... وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح
- ۱۶۲..... وزارت راه و ترابری و ادارات کل حمل و نقل پایانه‌های کشور
- ۱۶۵..... سازمان هواپیمایی کشوری
- ۱۶۶..... شرکت آب و فاضلاب
- ۱۶۸..... شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی ایران
- ۱۶۹..... شرکت ملی گاز
- ۱۷۳..... شهرداری‌ها
- ۱۷۴..... وزارت مسکن و شهرسازی
- ۱۷۸..... سازمان تجهیز و نوسازی مدارس
- ۱۸۰..... سازمان اوقاف و امور خیریه
- ۱۸۱..... بنیاد شهید و امور ایثارگران
- ۱۸۳..... شرکت پست جمهوری اسلامی ایران
- ۱۸۴..... پست بانک ایران
- ۱۹۰..... شرکت مخابرات جمهوری اسلامی ایران

ج فهرست مطالب

۱۹۰	.....	دانشگاه آزاد اسلامی
۱۹۱	.....	دانشگاه جامع علمی - کاربردی
۱۹۲	.....	کانون زبان ایران
۱۹۳	.....	استانداردها
۱۹۶	.....	منابع

۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴

فصل اول

مبانی نظری

مقدمه

فساد مالی در سازمان‌ها و مراکز دولتی، یکی از عوامل برهم خوردن توزیع عادلانه فرصت‌های اقتصادی و درآمدها و به طور کلی، برقراری عدالت اجتماعی و افزایش رفاه عمومی، و احقاق حقوق شخصی ذی‌حق است. به علاوه، با رشد روزافزون فساد اداری، فضائل اخلاقی نیز تهدید و نابود می‌شوند و رقابت منفی و انحصارطلبی سودجویانه، جای آن را می‌گیرد و مشارکت عمومی را به خطر می‌اندازد.

مبارزه با فساد مالی به دلایل ملی و فرا ملی، اهمیت بسیار دارد و آگاهی مردم نسبت به عملکرد مسئولان در این باره و میزان سلامت سازمان‌ها و ادارات دولتی ضرورت دارد. در نتیجه، دستگاه‌های مختلف دولتی برای مبارزه با فساد به ایجاد تصویری روشن از عملکرد خود نیاز دارند تا به تدوین شاخص‌های اندازه‌گیری فساد اقدام کنند. تهیه و تدوین این شاخص‌ها نیازمند و متکی بر پژوهش‌های میدانی و بر مصادیق مختلف فساد و ادراک فساد است و این امر، مفهوم فساد را از نظر کیفی و ترکیبی و درهم‌تنیده بودن آن با سایر مفاهیم دشوار می‌کند. به طور معمول، رتبه‌بندی کشورها بر اساس شاخص ادراک فساد، بین صفر تا ده است که کمترین نمره عدد رتبه‌بندی شاخص ادراک فساد، دارای بالاترین درجه فساد است و بالعکس بالاترین نمره یعنی عدد ۱۰ به معنای برخورداری از کمترین درجه فساد است.

قانون اساسی در اصول یک و دو، حکومت جمهوری اسلامی ایران را براساس حق، عدالت و ایمان به خدای یکتا بنا کرده است؛ همچنین بند دهم از اصل سوم نیز ایجاد نظام اداری صحیح را از وظایف دولت محترم دانسته است. نظر به اینکه سازمان‌ها و اداره‌ها عمدتاً به دلیل ارائه خدمات به شهروندان تأسیس می‌شوند، قوانین پراکنده‌ای نیز تصویب و اجرا می‌شود که این می‌تواند موجب تخلف و فساد اداری شود.

تعاریف

از نظر کلی، فساد اداری مفهوم به نسبت شناخته شده‌ای است؛ برای نمونه، در لغت نامه دهخدا به نحو نسبتاً کامل و بارزی، اصطلاح فساد این‌چنین تعریف شده است:

فساد: تباه شدن، ضد صلاح، به ستم گرفتن مال کسی را، تباهی، گزند، و زیان ظلم و ستم، شرارت و بدکاری، عمل ناشایست و ناپسند، فسق و فجور، کینه و دشمنی، فتنه و آشوب.

در حالی که تعاریف متعددی از فساد ارائه و به جنبه‌های گوناگون فساد پرداخته شده است ولی ادغامی از تعاریف می‌تواند تعریف کامل‌تری از فساد ارائه کند:

«فساد اداری عبارت است از:

الف) اقدامات مأموران دولتی که با هدف انتفاع و بهره‌برداری برای خود یا اشخاص دیگر از راه‌های زیر انجام می‌شود:

- نقض قوانین، مقررات و ضوابط اداری،
  - تعبیر و تغییر قوانین و مقررات و ضوابط اداری،
  - خودداری، کندکاری و یا کوتاهی در انجام وظایف قانونی در قبال ارباب رجوع،
  - تسهیل یا تسریع غیرعادی در انجام کار برای اشخاص معین در مقایسه با دیگران.
- ب) اقدامات اشخاص حقیقی و حقوقی که با هدف انتفاع و بهره‌برداری برای خود یا دیگران در قبال پرداخت مال به مأموران دولت به منظور برخورداری از مزایا و امتیازات از راه‌های غیر صحیح انجام می‌پذیرد.

این تعریف برای مطالعه کاربردی فساد و روش‌های مبارزه با آن از تعاریف قبلی کامل‌تر و مناسب‌تر است. از یک سو در این تعریف، از مفاهیم غیر دقیق و کلی مانند منافع عمومی یا دیدگاه عمومی استفاده نشده است و از سوی دیگر، این تعریف، فساد اداری را به نقض قوانین و مقررات محدود نمی‌کند، بلکه هرگونه تعبیر و تغییر را هم شامل می‌شود و مهم‌تر از آن فساد، شامل تغییرات قانونی برای نفع شخصی و صنفی می‌شود که به آن فساد در قانون‌گذاری می‌گویند. مزیت دیگر این تعریف آن است که در آن به انگیزه‌های مختلف کارمندان برای مشارکت در فساد نیز اشاره شده است.» (استانداری زنجان، ۱۳۸۹)

تقسیم‌بندی فساد اداری

یک محقق علوم سیاسی به نام هیدن هیمر، فساد را به سه گونه: سیاه، خاکستری و سفید تقسیم می‌کند.

الف) فساد اداری سیاه

کاری که از نظر توده‌ها و نخبگان سیاسی منفور است و عامل آن باید تنبیه شود. برای مثال می‌توان از دریافت رشوه برای نادیده گرفتن معیارهای ایمنی در احداث مسکن نام برد.

ب) فساد اداری خاکستری

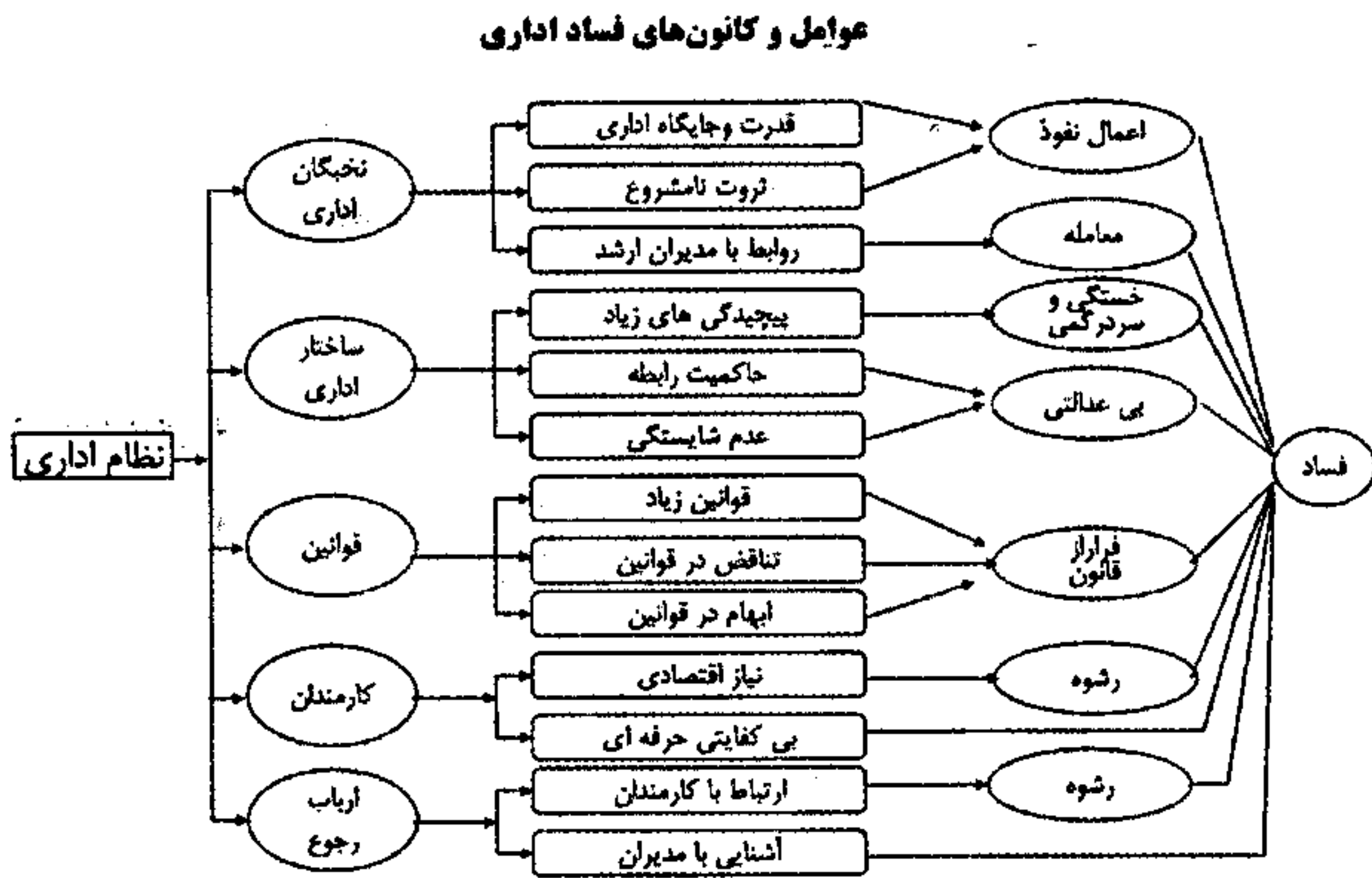
کاری که از نظر اکثر نخبگان منفور است اما توده‌های مردم به آن بی‌اعتنا هستند، مثلاً کوتاهی کارمندان در اجرای قوانینی که در بین مردم از محبوبیت چندانی برخوردار نیست و کسی غیر از نخبگان سیاسی به مفید بودن آنها معتقد نیست.

ج) فساد اداری سفید

کاری که ظاهراً مخالف قانون است اما اکثر اعضای جامعه (نخبگان سیاسی و اکثر مردم عادی) آن را مضر و با اهمیت نمی‌دانند که خواستار تنبیه عامل آن باشند. برای مثال،

چشم پوشی از نقض مقرراتی که در اثر تغییرات اجتماعی و فرهنگی، ضرورت خود را از دست داده‌اند. (جلیل خانی، ۱۳۸۸)

عوامل مؤثر بر فساد در نظام اداری

نمودار شماره ۱. عوامل و کانون‌های فساد اداری

با توجه به تعریف و طبقه‌بندی‌های مختلف از فساد اداری، در این بخش به بررسی عوامل مؤثر بر فساد اداری از دیدگاه‌های مختلف می‌پردازیم. ارتکاب فساد مانند هر عمل دیگری که فرد انجام می‌دهد، ریشه عقلانی دارد، یعنی هنگامی فرد مرتکب فساد می‌شود که از دیدگاه خودش، منافع مورد انتظار از هزینه‌های اقدام مورد نظر بیشتر باشد. بدین ترتیب به فساد اداری به عنوان یک جرم نگاه می‌کنیم که ارتکاب آن برای مجرم، هزینه‌ها و منافی دربردارد و البته خطر کشف جرم و مجازات به عنوان هزینه‌های احتمالی در محاسبات قبل از اقدام مجرم وارد می‌شود. این نوع نگرش به ما اجازه می‌دهد تا از روش و مدل‌هایی که اقتصاددانان برای بررسی جرم و انگیزه‌های مجرمان استفاده کرده‌اند برای شناسایی انگیزه‌های فساد اداری استفاده کنیم.

فساد سیستمی اساساً پدیده‌ای سیاسی است؛ یعنی کسانی که در مواضع قدرت قرار دارند، از دولت برای انتقال منافع و عواید نامشروع به خودشان و وابستگان طرفدارشان استفاده می‌کنند. می‌توان گفت که سران حاکم با بسط وظایف دولت در زمینه‌های: مالی، تنظیم و نظارت بازار و تصدی و نیز با حذف یا تضعیف رقابت سیاسی به طور کلی، جریان منافع و عواید نامشروع را از طریق مجاری رسمی گسترش می‌دهند. این مطلب متضمن این معنا نیز هست که لاقلاً بعضی عواملی که قبلاً به منزله علت فساد مشخص شدند، در عین حال می‌توانند نتیجه و معلول فساد نیز باشند. بدین قرار، کاربرد درهم و مرزبندی نشده و ابزار مداخله مستقیم در اقتصاد، تداوم و تکثیر وسایل اختیاری سیاست‌گذاری، رکود رویه‌های دیوان‌سالارانه ناشی از وجود لایه‌های متعدد تصمیم‌گیری، قطعی نبودن و ابهامات زیان‌آور و اتلاف‌گر حاکم بر فضای سیاست‌های دولت، گسترش غالباً مهارنشده اشتغال در بخش عمومی، تأخیرهای پایان‌ناپذیر در زمینه اجرای عدالت و بیماری‌های مشابه دیگر در بسیاری از کشورهای در حال توسعه را، اکنون باید دست کم و بعضاً زاده فساد سردمداران فاسد حاکم بر این کشورها دانست. با این نگرش پویا به مسئله فساد، باید بسیاری از مزایایی را که برای فساد برشمرده‌اند، توهم تلقی کرد، زیرا اگر چنین مزیت‌هایی واقعاً وجود می‌داشت و مسائل را حل می‌کرد، فساد تداوم نمی‌یافت. در یک بررسی که در سازمان امور اداری و استخدامی کشور (سابق) صورت گرفته است، علل مؤثر بر فساد اداری را این گونه طبقه‌بندی کرده‌اند:

عوامل مدیریتی

الف) شفافیت نداشتن و پاسخگونی نبودن در فعالیت‌های نظام اداری

ب) مشکلات اقتصادی کارکنان

ج) توزیع نامناسب درآمدها

د) بی‌ثباتی مدیریت و نداشتن امنیت شغلی کارکنان

ه) اعطای اختیارات زیاد، قدرت بیش از حد و سوء استفاده از آن

و) نارسایی و پیچیدگی قوانین و مقررات

- ز) نبود نظام تشویق و تنبیه اداری
- ح) نبود نظام شایسته‌سالاری
- ط) انحصار در فعالیت‌های اداری
- ی) ضعف ساختارهای نظارتی و ناهماهنگی در بعد انتظار
- ک) ضعف تأثیر فرهنگ سازمانی بر فساد اداری
- ل) پیگیری نکردن و جدی‌برخورد نکردن با مدیران در انجام کار و موارد فساد
- م) مأموریت‌ها و گرفتاری‌های مدیران و تمام‌وقت حضور نداشتن در محل کار
- ن) توجیه اقدام‌های خلاف قوانین و مقررات توسط برخی از مدیران
- ق) استفاده شخصی برخی از مدیران از امکانات دولتی و الگوپذیری کارکنان از آنان.

عوامل فرهنگی و اجتماعی

عوامل فرهنگی نیز از جمله عوامل زمینه‌ساز بروز مفاسد در یک جامعه است. به حتم اگر فرهنگ جامعه در زمینه پیشگیری و مقابله با معضل فساد دچار ضعف باشد، این عارضه سرطان‌وار رشد و دیگر پایه‌های جامعه را تهدید خواهد کرد. (دادگر، ۱۳۸۳)

این عوامل عبارتند از:

- الف) ضعف وجدان کاری و انضباط اجتماعی،
- ب) ناآگاهی یا آگاهی کم مردم از حدود وظایف و فعالیت‌های دستگاه‌ها،
- ج) نظام ناکارآمد تأمین اجتماعی.

عوامل سیاسی

ساختار سیاسی جامعه؛ میزان قدرت و مسئولیت‌های سیاستمداران را تعیین می‌کند و از این طریق بر منافع و هزینه‌های فساد اداری برای هر سیاستمدار مؤثر است. سه متغیر عمده سیاسی که می‌توانند بر میزان فساد تأثیر بگذارند عبارتند از:

- الف) نحوه تقسیم قدرت سیاسی،
- ب) میزان آزادی سیاسی،
- ج) میزان ثبات سیاسی.

عوامل اقتصادی

ارتباط نزدیکی بین عوامل اقتصادی و عوامل سیاسی بروز فساد وجود دارد؛ بدین صورت که بخش عمده سازوکارهای مربوط به عوامل اقتصادی و سیاسی، دولتی هستند. سیاست‌های اقتصادی بر روند توسعه جامعه اثر می‌گذارند و از این طریق می‌توان این دو عامل را در یک مجموعه بررسی کرد. نمونه‌هایی از عوامل اقتصادی بروز فساد عبارتند از:

- الف) میزان مداخله دولت در ارائه خدمات و کالاها؛
- ب) وجود انحصارات دولتی و غیر دولتی (امکان استفاده از رانت اقتصادی)؛
- ج) مشکلات اقتصادی کارکنان و کارگزاران حکومت؛
- د) میزان رقابتی بودن فعالیت‌های اقتصادی؛
- ه) ناکارآمدی مقررات مالی و رعایت نکردن تشریفات در معاملات دولتی.

نمونه‌هایی از عوامل سیاسی بروز فساد

- الف) ساختار قدرت در کشور و چگونگی توزیع قدرت سیاسی
- ب) وضعیت مدیریت (ثبات مدیریت) از نظر تغییرات و تحولات سیاسی
- ج) درگیر شدن دستگاه قضائی در مسائل سیاسی و جناحی
- د) میزان تاثیر متقابل مسائل و رفتارهای سیاسی و فعالیت‌های اقتصادی
- ه) وضعیت فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی و میزان توسعه آنها
- و) نظارت و اختیارات نهادهای مدنی بر نهادهای قدرت و مدیریت اجرائی.

نمونه‌هایی از عوامل فرهنگی و اجتماعی بروز فساد

برخی صاحب‌نظران، فساد اداری را آن دسته از فعالیت‌های کارکنان و مسئولان دولت می‌دانند که اولاً به منافع عمومی لطمه بزنند و ثانیاً هدف از انجام آن، رساندن فایده به عامل (کارمند اقدام کننده) یا به شخص ثالثی باشد که عاملی را برای این اقدام اجیر کرده است.

بر این اساس، آرنولد روگو^۱ - و اچ. دی لاسول^۲ چنین اظهار می‌دارند که یک دستگاه فاسد در تمام ساختار نظام اجتماعی اختلال ایجاد می‌کند. کارل فردریچ^۳ نیز مدعی است که هر جا، صاحب قدرتی که مسئول اداره سازمانی است، بر اثر دریافت رشوه‌ای نقدی یا غیر نقدی اغوا شود و به انجام کارهای غیر قانونی مبادرت ورزد، این فرد به منافع عمومی زیان رسانده است^۴.

برخی از محققان معتقدند که فساد اداری را باید با توجه به دیدگاه‌های عمومی مردم تعریف کرد، از این رو، اقدامی که در چارچوب فعالیت‌های اداری، دولتی از دید مردم جامعه، غیر اخلاقی و مضر باشد، مصداق فساد می‌یابد.

آثار فساد

در زمینه آثار فساد می‌توان ابتدا به ریشه‌های ایجاد فساد اشاره کرد. مهم‌ترین عامل بروز فساد اداری در ریشه‌های فرهنگی و عقیدتی نهفته است، به گونه‌ای که اگر ارزش‌ها، هنجارها، عقاید و باورهای حاکم بر افراد اجتماع متکی بر ارزش‌های مادی‌گرایانه، فردگرایانه و مصرف‌گرایانه باشد و ساختارهای اجتماعی؛ انسجام و کارکردهای لازم را نداشته باشند، ناکارآمدی و ضعف نظام فرهنگی و اجتماعی را به دنبال داشته است و پیامد آن، شکل‌گیری فساد در همه سطوح و لایه‌های اجتماع خواهد بود.

دومین عامل، ریشه‌های اقتصادی است؛ رکود اقتصادی، کاهش درآمدها، بی‌عدالتی، مادی‌گرایی، بی‌ثباتی اقتصادی، تورم افسارگسیخته، عدم تناسب دخل و خرج ناشی از نبود عدالت اقتصادی، کاهش قدرت خرید مردم و توزیع نامناسب درآمدها در جامعه، از عوامل مهم اقتصادی است که زمینه‌های بروز سوءاستفاده‌های مالی و تخلفات اداری را فراهم می‌آورد. عوامل تسهیل‌کننده که عمدتاً عوامل سیاسی و اداری هستند به این شرح‌اند:

1. Arnold Rogow
2. H.D Lasswell
3. Carl Friedrich

۴. کامران کیانی‌منش، «تأملی بر موضوع فساد اداری»، بخش اول www.aftabir.com

عوامل سیاسی: عدم استقلال کامل قوه قضائیه، نفوذ قوه مجریه بر آن و بر دستگاه‌های نظارتی و بازرسی، فشار گروه‌های ذی‌نفوذ در داخل و خارج سازمان، فساد سیاست‌مداران عالی‌رتبه، جوسازی و غوغاسالاری، توصیه برای در امان ماندن مدیران متخلف از مجازات، و سرانجام، آگاه نبودن مردم از حقوق سیاسی خود در برابر قانون از عوامل سیاسی تسهیل‌کننده تخلفات است.

عوامل اداری: تشکیلات و ساختار اداری غیرکارآمد، حجیم و نامتناسب با اهداف و وظایف، پیچیدگی قوانین، مقررات و تعدد بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های اداری، مدیران غیر مؤثر، فقدان نظام شایسته‌سالاری، وجود تبعیض در زمینه‌های استخدام، انتصاب و ارتقای افراد، نارسایی در نظام حقوق و دستمزد، نظام پاداش و تنبیه و به‌ویژه نظام نظارت و ارزشیابی، ترجیح اهداف گروهی به اهداف سازمان و مانند آن، از عوامل اداری تسهیل‌کننده تخلفات هستند. ریشه‌ها و عوامل یاد شده، موجب ایجاد عارضه‌هایی در نظام اداری می‌شود که به اشکال گوناگون جلوه‌گر می‌شود؛ از جمله: کاهش رضایت شغلی، کاهش انگیزش کارکنان، جمود شخصیت، روحیه محافظه‌کاری و سرخوردگی در بین کارکنان، کاهش خلاقیت و نوآوری، کاهش سرعت در انجام امور، تمرکز غیرمنطقی بر انضباط اداری، رقابت ناسالم، و ایجاد بدبینی و بی‌اعتمادی در سازمان. علل و عوامل مذکور همراه عوارض آنها، موجب تخلفات اداری می‌شود که در نهایت به فساد اداری می‌انجامد.

در بعد آثار اجتماعی نیز، هم کارمندان و هم مسئولان، در اتخاذ تصمیمات حرفه‌ای خود تحت تأثیر روابط شخصی و خانوادگی قرار می‌گیرند که میزان تأثیر این عوامل بر تصمیمات اداری، به خصوصیات فرهنگی هر جامعه وابسته است.

برخی از محققان معتقدند که مسئول دولتی یا کارمند، زبانی مرتکب فساد اداری شده است که در اتخاذ تصمیمات اداری، تحت تأثیر منافع شخصی یا روابط و علائق خانوادگی و دوستی‌های اجتماعی قرار گرفته باشد. به عبارتی دیگر، فساد از این دیدگاه، نقض اصل رفتار برحق، بی‌طرفانه و مبتنی بر ضابطه است که بنابراین، مناسبات

خانوادگی یا شخصی نباید در تصمیمات اقتصادی و اداری سازمان‌های غیر دولتی یا مقامات دولتی، نقشی ایفا کند.

در نظریه رایج درباره نقش دولت، اصل بی‌طرفی و پرهیز از هر نوع غرض‌ورزی و جانبداری ناحق از این‌وآن، مورد احترام مأموران و مقامات دولت است و در تصمیمات اقتصادی که شامل حال بیش از یک طرف می‌شود، روابط شخصی نباید نقشی ایفا کند.

روند گسترش فساد اداری

سوء استفاده کارکنان و کارگزاران دولتی، مشکلی است که حکومت‌ها و دولت‌ها، از قرن‌ها پیش داشته‌اند و در متون باستانی نیز اشارات متعددی به آن شده است که نشان می‌دهد حکومت‌ها، همیشه نگران سوء استفاده شخصی صاحب منصبان و کارگزاران دولتی از موقعیت و امتیاز شغلی خود بوده‌اند. مسئولیت‌ها و اختیاراتی که طبق قانون به همه کارمندان دولت تفویض می‌شود، زمینه مساعدی را برای سوء استفاده تعدادی فراهم می‌کند. هزینه‌های اضافی متعدد که جرایمی مانند: اختلاس، ارتشاء و جعل که جرایم جدیدی نیستند به جامعه و دولت تحمیل می‌کنند، باعث شده است کارشناسان علوم سیاسی، اجتماعی و اقتصادی در دهه‌های اخیر برای مقابله با تخلفات اداری، به ابداع روش‌های مؤثر و کم هزینه توجه کنند. موضوع فساد در تمام زمان‌ها، گریبانگیر دولت‌ها و دغدغه فکری بسیاری از اندیشه‌مندان و متفکران سیاسی بوده است؛^۱ دانته^۱ در قرن چهاردهم، در کتاب کمدی الهی خود به مسئله فساد توجه کرده است و آن را از نظر درجه‌بندی در اعماق جهنم قرار می‌دهد. به عقیده ماکیاولی^۲ فساد جریانی است که موازین اخلاقی افراد، سست و فضیلت و تقوای آنان از بین می‌رود و از آنجا که افراد ضعیف و عاری از تقوا و پرهیزگاری، بیشتر در معرض فساد قرار می‌گیرند، باید با کنترل این افراد، هدایت رهبران فکری و کمک دستگاه‌های ناظر از این مشکل جلوگیری کرد.

1. Dante

2. Machiavelli

ضرورت بومی‌سازی شاخص‌های فساد در ایران

اهمیت و ضرورت سنجش و ارزیابی فساد را از دو جنبه نظری و عملی می‌توان بررسی کرد. از جنبه نظری مهم‌ترین نکته قابل ذکر آن است که هر اقدام برای مقابله با فساد، مستلزم پاسخ به سه پرسش بنیادین است. مهم‌ترین این سه پرسش، شناخت چرایی این پدیده است و سپس چرایی آن پدیده و در نهایت، چگونگی پدید آمدن آن. بدون پاسخ به این پرسش‌ها نمی‌توان انتظار داشت که اقدام‌ها علیه فساد به نتایج مؤثری بیانجامد.

از بعد عملی هم، نمونه‌های عملی آن را در دستور کار دولت می‌توان دید، به گونه‌ای که بر اساس سنجش و ارزیابی میزان فساد، راهکارها و سیاست‌هایی برای استقرار نظامی سالم، پیش‌بینی و تدوین خواهد شد.

در ابتدا سنجش به این صورت تعریف می‌شود: فرایند تعیین مقدار یک ویژگی یا صفت در شخص یا یک چیز، بر این اساس سنجش و ارزیابی فساد اداری عبارت است از: فرایند نظام‌دار گردآوری، تحلیل و تفسیر رفتارهای فسادآمیز متناسب با سطح تحلیل مورد نظر.

تاکنون شاخص‌های فراوان برای فساد تعریف شده است، ولی به طور کلی به شاخص‌های مهم زیر می‌توان اشاره کرد:

شاخص ادراک فساد

سازمان شفافیت بین‌المللی، سازمانی غیردولتی است که در سال ۱۹۹۳ تأسیس شد و مقر اصلی آن در آلمان است (البته شعبه‌ای هم در انگلیس دارد). هدف اصلی آن، مبارزه با فساد است. شاخص سی.پی.آی.^۱ برای اولین بار از سوی این سازمان و به وسیله آقای لامبدورف در ژوئن ۱۹۹۵ تهیه و در سال ۱۹۹۶ به صورت رسمی ارائه شد. در این شاخص کشورها از نظر میزان فساد ارزیابی و بررسی می‌شوند و هر سال فهرستی از این کشورها با توجه به میزان سلامت و فساد آنها منتشر می‌شود. کشور ما نیز از سال ۲۰۰۳ در این فهرست قرار گرفته است.

1. CPI (corruption perception index)

این شاخص که تقاضای فساد را نشان می‌دهد، شاخصی ترکیبی است که به وسیله اندازه‌گیری‌های گوناگون میدانی و اسنادی به دست می‌آید و مبتنی بر ادراک و نگرش تعدادی از تجار، تحلیلگران اقتصادی، سیاستمداران و مدیران بخش دولتی است. این شاخص، میزان سلامت کشورها را از صفر تا ده نشان می‌دهد و هرچه این عدد به ده نزدیک تر باشد، آن کشور پاک‌تر و سالم‌تر است.

در حال حاضر با تلاش‌های انجام شده، اطلاعات این شاخص از ۱۲ منبع تأمین می‌شود. به عبارت دیگر، ۱۲ منبع و مرجع بین‌المللی، اطلاعات لازم برای محاسبه شاخص سی.پی.آی را ارائه می‌کنند. این ۱۲ مرجع، ۱۸ نوع اطلاعات را تولید می‌کنند که از آنها برای محاسبه شاخص استفاده می‌شود. دوره زمانی اطلاعات استفاده شده برای محاسبه شاخص، معمولاً دو سال است.

همان‌گونه که سازمان شفافیت بین‌المللی اشاره کرده است، سی.پی.آی شاخصی برای بیان فساد مالی است و فقط رشوه را اندازه‌گیری می‌کند. این سازمان اخیراً شاخص بی.پی.آی را که نشان دهنده عرضه فساد است در مقابل سی.پی.آی که تقاضای فساد است، منتشر کرد. به عبارت دیگر، بی.پی.آی شاخص پرداخت‌کنندگان رشوه و سی.پی.آی شاخص دریافت‌کنندگان رشوه است. دومین و مهم‌ترین نکته درباره این شاخص، آن است که این شاخص مبتنی بر ادراک پاسخ‌دهندگان است و این ادراک به دلیل تأثیرپذیری از محیط و تفسیرها و برداشت‌هایی که از مفهوم فساد و مصادیق آن در کشورهای مختلف وجود دارد، قطعاً فرهنگ مدار است. به همین دلیل، نمرات کسب شده کشورها به هیچ وجه با هم قابل مقایسه نیست، به خصوص هنگامی که افرادی از کشورهای دیگر می‌خواهند راجع به فساد در کشور دیگری بدون توجه به ویژگی‌ها و شرایط اقتصادی-فرهنگی آن کشورها اظهار نظر کنند. در نظر نگرفتن شرایط اقتصادی-فرهنگی کشورها، عدم توجه به مواردی از قبیل: حجم مداخله دولت‌ها در اقتصاد، تفاوت‌های ساختاری کشورها و تکرار نقاط تماس مردم و فعالان اقتصادی با دولت، باعث می‌شود که نتوانیم به نتایج این شاخص اعتماد زیادی داشته باشیم.

کم و کیف فساد در کشورهایی نظیر کشور ما که سطح تماس کارگزاران با ارباب رجوع بسیار بالاست و ارباب رجوع برای هرکاری باید تماس‌های مکرری با کارگزاران داشته باشد، با کشوری که این تماس‌ها به حداقل رسیده است، به دلایل گوناگون متفاوت است و این از مواردی است که سی. پی. آی نمی تواند آن را در نظر بگیرد. علاوه بر این، تغییر نمونه‌ها در هر سال، نتایج پایانی را تحت تاثیر قرار می‌دهد. برای مثال، نمونه‌ای که امسال از آن راجع به ایران سوال می‌شود، معلوم نیست سال آینده هم از همین نمونه راجع به ایران نظرخواهی خواهد شد یا منابع اطلاعات، تغییر می‌کند. امسال یکی از منابع، دانشگاه کلمبیا بود؛ سال آینده ممکن است یکی از منابع، بانک جهانی باشد. این امر باعث می‌شود که پایایی نتایج سی. پی. آی تحت تاثیر قرار بگیرد. با وجود این، باید اشاره شود که سی. پی. آی تنها شاخصی است که در حال حاضر کشورها با آن ارزیابی می‌شوند (البته به دلیل ایجاد نکردن شاخص‌های بومی تا زمانی که شاخص‌هایی در مقابل آن طرح نکرده ایم، باید این برآوردها و ارزیابی را بپذیریم).

شاخص تجارت بین‌المللی

شاخص تجارت بین‌المللی که به وسیله تعدادی از متخصصین تعیین می‌شود از سال ۱۹۸۰ تا ۱۹۸۳ زیر نظر سازمان تجارت بین‌المللی بود، اما اکنون زیر نظر اتحادیه روشنفکران اقتصاد اداره می‌شود.

این شاخص، کشورها را از صفر تا ده بر اساس میزان فساد در معاملات تجاری و پرداخت‌های مشکوک رتبه بندی می‌کند.

شاخص راهنمای ریسک بین‌الملل

این شاخص از سال ۱۹۸۲ منتشر می‌شود. شاخص راهنمای ریسک بین‌الملل برای مشخص کردن میزانی است که احتمالاً مقامات ارشد دولتی، تقاضای پرداخت‌های خاصی دارند. در نتیجه نسبت به این خواست‌ها، پرداخت‌های غیرقانونی در سطح پایین دولتی انتظار می‌رود که به شکل رشوه مرتبط با: جوازهای وارداتی و صادراتی، کنترل نرخ ارز، ارزیابی‌های مالیاتی و حمایت‌های پلیسی اخذ وام و امتیاز باشد.

شاخص گزارش رقابت جهانی

مبنا در این شاخص، مقادیر به دست آمده از پاسخ‌های مدیران بنگاه‌های اقتصادی است. در این نظرخواهی از بنگاه‌های اقتصادی درباره زمینه‌های مختلف رقابت در کشورهای میزبانی که آنها سرمایه‌گذاری می‌کنند پرسیده می‌شود. این شاخص، مقادیری از یک تا هفت می‌گیرد و میزان پرداخت‌های اضافی مرتبط با مجوز واردات و صادرات، جواز کسب و کار - کنترل نرخ ارز، ارزیابی مالیاتی، حمایت‌های پلیسی و درخواست وام را مشخص می‌کند. شاخص فساد گزارش رقابت جهانی برای کشوری معین، به صورت میانگین نسبت تمام پاسخ‌دهندگان برای آن کشور محاسبه می‌شود.

شاخص‌های اخلاقی و فساد شرکت‌ها

الف) شاخص فساد غیرقانونی شرکت: درصد بنگاه‌هایی که در کشور، نرخ رضایت بخشی را نسبت به سؤالاتی درباره: اخلاق کاری، وجوه غیرقانونی سیاسی، هزینه تصرف دولت، متوسط فراوانی رشوه در خرید و تصرف فعال و فساد در سیستم بانکی (متوسط پول رسمی، پول شویی و رشوه برای وام) پاسخ می‌دهند، نشان می‌دهد.

ب) شاخص فساد قانونی شرکت: درصد بنگاه‌هایی که در کشور نرخ رضایت بخشی را در پاسخ به سؤالاتی درباره تاثیر وجوه سیاسی قانونی یا نفوذ سیاسی غیرموجه بیان می‌دارند، نشان می‌دهد.

ج) شاخص اخلاقی شرکت، درصد بنگاه‌هایی که در کشور نرخ رضایت بخشی را در پاسخ به سؤالاتی که درباره شاخص‌های محاسبه شده به عنوان میانگین دو شاخص سی.آی.سی.سی.^۱ و سی.ال.سی.سی.^۲ CLCC بیان می‌دارند، نشان می‌دهد.

د) شاخص اخلاق بخش عمومی: درصد بنگاه‌هایی که در کشور نرخ رضایت بخشی را در پاسخ به سؤالاتی که درباره صداقت سیاستمداران و آشنا بازی دولتمردان در خرید، انحراف وجوه بخش عمومی، اعتماد به نظام پستی و میانگین فراوانی رشوه برای هریک از این دو بیان می‌دارند، نشان می‌دهد.

1. CICC (corporate illegal corruption component)

2. CLCC (corporate legal corruption component)

ه) شاخص اثربخشی قانونی نظام قضائی: درصد بنگاه‌هایی که در کشور، نرخ‌های رضایت بخشی را در پاسخ به سؤالاتی که درباره استقلال قضائی، رشوه قضائی، کیفیت چارچوب قانونی، حمایت‌هایی از مالکیت، اثربخشی مجلس و پلیس را بیان می‌کنند، نشان می‌دهد.

و) شاخص اداره شرکت‌ها: درصد بنگاه‌هایی که در کشور، نرخ‌های رضایت بخشی را در پاسخ به سؤالاتی که مربوط به حمایت از سهامداران جزء، کیفیت آموزش، تمایل به تفویض اختیار، پارتی بازی و اداره شرکت‌ها بیان می‌دارند، نشان می‌دهد.

شاخص‌های حکمرانی

شاخص‌های حکمرانی شش بُعد از حکمرانی را اندازه‌گیری می‌کند:

الف) شاخص پاسخگویی (حق اظهارنظر): حقوق انسانی، شهروندی و سیاسی افراد را اندازه‌گیری می‌کند.

ب) شاخص عدم ثبات و درگیری سیاسی: احتمال فعالیت‌های تهدیدآمیز یا تغییر در حکومت را اندازه‌گیری می‌کند.

ج) شاخص کارآمدی حاکمیت: میزان دیوان‌سالاری اداری و کیفیت ارائه خدمات عمومی را اندازه‌گیری می‌کند.

د) بار سنگین مقررات: آثار نهائی سیاست‌های نامناسب بازار را اندازه‌گیری می‌کند.

ه) حاکمیت قانون: کیفیت اجرای قراردادهای پلیس و دادگاه‌ها و احتمال جرایم و درگیری‌ها را اندازه‌گیری می‌کند.

و) کنترل فساد: عمل قدرت، بخش عمومی برای منافع شخصی را اندازه‌گیری می‌کند که شامل فساد خرد و کلان و تصرف و نفوذ در دولت به وسیله گروه‌های ذی‌نفع است.

این موارد نشان می‌دهند که اندازه‌گیری فساد باید بخشی از برنامه کلی مبارزه با فساد باشد و این کار بدون تدوین برنامه کلی مبارزه با فساد امکان‌پذیر نیست و حتی در صورت انجام شدن، فایده‌ای در برنخواهد داشت، اما در شرایط حاضر، بخش

عمده‌ای از الزامات مبارزه با فساد از منظر دانش و شبکه محققان لازم برای این کار، در ایران وجود ندارد.

مثلاً تعداد متون مهم و معتبر موجود درباره فساد در ایران بسیار اندک است، بنابراین هنوز ادبیات و زبان مشترکی برای بحث درباره فساد ایجاد نشده است. در ایران بر خلاف کشورهای دیگر که اقدامات موثری برای مبارزه با فساد انجام داده‌اند، سازمان‌های تخصصی تحقیق و مطالعه درباره فساد و تدوین راهکارهای مبارزه با آن وجود ندارد. براساس اطلاعات موجود، سازمان‌های بین‌المللی متخصص در این حوزه نیز در ایران شعبه ندارد و گزارش‌های آنها درباره ایران، برآمده از اطلاعات حاشیه‌ای است، لذا ضروری است که این نقیصه برطرف شود، بنابراین با انجام این اقدامات، زمینه برای اندازه‌گیری فساد در ایران فراهم خواهد شد، اما پرداختن به این امر نیز به توجه خاص نیاز دارد؛ البته مطالعات گسترده‌ای در این خصوص در کشور صورت گرفته است. از سوی دیگر، نیاز سیاستمداران و آشکار شدن خلأ مفاهیم محوری اجتماعی در نظریه‌های توسعه، موجب توجه ویژه نظریه‌پردازان اقتصادی طی چند دهه اخیر به شاخص‌سازی در خصوص مفاهیم کیفی و اجتماعی شده و گسترش این تلاش‌ها به نهادهای جهانی نیز کشیده شده است، به نحوی که همزمان با گزارش سیالانه بانک جهانی، موسسه شفافیت بین‌الملل نیز شاخص ادراک فساد را تدوین و منتشر می‌کند و بر اساس آن، هر ساله رتبه‌بندی کشورها را در زمینه فساد مالی اعلام می‌دارد. با وجود اینکه این شاخص ترکیبی، عمدتاً متکی بر تحقیق میدانی بر محور موضوع رشوه در هر کشور است، اما مشکل تعیین میزان فساد مالی را حل نمی‌کند.

حال با توجه به شاخص رتبه‌بندی کشورها که بدان اشاره شد، ایران از سال ۲۰۰۳ در فهرست کشورهای منتخب موسسه شفافیت بین‌الملل قرار گرفته است و رتبه آن اعلام می‌شود، بنابراین با دقت بیشتری می‌توان دریافت که محاسبات این مؤسسه خالی از اشکال و ایراد نیست و بدین ترتیب به رتبه‌های اعلام شده از طرف این مؤسسه نمی‌توان اکتفا کرد، زیرا فساد و مفهوم آن امری نسبی است، چرا که ممکن است عملی در یک کشور فساد محسوب شود و در کشور دیگری این عمل، فساد تلقی نشود. از طرفی، میزان و حجم فساد به شرایط سیاسی، فرهنگی و اقتصادی هر کشور بستگی

دارد و بدون در نظر گرفتن شرایط خاص هر کشور، مقایسه و رتبه‌بندی آنها بر اساس یک شاخص واحد و یکسان، مناسب نیست، بنابراین باید در تعریف شاخص فساد، تمام ارزش‌های فرهنگی با وزن مشخص دخیل باشند تا شاخص جامع و کاملی محاسبه شود. از طرف دیگر، موسسه شفافیت بین‌المللی فقط شاخص پرداخت و دریافت رشوه را محاسبه می‌کند، در حالی که در هر کشوری، اولویت خاصی برای مفهوم فساد وجود دارد. ممکن است کشوری میزان دریافت و پرداخت رشوه بالایی داشته باشد و در رتبه‌بندی، رتبه پایین‌تری کسب کند، اما از جهات دیگر وضعیت بهتری داشته باشد و کشور دیگر از نظر میزان دریافت و پرداخت رشوه در وضعیت بهتری باشد، اما از نظر سایر موارد (مثلاً پول‌شویی و غیره) در وضعیت بدتری قرار گرفته باشد و برعکس. با این حال، این ویژگی‌ها اقتضا می‌کند تا شاخص جامع و کاملی از فساد سنجیده شود، به طوری که نمای کاملی از فساد را در کشورها نشان دهد. بنابراین، مفهوم مالی به دلیل ماهیت کیفی، ترکیبی و پیچیده خود نیاز به تدوین شاخص‌های جامع و بومی دارد که متناسب با اقتضات اقتصاد هر کشور باشد. کشور ما نیز از این مقوله مستثنی نیست و با توجه به اینکه این مؤسسات، همه ساله وضعیت کشورها را در مقوله فساد گزارش می‌کنند و این گزارش‌ها، مبنای تصمیم‌گیری بسیاری از سرمایه‌گذاران قرار می‌گیرد، لازم است توجه ویژه‌ای به بومی‌سازی شاخص‌های فساد صورت گیرد تا وضعیت ما در رتبه‌بندی این مؤسسات بهتر شود. (معاونت حقوقی، ۱۳۸۸)

پاک‌ترین و فاسدترین کشورها از نظر شیوع فساد مالی

براساس گزارش سال ۲۰۰۴ سازمان شفافیت بین‌الملل، کشور فنلاند با کمترین میزان شیوع فساد بیشترین امتیاز و کشورهای هائیتی و بنگلادش با بیشترین میزان شیوع فساد کمترین امتیاز، یعنی آخرین رتبه را به خود اختصاص داده‌اند.

باتوجه به مجال این مقال، مختصر و فهرست‌وار به زمینه‌ها، عوامل مؤثر، پیامدها و راهبردهای مربوط به رشوه که یکی از شاخص‌های عمده سنجش میزان سلامت و فساد

اداری کشورهاست و «سازمان شفافیت جهانی» بر همین عامل تأکید و نظیر دارد و کشورها را می‌شنجد، اشاره می‌کنیم:

زمینه‌های رشوه

۱. مناقصه
۲. مزایده
۳. کسب انحصار یا رانت اقتصادی
۴. خریدهای دولتی
۵. تسریع در انجام امور قانونی
۶. پرداخت به دولت
۷. سند سازی
۸. کسب امتیاز
۹. بانک‌ها

عوامل مؤثر در کاهش یا افزایش رشوه در جوامع جدید

۱. احتمال دستگیری (کمتر یا زیاده)
۲. میزان مجازات‌ها
۳. از دست دادن اعتبار اجتماعی
۴. منافع حاصل از رشوه

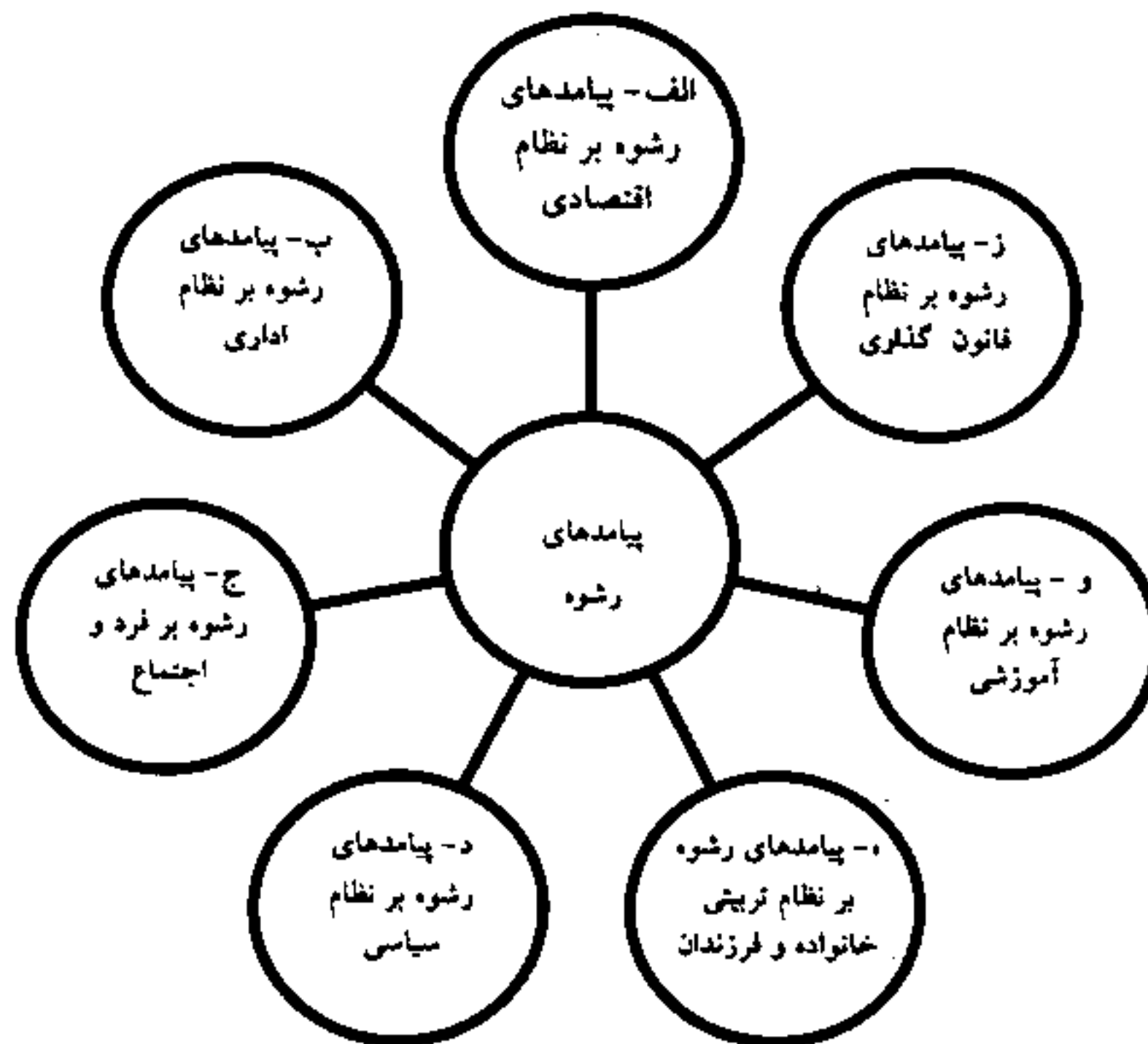
۵. طولانی شدن مراحل دادرسی (سرعت عمل)
۶. میزان نظارت‌های درون سازمانی (سنگاپور - هنگ کنگ - اوگاندا و آرژانتین)
۷. اجرای قوانین کارآمد و سیستم قضائی قوی (صرف وجود قوانین و مقررات کفایت نمی‌کند بلکه وجود بازوهای نظارتی مؤثر و سالم، نیاز است).

پیامدهای رشوه

الف) پیامدهای رشوه بر نظام اقتصادی

ب) پیامدهای رشوه بر نظام اداری

- ج) پیامدهای رشوه بر فرد و اجتماع
- د) پیامدهای رشوه بر نظام سیاسی
- ه) پیامدهای رشوه بر نظام تربیتی خانواده و فرزندان
- و) پیامدهای رشوه بر نظام آموزشی
- ز) پیامدهای رشوه بر نظام قانون گذاری

نمودار شماره ۲. پیامدهای رشوه

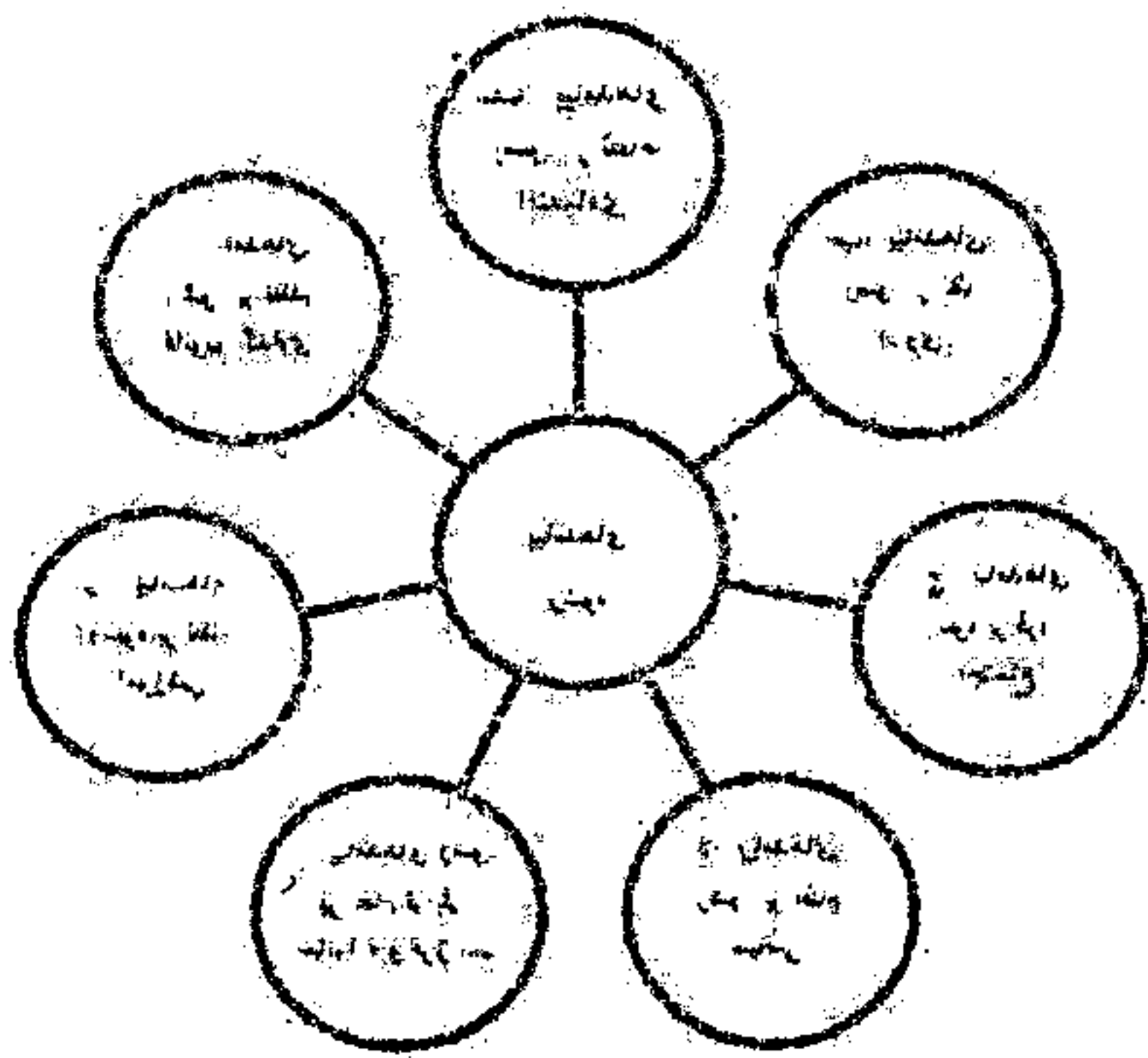
راهبردهای مبارزه با رشوه و فساد مالی

۱. کاهش انگیزه‌های رشوه
۲. اصلاح ساختار اداری
۳. اجرای قوانین مبارزه با فساد مالی
۴. اعمال نظارت موثر.

اقدام‌ها و تجارب جهانی

۱. تصویب قوانین جدید و سخت‌تر

۲. اعمال سختگیرانه قوانین موجود
۳. پرداخت دستمزدهای بالا به بوروکرات‌ها
۴. افزایش سطح رقابت
۵. آزادسازی اقتصاد.

رقابت در بخش‌های مختلف اقتصادی

رقابت در بخش دولتی

۱. افزایش بهره‌وری
۲. کاهش هزینه‌ها
۳. بهبود کیفیت خدمات
۴. افزایش شفافیت
۵. کاهش ریسک

رقابت در بخش خصوصی

۱. افزایش بهره‌وری

فصل دوم

مبانی دینی و ارزشی

فساد و راهکارهای مبارزه با آن در حکومت علوی^(ع)^۱

از اهداف بلند انبیاء^(ع) می‌توان: «برقراری قسط و عدل در جامعه»، «حمایت از محرومان و مبارزه با ستمگران»، «برقراری نظم و انضباط، حاکمیت قانون عدل و قانون خدا در جامعه»، «برقراری امنیت فردی و اجتماعی»، «برخورد با عوامل ناامنی و فتنه و فساد»، «ایجاد محیطی سالم، سازنده، پاک و شایسته برای رشد استعدادها و فضایل»، «ارتقای سطح پیش‌مادی و معنوی جامعه بشری» و «فضاسازی برای عزت و کرامت انسان‌ها و تکامل الهی جامعه» را برشمرد. البته، محدود کردن کارایی ادیان الهی به بُعد حکومت و برقراری اهداف یادشده، بدون توجه به اهداف معنوی، همان قدر ناروا و ستم است که محدود کردن مکتب انبیاء^(ع) به اهداف معنوی، رهبانیت، گوشه‌گیری و انزوای سیاسی. هر دو دیدگاه، انحرافی، ناصحیح و نارواست. دیدگاه حق در باره مکتب انبیاء^(ع)، جامع‌نگری میان حیات دنیا و سعادت آخرت و ارتباط دنیا با آخرت و دین با حکومت و برقراری عدالت آمیخته با تقوا، فضیلت و معنویت است.

---

۱. کلیه مطالب بخش دوم از فصلنامه حکومت اسلامی شماره ۱۷ نوشته قربانعلی دری نجف‌آبادی با عنوان «مبارزه با فساد در حکومت علوی» اقتباس و به کتاب اضافه شده است.

باید اهداف بلند حکومت علوی^(ع) را نیز در همین موارد جست. امام علی^(ع) انگیزه خود را از پذیرفتن حکومت، برقراری قسط و عدل، امنیت و دفاع از مظلومان و ستمدیدگان، مقابله با ظالمان و ستمگران، تقسیم عادلانه بیت‌المال در میان مسلمانان، ایجاد زمینه‌های لازم برای رشد و پویایی و عزت و سربلندی جامعه اسلامی و ... بیان کرده و شهادتش نیز برای تحقق چنین اهداف بلندی بوده است.

در این نوشتار، بیشتر سعی خواهد شد تا گوشه‌هایی از اهداف بلند حکومت علوی^(ع) شرایط، وضعیت، نیازها و شیوه‌های مبارزه آن حضرت با مفاسد اجتماعی، سیاسی و فرهنگی بازگو شود و راهکارها و سیاست‌های آن حضرت در برخورد با مفاسد گوناگون حکومتی، اداری، اجتماعی و سیاسی ارائه شود و شرایط مطلوب و قابل قبول برای حکومت اسلامی تبیین شود.

هدف و انگیزه از پذیرش حکومت

با توجه به شرایطی که در بیست و پنج سال بعد از زمان رحلت رسول اکرم^(ص) یعنی از سال ۱۱ هجری تا سال ۳۵ هجری در دنیای اسلام به وجود آمده بود و مجموعه اوضاع سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و انحراف‌ها و تحریف‌هایی که مخصوصاً در ثلث سوم این دوران پدید آمده بود و عناصر ناباب و ناسالم بر دنیای اسلام حاکم شده بودند و حکومت به جایی شایسته‌سالاری و لیاقت‌پروری به دست افراد ناباب و غیرمسئول افتاده بود و بیت‌المال به عنوان تیول قشری خاص از اربابان زر و زور و قدرت تبدیل شده بود و عدالت و موااسات و مساوات و برادری و وحدت اسلامی از جامعه رخت بر بسته بود و ضعف، سستی، کسالت، تنبلی و تن‌پروری جایگزین شجاعت، شهامت، فتوت و مردانگی شده بود و غیرت‌ها و تعصب‌های غلط جاهلی مجدداً در پی احیاء شدن بود و روابط جای ضوابط را گرفته بود، امام^(ع) با توجه به شرایط موجود و پیش‌بینی آینده در آغاز از پذیرفتن ولایت و حکومت سر باز زده و فرمود:

«دعونی و التمسوا غیری فانما مستقبلون امرأ له وجوه و الوان؛ من را رها کنید و سراغ دیگری بروید، زیرا ما با امری روبه رو هستیم که دارای چهره‌ها، شکل‌ها و رنگ‌های گوناگون است.» (نهج‌البلاغه، صبحی صالح، خطبه ۹۲)

اما آنگاه که پذیرفت این بار سنگین را بر حسب وظیفه و تکلیف و امانت الهی بر دوش گیرد، فرمود: «وَاعْلَمُوا أَنِّي أَنِ اجْتَبْتُكُمْ رَكِبْتُ بِكُمْ مَا أَعْلَمُ وَ لَمْ أَضِغْ إِلَى قَوْلِ الْقَائِلِ وَ عَتَبَ الْعَاتِبِ؛ اگر مهار مرکب حکومت در اختیار من قرار گیرد، من طبق تشخیص و وظیفه خود عمل خواهم کرد و گوش به حرف این و آن و یا ملامت کسی نخواهم داد و بر طبق علم و دانایی و توانایی خود اقدام خواهم کرد.»

و آنگاه که حکومت را پذیرفت، اهداف خود، فلسفه حکومت، برنامه‌ها، سیاست‌ها و اصول کار خود را در مواقع مختلف اعلام داشت که از آن جمله اینهاست:

۱. مبارزه با سیری ظالم و گرسنگی مظلوم

«لَوْلَا حُضُورَ الْحَاضِرِ وَ قِيَامَ الْحُجَّةِ بِوَجُودِ النَّاصِرِ وَ مَا أَخَذَ اللَّهُ عَلَى الْعُلَمَاءِ أَنْ لَا يُقَارُوا عَلَى كِظَةِ ظَالِمٍ وَ لَا سَغْبِ مَظْلُومٍ لَأَلْقَيْتُ حَبْلَهَا عَلَى غَارِبِهَا وَ لَسَقَيْتُ آخِرَهَا بِكَأْسِ أَوْلِيَّهَا...؛ اگر گروهی برای یاری من آماده نبودند و حجت خداوند با وجود یاوران بر من تمام نمی‌گشت و پیمان الهی با دانایان در باره عدم تحمل پرخوری ستمکاران و گرسنگی ستمدیدگان نبود، مهار این زمامداری را به دوش می‌انداختم و انجام آن را مانند آغازش با پیاله بی‌اعتنایی سیراب می‌کردم و در آن هنگام می‌فهمیدید که این دنیای شما در نزد من از اخلاط دماغ یک بز ناچیزتر است.» (همان، خطبه ۳)

۲. احیای دین و اصلاح طلبی

«اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَعْلَمُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ الَّذِي كَانَ مِنَّا مُنَافِسَةً فِي سُلْطَانٍ وَ لَا التِّمَاسِ شَيْءٍ مِنْ فُضُولِ الْحُطَامِ...؛ پروردگارا تو می‌دانی که مطالبه و اقدام ما برای به دست آوردن حکومت نه برای تلاش و رقابت در میدان سلطه‌گری بوده و نه برای خواستن زیادتی از مال دنیا، بلکه همه هدف ما ورود به نشانه‌های دین تو و اظهار اصلاح در شهرهای تو بوده است، باشد که بندگان ستمدیده تو امن و امان یابند و آن کیفرها و احکام تو که از اجرا باز ایستاده است به جریان بیفتد و بر پا گردد.»

۳. اقامه حق و رفع باطل

«وَ اللَّهُ لَهِيَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَمْرَتِكُمْ إِلَّا أَنْ أَقِيمَ حَقًّا أَوْ أَدْفَعُ بَاطِلًا؛ به خدا سوگند این کفش بی‌ارزش، در نزد من بهتر از زمامداری بر شماست، مگر اینکه حقی را بر پا دارم یا باطلی را از بین ببرم.» (همان، خطبه ۳۳)

۴. احیای معالم و ارزش‌های عصر نبوی (ص)

«وَإِنْ مَسِيرِي هَذَا لَمَثَلُهَا فَلَاتَقْبِنَنَّ الْبَاطِلَ حَتَّى يَخْرُجَ الْحَقُّ مِنْ جَنْبِهِ؛ مَالِي وَ لُقْرَيْشٍ...» و این مسیری که امروز در پیش گرفته‌ام، مانند مسیری است که از روز اول برای پیروزی اسلام پیش گرفته بودم؛ قطعاً باطل را خواهم شکافت و حق را از پهلوی آن بیرون خواهم آورد؛ قریش از من چه می‌خواهد...»

۵. شایسته‌سالاری و حکومت انسان‌های شایسته

«فَلَيْسَتْ تَصْلِحُ الرَّعِيَةَ إِلَّا بِصَلَاحِ الْوَلَاةِ وَ لَا تَصْلِحُ الْوَلَاةُ إِلَّا بِاسْتِقَامَةِ الرَّعِيَةِ؛ پس رعیت صالح نمی‌شود، مگر به اصلاح ولات و زمامداران، و زمامداران صالح نمی‌شوند مگر با استقامت مردم.» (همان، خطبه ۲۱۶)

«قَدْ عَلِمْتُمْ أَنَّهُ لَا يَنْبَغِي أَنْ يَكُونَ الْوَالِي عَلَى الْفُرُوجِ وَ الدَّمَاءِ وَ الْمَغَانِمِ وَ الْأَحْكَامِ وَ إِمَامَةَ الْمُسْلِمِينَ الْبَخِيلِ...؟ شما می‌دانید که نباید والی و زمامدار بر نوامیس، نقوس، خون‌های مسلمانان، اموال، احکام، پیشوایی و زمامداری امت اسلامی؛ کسانی باشند که نسبت به اموال آنان حریص باشند و نه جاهل در احکام و امور، نه جفاکار و حیف و میل‌کننده و نه اهل رشوه و تعطیل‌کننده سنت.» (همان، حکمت ۱۱۰)

«لَا يُقِيمُ أَمْرَ اللَّهِ إِلَّا مَنْ لَا يُصَانِعُ وَ لَا يُضَارِعُ وَ لَا يَتَّبِعُ الْمَطَامِعَ...؛ امر خدا را اقامه نمی‌کند مگر کسی که اهل ساخت و پاخت و تشابه و سازش با دشمنان نباشد و از طمع‌ها نیز پیروی نکند.»

«قَوْلَ اللَّهِ إِنِّي لِقَاءَ اللَّهِ لَمُشْتَاقٌ وَ حَسَنُ ثَوَابِهِ لَمُنْتَظَرٌ رَاجٍ وَ لَكِنِّي آسَى أَنْ يَلِيَ أَمْرَ هَذِهِ الْأُمَّةِ سُفَهَاؤُهَا وَ فَجَارُهَا فَيَتَّخِذُوا مَالَ اللَّهِ دَوْلًا وَ عِبَادَةَ خَوْلًا وَ الصَّالِحِينَ حَرْبًا وَ الْفَاسِقِينَ حِزْبًا؛ به خدا قسم، من مشتاق ملاقات خدا هستم و به پاداش نیکوی او امیدوار، اما از آن خوف دارم که امر امت به دست سفیهان و فاسقان بیفتد، آنگاه مال خدا را دست به دست بگردانند و بندگان او را به خدمت گمارند و با صالحان در جنگ باشند و فاسقان را حزب و یار گیرند.» (همان، نامه ۶۲)

۶. احقاق حقوق بیت‌المال

«وَاللّٰهُ لَوْ وَجَدْتَهُ قَدْ تَزَوَّجَ بِهٖ النَّسَاءَ وَ مَلَکَ بِهٖ الْاِمَاءَ لَرَدَدْتَهُ اِلٰی بَيْتِ الْمَالِ فَاِنَّ فِی الْعَدْلِ سَعَةً وَ مِنْ ضَاقٍ عَلَيْهِ الْعَدْلُ فَالْجَوْرُ عَلَيْهِ اَضِیْقٌ؛ به خدا سوگند اگر بیابم که به مهر زنان در آمده یا بهای کنیزکان شده، آن را به بیت‌المال بازمی‌گردانم، همانا در عدالت گشایشی است و کسی که عدالت بر او تنگ آید، پس ستم بر او تنگ‌تر است.» (همان، خطبه ۱۵)

۷. مساوات در امر تقسیم بیت‌المال

«لَوْ كَانَ الْمَالُ لِي لَسَوَّيْتُ بَيْنَهُمْ فَكَيْفَ وَ الْمَالُ مَالُ اللّٰهِ، اَلَا وَ اِنْ اَعْطَاءَ الْمَالِ فِیْ غَيْرِ حَقِّهِ تَبْذِیْرٌ وَ اِسْرَافٌ؛ اگر مال از آن من بود در میان آنها مساوات را رعایت می‌کردم، چه رسد که مال، مال خداست و اینان همگی بندگان خدایند و در بیت‌المال شریک و سهیم. آگاه باشید که عطا کردن مال در غیر جای خودش تبذیر است و اسراف.» (همان، خطبه ۱۲۶)

۸. مبارزه با خشونت و استبداد

«اِسْتَعْمَلِ الْعَدْلَ وَ اَحْذِرِ الْعَسْفَ وَ الْحَيْفَ؛ عدالت را به کار گیر و از زورگویی و تضييع حق پرهیز.» (همان، حکمت ۴۷۶)

«فَلَا تَكْلُمُوْنِیْ بِمَا تُكَلِّمُ بِهٖ الْجَبَابِرَةَ...؛ همچون سخن گفتن با جباران با من سخن مگوئید...» (همان، خطبه ۲۱۶)

شرایط جامعه اسلامی در دوران خلیفه سوم

جامعه اسلامی در دوران خلیفه سوم، از نابسامانی‌های فراوان سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی رنج می‌برد تا جایی که خود این شرایط اسفبار، موجب شورش مردم مصر و حجاز و عراق شد. لجام گسیختگی، ضعف و سستی، اسراف و تبذیر، تبعیض و بی‌عدالتی، فساد و هرج و مرج و دخالت‌های بی‌جای دربار خلافت و باند فاسد مروانی و اموی در امور کشور پهناور اسلامی و به کار گماردن افراد فاسد و نالایق و عیاش بر مسند امور مسلمانان و حیف و میل وسیع بیت‌المال و تقسیم

ناعادلانانه: امکانات، منابع و ثروت‌های عمومی و انفال و زمین‌های عمومی و پرخوری فراوان تعداد انگشت شمار وابسته به دربار خلافت، و محرومیت اکثریت جامعه و تسلط سفیهان و فاجران و فرومایگان و دهها موضوع خرد و کلان دیگر، مسائل و موضوعاتی بود که آن حضرت در آستانه پذیرش خلافت، با آن مواجه بود. محیطی که در دوره مروان حکم، معاویه، خلیفه سوم و ایادی آنها و حزب اموی و طرفداران آنها به وجود آمده بود و سوء استفاده‌های فراوان مالی، اجتماعی، سیاسی و قدرت طلبی و تملک اموال و املاک عمومی توسط اشخاص حقیقی و حقوقی و خانواده‌های هزار فامیل و باندهای تبه‌کار که بر اساس تعصبات غلط و تمایلات نابه‌جا و ضعف و همراهی دستگاه حکومت شکل گرفته بود، تبدیل به یک معضل عظیم سیاسی، اجتماعی و فرهنگی شده بود که جز با یک انقلاب پایدار و فراگیر و همه‌جانبه و جهاد و فداکاری عمیق، امکان اصلاح آن نبود و ریشه‌های فتنه، آن قدر عمیق و فراگیر و فریبکارانه رشد کرده بود که به سادگی امکان تحول و اصلاح در آن میسر نمی‌شد. این موضوع را از دو ناحیه می‌توان پی گرفت:

الف) از ناحیه بررسی‌های تاریخی

ب) از ناحیه سخنان و سیره و عملکرد امیرالمؤمنین (ع)

در بخش اول، سخنان مورخان و تاریخ‌نگاران را می‌توان در نکات مهم زیر خلاصه کرد:

۱. شکل‌گیری دو طبقه عامه و خاصه

در زمان خلیفه دوم، دیوان عطایا، حقوق و بیت‌المال بر اساس سوابق اسلامی افراد، ترکیب قبیله‌ای، مهاجرت، طبقه‌بندی امت بر پایه قومیت و نژاد و سابقه گرایش به اسلام و مانند آن شکل گرفت و در نتیجه اختلاف بین طبقات اجتماعی افزایش یافت و یا پدید آمد و توقعات و مطالبات شدت یافت و جامعه به طبقه خواص و عوام تقسیم شد. (عامه و خاصه). این سنت غلط، آثار شوم و ناپسند خود را در جامعه اسلامی برجای گذاشت. امام (ع) برای اجرای عدالت و مساوات تلاش فراوانی انجام داد، اما سرانجام به جرم عدالت‌خواهی به شهادت رسید.

۲. گرایش‌های نژادپرستانه و قوم‌گرایی

با گسترش فتوحات اسلامی، نژادهای مختلف عرب و عجم از اقوام گوناگون غیرعرب مختلط شد و اشخاص فراوانی به عنوان مهاجرت یا به قصد جنگ به نقاط دیگر رفتند. اسیران جنگی و بردگان بسیاری به قبایل عربی تعلق گرفتند. مفاهیمی مانند عرب و موالی و شهروندی درجه یک و دو مطرح شد و طبعاً بخش عظیمی از جامعه حقوق کمتری نصیبشان شد. در این زمینه، تبعیض و بی‌عدالتی و عدم مساوات در بسیاری از امور موجب نگرانی و دغدغه خاطر امام^(ع) بود.

۳. بدعت‌ها و تحریف‌ها

اجتهاد در مقابل نص، خودرایی و خودمحموری، مصلحت‌گرایی و مصلحت‌اندیشی، عمل به سلیقه و اجتهاد شخصی، امری رایج بود.

نامه امام^(ع) به مالک اشتر

«فَإِنَّ هَذَا الدِّينَ كَانَ أَسِيرًا فِي أَيْدِي الْأَشْرَارِ يُعْمَلُ فِيهِ بِالْهَوَىٰ وَ تُطَلَّبُ بِهِ الدُّنْيَا؛ إِنَّ دِينَ دِينِ دُنْيَا رَامِي خُورِدْنَد.» (همان، نامه ۵۳). در جای دیگر می‌فرماید: «و لِيَكُنَّ إِنَّمَا أَصْبَحْنَا نَقَاتِلَ إِخْوَانِنَا فِي الْإِسْلَامِ عَلَىٰ مَا دَخَلَ فِيهِ مِنَ الزُّيغِ وَالْإِعْوَجَاجِ وَالشُّبُهَةِ وَ التَّأْوِيلِ؛ أَمْرٌ مَا مِنْهُ أَنْ رَوَىٰ بِأَبْرَادِرَانَ مُسْلِمَانِمَانَ وَارِدَ جَنْجٌ شَدِيدٌ كَمَا أَنَّ حُرَافَ، كَجِي، شَبَهَةٌ وَ تَأْوِيلٌ فِي الْإِسْلَامِ وَارِدٌ شَدِيدٌ.» (همان، خطبه ۱۲۲)

۴. فساد اجتماعی

رفاه‌زدگی، غنایم فراوان به دست آمده در اثر فتوحات، باندبازی، سلطه قبیله اموی و مروانی، و حاکمیت عناصر نابکار، ناشایست، فرومایه و بیسواد یا کم‌سواد؛ تضعیف آرمان‌های دینی و الهی اسلام را در جامعه آن روز به دنبال داشت. رسوبات جاهلی دوباره غالب بود. نظام حاکم در ایجاد رشد و تعادل اخلاقی و گسترش عدالت اجتماعی درمانده بود. روابط جای ضوابط را گرفته بود، فرومایگان سازشکار و سازشکاران بی‌بند و بار بر سرنوشت امت اسلام چیره شده بودند. «وَاعْلَمُوا رَحِمَكُمُ اللَّهُ فِي زَمَانِ الْقَائِلِ فِيهِ بِالْحَقِّ قَلِيلٌ وَاللِّسَانُ عَنِ الصِّدْقِ كَلِيلٌ وَاللَّازِمُ لِلْحَقِّ ذَلِيلٌ، أَهْلُهُ

مُعْتَكِفُونَ عَلَى الْعَصِيَانِ، مُصْطَلِحُونَ عَلَى الْإِدْهَانِ، فَتَاهُمْ عَارِمٌ وَ شَائِبُهُمْ آئِمٌ وَ عَالِمُهُمْ مَنَافِقٌ، وَ قَارِئُهُمْ مُمَازِقٌ، لَا يُعْظَمُ صَغِيرُهُمْ كَبِيرُهُمْ وَ لَا يَعُولُ غَنِيُّهُمْ فَقِيرُهُمْ؛ بدانید، خدایتان رحمت کند، شما در زمانی به سر می‌برید، که گوینده به حق در آن اندک است و زبان از گفتن راست ناتوان، آنان که همراه حقند، خواریند و مردم به نافرمانی گرفتار و در برقراری مذهب با یکدیگر سازگار، جوانشان بدخو و پیرشان گنهکار، عالیشان منافق و قاریشان سودجو، نه خردشان سالمند و نه حرمت نهد و نه توانگرشان مستمند را کمک کند.» (همان، خطبه ۲۳۳)

حاکمیت دار و دسته بنی‌امیه و ضعف دستگاه خلافت مرکزی و یا همسازی و هم‌نوایی با آنان و انحراف‌های فراوان این قبیله و تحمیل خواست‌ها و تمایلات سفیهانه و مزورانه خود بر اسلام، بزرگترین بلایی بود که امت اسلامی آن را لمس و تجربه می‌کرد و بعد نیز در طول دهها سال و بلکه تا امروز، آثار تلخ آن را در جان و ذائقه خود احساس می‌کند. آنان که امام علی^(ع) در باره ایشان فرمود:

«مَا أَسْلَمُوا وَ لَكِنِ اسْتَسَلَمُوا وَ أَسْرَوْا الْكُفْرَ فَلَمَّا وَجَدُوا أَعْوَانًا عَلَيْهِ أَظْهَرُوهُ؛ اسلام را از روی طوع و رغبت پذیرا نشدند بلکه به ضرب شمشیر تسلیم شدند و کفر را مخفی کردند و چون بر آن یارانی یافتند آن را آشکار ساختند.» (همان، خطبه ۲۳۳)

آری شرایط حاکم در ربع قرن بعد از وفات رسول اکرم^(ص) بر دنیای اسلام چنین بود و اکنون این امام^(ع) است که باید سیر تاریخ اسلام را از نو متحول کند و بسازد و اصول و اخلاق اسلامی را حاکم کند و دست نابخردان و فرومایگان را کوتاه و اصول و ضوابط را به جای روابط و ظاهرسازی و فریب حاکم کند و دست نابکاران را از سر امت اسلامی کوتاه و رشته امامت و ولایت و هدایت و عدالت را برقرار کند و آداب شریعت را زنده کند و بدعت‌ها را بمیراند و دست نامحرمان را از سر اهل اسلام کوتاه کند.

انواع مفاسد

مفاسد عصر علوی^(ع) و هر دوره و زمانی را می‌توان در دو حوزه بیان کرد:

الف) حوزه حکومت و کارگزاران حکومتی؛

ب) حوزه مردم و جامعه.

باید در حوزه نخست، در دو محور بحث کرد: یکی در زمینه زمامداران و مدیران عالی و ارشد جامعه، و دیگری، در زمینه کارگزاران و مدیران میانی و پایینی. البته، میان فساد حکومت و حاکمان و فساد مردم، رابطه‌ای تنگاتنگ وجود دارد. اگر حاکمان، خود فاسد باشند، بنا بر اصل «الناس علی دین ملوکهم»، مردم نیز به فساد گرایش پیدا می‌کنند و اگر مردم فاسد باشند، حاکمان را نیز به سمت و سوی فساد خواهند کشاند و اگر آنان نیز مقاومت کنند، با شورش و ... حاکمان صالح را از میان خواهند داشت و رئیسانی فاسد را بر سر کار خواهند نشاند. این، اصلی است انکارناپذیر که با اندک تأملی، درستی آن روشن می‌شود. در تاریخ، شواهد فراوانی را برای این اصل می‌توان یافت.

شیوه‌های امام^(ع) برای مبارزه با فساد موجود

حضرت علی^(ع)، برای مبارزه با فساد موجود، در هر دو جانبش، راه سختی در پیش داشت. حضرت^(ع) لحظه‌ای برای بازگرداندن جامعه اسلامی به همان جامعه‌ای که حضرت رسول^(ص) بنیان نهاده بود، کوتاهی نکرد. مبارزه حضرت^(ع) با محو فساد، دو جنبه داشت: نظری و عملی. ایشان، چه در آغاز حکومت و در همان هنگامی که مردم با او بیعت کردند، و چه در مدت خلافت، با بیان رسا، شیوه صحیح حکومت‌داری و ویژگی‌های یک امت اسلامی را، بارها به مردم گوشزد کرد تا آنان، حق را بدانند و مطابق آن عمل کنند. حضرت^(ع) علاوه بر این روشنگری‌ها و همزمان با آن، اقدام‌های عملی‌اش را نیز آغاز کرد.

اکنون به بررسی شیوه‌های مبارزه آن حضرت و حکومت علوی^(ع) با فساد می‌پردازیم:

الف) مبارزه با فساد در بعد نظری

یکی از بزرگ‌ترین اهداف پذیرش حکومت توسط امام^(ع)، مبارزه با ظلم، فساد و طغیان، تبعیض، بی‌عدالتی و احقاق حقوق مردم و حاکمیت اسلام اصیل و ایجاد اصلاحات

همه‌جانبه، عمیق و گسترده و کارساز و فراگیر در جامعه اسلامی بود. یک بخش مهم از این اصلاحات مربوط به تحولات ساختاری، اداری و مدیریتی، قضائی و اجرائی، نوع نگرش به بودجه عمومی کشور، بیت‌المال مسلمانان و نوع بهره‌برداری و استفاده از آن بوده است. امام^(ع) وعده این تحولات و اصلاحات را در آغاز مسئولیت و زمامداری خود داد و فرمود: «به آنچه می‌گویم، متعهد و پایبند هستم و بر سر حرف خود ایستاده‌ام و با کسی ملاحظه و رودربایستی نخواهم داشت. سخن حضرت این بود که جامعه اسلامی در آستانه یک تحول جدید قرار گرفته است و بوی عصر نبوی^(ص) می‌آید، منتظر بسیاری از دگرگونی‌ها باشید، در حکومت جدید، پیشکسوتان اهل تقوا سبقت خواهند گرفت و پیش افتادگان ناشایسته عقب رانده خواهند شد.

در نظام جدید اصل بر شایسته‌سالاری، عدالت‌خواهی، و عدالت‌گرایی، تقوامحوری و خدامحوری است و با هرگونه اختلال، بی‌نظمی، فساد، ناهنجاری، سوء استفاده از قدرت، تضییع حقوق مردم و بیت‌المال، اتلاف منابع، باندبازی و رابطه‌بازی، تقدم روابط بر ضوابط با شدت و قاطعیت برخورد خواهد شد. اجازه سوء استفاده و فرصت‌طلبی و خودسری به هیچ کس داده نمی‌شود. نوع نگرش آن حضرت را فراوان در فرمایش‌های نورانی ایشان به صورت‌های زیر می‌توان مشاهده کرد: به حکومت، حاکمان، کارگزاران، بیت‌المال، بودجه، اموال عمومی، قدرت و اقتدار حکومت، قوای حاکم بر امت، رسالت و مسئولیت امام و رهبر، شیوه برخورد و رابطه و ارتباط، تعامل با مردم با مسئولیت‌پذیری هرچه بیشتر، امانت‌داری، وظیفه‌شناسی، تکلیف الهی، خدمتگزار مردم بودن، امر به معروف و نهی از منکر، احقاق حقوق مردم، اجرای عدل و قسط، مبارزه با ظلم و فساد و فتنه و توطئه، ریشه‌کن کردن فساد در جامعه، پیشگیری از توسعه فساد، مبارزه با جریان فساد، اصلاح ساختارها و روش‌ها، اصلاح مدیران و کارگزاران، نظارت و پیگیری همه‌جانبه امور، اطلاع‌رسانی و کسب اطلاعات از عملکرد مسئولان ذی‌ربط، شفافیت، مسئولیت متقابل والی و مردم، اصلاح ساختار قدرت در جامعه اسلامی، به‌کارگیری افراد شایسته و باکفایت برای کارها و ایجاد نظامی کارآمد،

مؤثر، مفید، کم‌هزینه و پرفایده، باکفایت و بالیاقت، منضبط و قانونگرا، ولایت‌پذیر و باایمان و به دور از ضعف و جبن، مسامحه و مماشات، سهل‌انگاری و ضعف نفس و یا پرهیز از به‌کارگیری افراد متکبر، متفرعن، خودبزرگ بین یا خشن و غیرکارآمد و متملق و چاپلوس یا طالب مال یا خواهان قدرت.

در این راستا به‌جاست که به سنت و سیره و سخنان آن بزرگوار از چند منظر توجه و بررسی کرد:

(الف) نقد نسبت به گذشتگان؛

(ب) تبیین سیره رسول اکرم (ص)؛

(ج) تبیین سیره عملی خود آن بزرگوار؛

(د) برحذر داشتن از صفاتی که حاکمان و امت‌های گذشته گرفتار آن بوده‌اند؛

(ه) برحذر داشتن از اخلاق رذیله و عوامل سقوط و انحراف و انحطاط که به نوعی تعریض در آن نهفته است و بیان مواعظ بالغه و نصایح حکیمانه و دستورات خردمندانه که چراغ محکم راه و قطب‌نمای حرکت جامعه است.

(ب) مبارزه با فساد در بعد عملی

در این بخش، امام^(ع) از روش‌های فراوانی استفاده فرموده است که می‌توان آنها را فهرست‌وار بدین‌گونه بیان کرد:

۱. موضوعات مربوط به خودکنترلی

مانند تأکید بر: اصل شایسته‌سالاری، اصل تقوا و معنویت، اصل تعهد و مسئولیت‌پذیری، اصل خداگرایی و خدامحوری در کارها، اصل نظارت الهی، اصل نظارت مردمی، کرامت انسان‌ها، جمع‌گرایی، فرهنگ‌سازی، فضاسازی مناسب و سالم، اصل مراقبه و محاسبه در کارها، اصل ایمان به قیامت و آثار و نتایج اعمال، تقویت باورها و انگیزه‌های الهی، مبارزه با مفسد اخلاقی، تربیتی و روحی و ارائه الگوهای کارآمد، مؤثر و ثمربخش.

۲. موضوعات مربوط به نظارت و کنترل دقیق بر عملکرد کارگزاران

از طریق بازرسی و کنترل به صورت: سازمان یافته، موردی و با بازرسان ویژه، توسط افراد دیگر (اشخاص متعهد) و گزارش های مردمی، توسط مردم؛ پذیرش نظارت عمومی مردم، تأکید بر اصول: شفافیت و پاسخگویی، مسئولیت شناسی و مسئولیت پذیری، نظارت و اقتدار قضائی، پیشگیری، برخورد با ریشه فساد، الگوسازی و ارائه اسوه های کارآمد و نقش رهبری شایسته در جامعه اسلامی.

۳. اقدامات عملی و برنامه اصلاحات

مانند برکناری و عزل کارگزاران دوره عثمانی، عزم بر استرداد اموال غارت شده از بیت المال، قاطعیت در اجرای حدود الهی، برنامه جدی برای اجرای عدالت، برنامه جدی برای مساوات در اجرای قوانین (مساوات همه در برابر قانون)، برنامه جدی در بهره برداری مساوی از بیت المال (مساوات برای همه در تقسیم بیت المال)، لغو امتیازهای نابه جای گذشته، مبارزه با بدعت ها، تحریف ها و انحراف ها، ایجاد فرصت های برابر و مناسب برای همه، آموزش و هدایت صحیح منابع و استعداد های انسانی برای خیر و صلاح، زمینه سازی برای رشد و پویایی جامعه، و تدبیر حکیمانه امت در جهت رشد و بالندگی.

برکناری و عزل کارگزاران دوره عثمانی

بدون تردید، شرط اساسی برای هر گونه تحول و اصلاح، به کارگیری کارگزاران شایسته، مدیران لایق و خردمند و باکفایت و مسئولان دردمند و دلسوز و استفاده از نیروهای توانا و دانا و باتقوا^(۴) و زجرکشیده و رنج دیده است. برای ایجاد تحول در هر جامعه و هر حکومت، باید کار را از دست ناهلان و فرومایگان خارج کرد و به دست اهلان و پاک باختگان سپرد.

امام^(ع) نیز در سخنان فراوانی بر این اصل تأکید کرده اند:

«إِنَّ شَرَّ وَزَرَائِكُ مَنْ كَانَ لِلْأَشْرَارِ قَبْلَكَ وَزَيْرًا؛ همانا بدترین وزیران و همکاران تو،

آنانی هستند که برای اشرار قبل از تو، وزیر بوده اند و در آثام و گناهان با آنان همکاری

داشته اند.» (همان، نامه ۵۳)

«يَسْتَدِلُّ عَلَى ادْبَارِ الدُّوَلِ بِأَرْبَعٍ: تَضْيِيعِ الْأُصُولِ وَ التَّمَسُّكِ بِالْفُرُوعِ وَ تَقْدِيمِ الْأَرَادِلِ وَ تَأْخِيرِ الْأَفَاضِلِ؛ چهار چیز، نشانه انحطاط دولت‌ها است: اصول را ضایع کردن؛ به فروع چسبیدن؛ افراد فرومایه و پست را مقدم داشتن و افراد بافضیلت را کنار زدن.» (غررالحکم و دررالکلم)

«أَلَا وَ إِنَّ بَلِيَّتَكُمْ قَدْ عَادَتْ كَهَيْئَتِهَا يَوْمَ بَعَثَ اللَّهُ نَبِيَّهِ^(ص)؛ امتحان سختی در پیش داریم و جامعه در آستانه یک تحول عظیمی قرار گرفته است: آنان که بی جهت جلو افتاده بودند، باید به عقب برگردند و آنان که به ناحق کنار زده شده بودند، باید به صحنه آیند.» (نهج البلاغه، صبحی صالح، خطبه ۱۶)

«وَ قَدْ عَلِمْتُمْ إِنَّهُ لَا يَنْبَغِي أَنْ يَكُونَ الْوَالِي...؛ و برای شما (از سیره رسول اکرم^(ص) و قرآن کریم) روشن است که والی جامعه اسلامی - که مسئولیت اموال و جان‌ها و احکام و أعراض و غنایم و امامت امت اسلامی را عهده دار است - نباید افراد بخیل باشند...» (همان، خطبه ۱۳۱)

«لَا يُقِيمُ أَمْرُ اللَّهِ إِلَّا مَنْ لَا يُصَانِعُ...؛ امر خدا را هرگز نمی تواند اقامه کند جز کسی که اهل سازش و کرنش و تشابه به کفار و فاسقان و پیرو مظالم نباشد.» (همان، حکمت ۱۱۰)

«يُسْتَدِلُّ عَلَى الْإِدْبَارِ بِأَرْبَعٍ: سُوءِ التَّدْبِيرِ وَ قَبْحِ التَّبَذِيرِ وَ قِلَّةِ الْإِعْتِبَارِ وَ كَثْرَةَ الْإِغْتِرَارِ؛ چهار چیز نشانه پشت کردن و انحطاط است: تدبیر بد و ناروا؛ تبذیر زشت و ناپسند؛ کم عبرت گرفتن از حوادث و روزگار؛ بسیار مغرور شدن.» (غررالحکم و دررالکلم)

مغیره، پیش حضرت آمد و درخواست کرد که کارگزاران دوره عثمانی را در جای خود ابقاء کند و حداقل، معاویه را از کار برکنار نکند، اما امام علی^(ع) فرمود: به خدا قسم! اگر ساعتی از روز باشد، در اجرای وظیفه‌ام تلاش به خرج می‌دهم، نه آنان را که گفתי والی می‌کنم و نه امثال آنان را به ولایت می‌گمارم.

دستگاه قضائی و مبارزه با فساد

نقش و جایگاه دستگاه قضائی کارآمد و صالح در مبارزه با فساد و تجاوز، بر هیچ کس پوشیده نیست. چنانچه قوه قضائیه، از استقلال و اقتدار و اعتبار و شایستگی‌های لازم

برخوردار باشد، به طور قطع، می‌تواند به عنوان شمشیری برنده در برابر بی‌عدالتی و ظلم و زورگویی بایستد و از حقوق مردم و محرومان، دفاع و در برابر زورگویان و متجاسران به حقوق عمومی؛ مقابله و مقاومت کند و امنیت، نظم اجتماعی، عدالت عمومی و حمایت از محرومان را تضمین و تأمین کند.

در فرهنگ و میراث علوی، بحث دستگاه قضائی، اعتبار، استقلال، هویت و کفایت آن، به عنوان یک اصل روشن، کارساز و مؤثر در پیشگیری از جرم و جنایت و در برخورد با مجرمان و جنایتکاران به حساب آمده است و از این حیث، همه در برابر قانون برابرند و قاضی، موظف به اجرای حق و عدل و احقاق حقوق عامه و مبارزه با فساد در اشکال گوناگون آن شده است.

امیرالمؤمنین^(ع) در دوران خلافت و ولایت خود، بر استفاده از قضات شایسته و بایسته، و بر اهمیت قضاوت تأکید کرد و در جهت تقویت امور قضائی کوشید و راه‌های پیچیده قضاوت را با بیان و قضاوت‌های حیرت‌انگیز خود روشن ساخت و بر کار قضات نظارت کرد و نقاط ضعف آنان را گوشزد کرد و بر عملکرد آنان اشراف داشت و بر شرافت و تأمین زندگی و رفاه و معیشت قضات عنایت داشت تا دستگاه قضائی، حقیقت را فدای مصلحت نکند و تحت تأثیر رشوه، تطمیع و تهدید قرار نگیرد و اهل مداهنه نباشد و نیز بداند که بر مسند پیامبر^(ص) و یا وصی او تکیه زده است و منصب قضا، امانت است و نه تجارت. در فرمان حکیمانه امام^(ع) به مالک اشتر، این مسائل، به وضوح قابل ملاحظه و استفاده است: «ثم اختر للحکم بین الناس أفضل رعیتک فی نفسک ممن لاتضیق به الامور، ولا تمحیکه الخصوم، ولا یتمادی فی الزکة، ولا یحصر من الفیء الی الحق إذا عرفه ولا تشرف نفسه علی طمع...؛ برای داوری میان مردم، برترین افراد خود را برگزین! از کسانی که دارای سعه صدر باشد و امور گوناگون، او را در تنگنا قرار ندهد و مخاصمه و کینه‌توزی دو طرف دعوا، او را به خشم و کج خلقی و اندارد و در اشتباهاتش پافشاری نکند و چون متوجه اشتباه خود شود، بازگشت به حق و اعتراف به آن، برایش سخت نیاید و نفس او، تمایل به طمع

نداشته باشد و در فهم مطالب به اندک تحقیق اکتفا نکند، بلکه مسائل را تا پایان دنبال کند، کسی که در شبهات از همه محتاط‌تر باشد و در یافتن حق و استناد به ادله، جدی‌تر باشد و از کثرت مراجعه دو طرف دعوا، کمتر خسته شود و در کشف امور، از همه شکیباتر باشد و در هنگام روشن شدن حکم و حق، از همه قاطع‌تر باشد. از کسانی باشد که ستایش ستایشگران، او را فریب ندهد و تمجیدهای بسیار، او را از حق متمایل نسازد و عوامل تطمیع، تهدید، تملق و چاپلوسی او را نفریبد و البته این چنین نیروهایی، بسیار کم هستند.»

آنگاه امام^(ع) به وظایف حساس زمامدار و حکومت اسلامی در برابر قضات می‌پردازد و فرمان می‌دهد که نسبت به قضات یادشده، چگونه باید مراقبت صورت گیرد و احسان و سخاوت به خرج داده شود و اعتبار و منزلت و اقتدار و موقعیت داده شود تا از هر گونه سخن‌چینی و بداندیشی و طمع دیگران در امان باشند و دیگران نیز در آنان طمع نکنند و دشمنان نسبت به آنان مکر نکنند و بداندیشان، مجال فتنه‌گری، توطئه و سخن‌چینی نسبت به آنان را نیابند و ...

شرایط و ویژگی‌های قضات، آن چنان که از بیان نورانی امام^(ع) استفاده می‌شود، به قرار زیر است:

۱. از بهترین و برترین افراد باشند؛
۲. با حوصله و دارای شرح صدر باشند؛
۳. اطلاعات لازم را برای یک قضاوت عادلانه، از زوایای مختلف به دست آورند؛
۴. با شهامت اخلاقی، اشتباه‌های خود را بپذیرند و آن را جبران کنند؛
۵. زود به خشم نیابند و در مقابل پافشاری دو طرف دعوا، برای احقاق حق، کنترل خود را از دست ندهند؛
۶. روح قدرتمند داشته باشند و از قدرتمندان نترسند؛
۷. عزت نفس و همت عالی داشته باشند و اسیر آز و طمع نشوند؛
۸. ثروتمندان و زورمداران، نتوانند آنان را تطمیع و یا تهدید کنند؛

۹. اهل تحقیق باشند و با سهل‌انگاری و آسان‌گیری، از مسائل نگذرند و بدون کسب اطلاعات کافی، به قضاوت نپردازند و با برخورد سطحی و بر اساس نخستین شنیده‌ها، حکم صادر نکنند؛

۱۰. در مواجهه با امور مشتبه و مسائل گنگ و پیچیده، احتیاط و تأمل را از دست ندهند و در کشف واقعیات بر اساس دلایل و براهین قطعی، کنجکاو و مصر باشند؛

۱۱. با دو طرف دعوا، گشاده‌رو باشند و بدون ابراز خستگی و ناراحتی، به هر کدام از آنان، فرصت سخن گفتن بدهند؛

۱۲. گرفتار حيله و مکر فریبکاران نشوند و در مقابل تملق و چاپلوسی، اراده خود را از دست ندهند؛

۱۳. از قاطعیت تمام، برخوردار باشند و چون حقیقت بر آنان کشف شد، اجازه ندهند که چیزی مانع از صدور حکم قطعی و عادلانه ایشان شود.

مبارزه مستمر و پیگیر با فتنه و فساد

دوران حکومت چهار سال و نه ماه امیرالمؤمنین^(ع)، حساسیت‌ها، شرایط و نگرانی‌هایی که برای آن حضرت پدید آمد، از حساس‌ترین دوره‌های تاریخ اسلام است. امام^(ع) برای برقراری عدالت، امنیت، حاکمیت اسلام، استقلال جامعه اسلامی، حمایت از محرومان و مبارزه بی‌امان با ظالمان، فتنه‌گران و توطئه‌گران، به جهاد عمیق و مستمر با ناکثین، قاسطین و مارقین پرداخت.

جهاد مستمر امیرالمؤمنین^(ع) در دوره پنج سال حکومت آن بزرگوار بنا ناکثین، قاسطین و مارقین در ابعاد گوناگون نظامی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، اخلاقی، اعتقادی، تربیتی و اقتصادی، جزو درخشان‌ترین و آموزنده‌ترین ابعاد زندگانی و سیره و سنت آن حضرت است؛ هر چند تبعات تلخ و دردناکی نیز برای جامعه اسلامی به همراه داشت. بیان امام^(ع) در نهج البلاغه و تاریخ جنگ‌ها و مجاهدت‌های آن حضرت برای تحقق عدالت علوی و نفی سلطه طاغوتیان، یاغیان، ناکثان، قاسطان، مارقان و

مفسدان و ابعاد این رسالت بزرگ، از حوصله این نوشته بیرون است و در جای دیگر باید آن را پی گرفت.

مبارزه با مفساد اقتصادی

از رسالت‌ها و مسئولیت‌های مهم هر حکومت صالحی، موارد زیر است: جمع‌آوری: بیت‌المال، بودجه عمومی و تقسیم آن، مدیریت: منابع مالی، هدایت امکانات در راه خیر و صلاح، بهره‌برداری صحیح از امکانات و برنامه ریزی دقیق برای توزیع و تقسیم آن، جلوگیری از: اسراف و تبذیر، سوءاستفاده، غارت و اختلاس، و تأمین نیازهای عمومی، عدالت اجتماعی، رفاه مردم و حمایت از حقوق محرومان و مستضعفان و ...

تداوم، پایداری و اقتدار هر دولت و حکومتی، وابسته به سیاست‌های: مالیاتی، بودجه‌ای، اقتصادی، کارایی و کفایت لازم در امور اقتصادی، هدایت و مدیریت بهینه منابع و امکانات و ساماندهی حیات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه بر اساس آن است.

امیرالمؤمنین^(ع) یکی از اهداف اساسی حکومت خود را موضوع بیت‌المال و مسائل حیاتی مربوط به آن می‌داند، تا جایی که در نامه به مالک اشتر می‌فرماید:

«الناس كلهم عيال على الخراج و أهلهم؛ مردم همه وظیفه خور و تحت کفالت بیت‌المال و اهل آنند.»^(نهج البلاغه، صبحی صالح، نامه ۵۳)

و در همان فرمان نورانی، اهداف کلان حکومت اسلامی را بدین قرار بیان می‌کند:

«جَبَايَةِ خَرَاجِهَا وَ جِهَادِ عَدُوِّهَا وَ إِسْتِصْلَاحِ أَهْلِهَا وَ عِمَارَةِ بِلَادِهَا...؛ جمع‌آوری خراج و مالیات و جهاد با دشمنان و اصلاح مردم جامعه و آباد کردن سرزمین‌ها و شهرها، از اهداف کلان حکومت اسلامی است.» (همان منبع)

به نظر نویسنده، این ترتیب، بدون دلیل نیست و تأییدی است بر همان جمله قبلی که مردم، همه عیال بر خراج و اهل آن هستند و برای تحقق اهداف یادشده، راهی جز جبايه و جمع‌آوری خراج و مالیات و جهاد با دشمنان و اصلاح امور مردم و جامعه و آباد کردن کشور و شهرها نیست.

امام (ع) یکی از اهداف اصلی خود را، مبارزه با اسراف و تبذیر، تکاثر و اتراف و غلول و غش در امر بیت المال قرار داد و در بیان سیره و سنت انبیاء (ع)، سیره رسول اکرم (ص) و در ارائه الگویی الهی و رفتاری بزرگوارانه و کریمانه، اعلام کرد و بر آن پای فشرد. خطبه صدوشصت در بیان و توضیح زندگی انبیای سلف (ع) و زندگی نبی اکرم (ص) و زندگی آن حضرت، نقش و رسالت امام (ع) را بهتر آشکار می‌کند.

در جای جای نهج البلاغه، مبارزه حضرت علی (ع) با فساد اقتصادی، نمایان است. این مبارزه، گاهی با توبیخ کارگزاری است که دعوت ثروتمندان را پذیرفته، و گاهی با توبیخ کارگزاری است که از بیت‌المال سوء استفاده کرده و گاهی با اعتراض به فردی است که از بیت المال بیشتر طلب کرده و ...

امام (ع) با تمام وجود، در این صحنه و میدان قدم برداشت و گرچه توطئه‌های فراوانی در این زمینه علیه آن حضرت شکل گرفت، اما بدون ملاحظه روش‌های معمول، با قاطعیت و صراحت، جلوی تمام آن توطئه‌ها ایستاد و عدالت را تحقق بخشید. از باب نمونه، آن حضرت قطایع و اقطاعات و ... عثمان را، لغو و زمین‌هایی که به ناحق، به صورت اقطاع، به افراد و مخصوصاً افراد وابسته به بنی‌امیه واگذار شده بود، همه را به بیت‌المال بازگرداند.

موضوع مفاسد اقتصادی در سیستم اداری و در جوامع گوناگون، در طول تاریخ، همواره مسئله‌ای اسفبار و دردناک و عامل بسیاری از نابسامانی‌ها، دردها و رنج‌ها و اختلاف‌های فاحش طبقاتی و بی‌عدالتی‌ها، تبعیض‌ها، شورش‌ها و چالش‌ها و گسترش فساد و انحراف در جوامع بوده است. شرایط لازم رشد و توسعه و امنیت اقتصادی و سرمایه‌گذاری و اعتماد متقابل دولت و ملت و بالعکس و اعتماد کارفرما و کارگر و کلیه اقشار جامعه نسبت به هم، با سلامت جریان اقتصادی کشور و پرهیز از فرصت‌طلبی و احتکار و انحصار، تمرکز ثروت و تکاثر، کنز و رشوه‌خواری و اختلاس و پورسانت و غارت و غصب بیت‌المال و ربا و فساد و تخریب اموال عمومی و ... فراهم می‌آید. رشد و توسعه و سرمایه‌گذاری، اشتغال کامل و سالم و موگد، نیاز به ثبات، امنیت و آرامش اجتماعی، عدالت و اطمینان عمومی دارد و در صورتی که

جامعه، از روند حرکت‌های اجتماعی و سیاسی مطمئن باشد و احساس آرامش کند و به نتیجه دسترنج و زحمات خود امیدوار باشد، قطعاً، فعال‌تر و بانشاط‌تر عمل خواهد کرد.

مبارزه با تبعیض و بی‌عدالتی

اساس و هدف متعالی حکومت امیرالمؤمنین^(ع) را برقراری قسط و عدالت در جامعه تشکیل می‌داد. آن حضرت عدالت را به عنوان هدف بزرگ و الهی و انسانی و اسلامی خود می‌دانست و در راه تحقق آن از هر نوع کوششی دریغ نمی‌داشت. تاریخ بشریت سراغ ندارد رهبری این همه نسبت به تحقق و اجرای عدالت پافشاری و سخت‌گیری کرده باشد. حضرت برای برقراری آن، رنج‌های فراوان برد و جنگ‌های قدرت‌طلبانه و خودسرانه‌ای بر وی تحمیل شد و سرانجام نیز در همین راه به شهادت رسید. سخنان حکیمانه آن بزرگوار، در زمینه عدل و قسط، کتابی گویا و مکتبی نورانی برای همه عدالت‌خواهان و آزادی‌خواهان عالم تا قیامت است. از آن میان اینهاست که بازگو می‌شود:

«الْعَدْلُ أَفْضَلُ سَجِيَّةٍ؛ عدالت، برترین خصلت است.» (غررالحکم و دررالکلم)

«الْعَدْلُ حَيَاةُ الْإِحْكَامِ؛ عدالت موجب حیات احکام الهی است.» (همان)

«يَوْمُ الْعَدْلِ عَلَى الظَّالِمِ أَشَدُّ مِنْ يَوْمِ الْجَوْرِ عَلَى الْمَظْلُومِ؛ روز عدالت بر ستمگر

سخت‌تر است از روز ستم بر مظلوم.» (نهج‌البلاغه، حکمت ۲۴۱)

«كُونَا لِلظَّالِمِ خَصْمًا وَّ لِلْمَظْلُومِ عَوْنًا؛ دشمن ظالم باشید و یاور مظلوم.» (همان، نامه ۴۷)

«بئسَ الزَّادُ إِلَى الْمَعَادِ الْعُدْوَانُ عَلَى الْعِبَادِ؛ بد زاد و توشه‌ای برای قیامت تجاوز و

دشمنی نسبت به حقوق‌بندگان خداست.» (همان، حکمت ۲۲۱)

«الْعَدْلُ فَضِيلَةُ السُّلْطَانِ؛ عدالت، فضیلت زمامدار است.» (غررالحکم و دررالکلم)

«الْعَدْلُ فَوْزٌ وَ كِرَامَةٌ؛ دالت، پیروزی و کرامت است.» (همان)

«الْعَدْلُ قَوَامُ الرَّعِيَّةِ؛ عدالت، مایه قوام جامعه است.» (همان)

«الْعَدْلُ أَقْوَى أَسَاسٍ؛ عدالت، قوی‌ترین پایه و اساس است.» (همان)

«الْعَدْلُ رَأْسُ الْإِيمَانِ وَ جَمَاعُ الْإِحْسَانِ وَ اَعْلَى مَرَاتِبِ الْإِيمَانِ؛ عدالت، سر ایمان و جامع احسان و نیکی و بالاترین مراتب ایمان است.» (همان)

«أَتَأْمُرُونِي أَنْ أَطْلُبَ النَّصْرَ بِالْجَوْرِ فِيمَنْ وُلِّيتُ عَلَيْهِ...؛ آیا شما من را امر می کنید که در قلمرو زمامداری خود با ستمکاری پیروز شوم. سوگند به خدا هرگز چنین کاری نمی کنم، مادامی که شب و روز پشت سرهم می آیند و می روند و مادامی که ستاره ای به دنبال ستاره ای حرکت می کند. اگر مال از آن من بود همه مردم را در تقسیم آن مساوی می گرفتم، چه رسد به اینکه مال قطعاً مال خداست. آری اعطای مال در غیر موردش و نابه جا، تبذیر و اسراف است و صاحبش را در دنیا بالا می برد و در آخرت زمین می زند و در نزد مردم او را عزیز می کند و در نزد خداوند، پست و خوارش می سازد.» (نهج البلاغه، خطبه ۱۲۶)

«وَأَيُّمُ اللَّهِ لَأُنصِفَنَّ الْمَظْلُومَ مِنْ ظَالِمٍ وَ لَأَقُودَنَّ الظَّالِمَ بِخُزَامَتِهِ حَتَّى أوردَهُ مِنْهُلِ الْحَقِّ وَ أَنْ كَانَ كَارِهًا؛ سوگند به خدا، داد مظلوم را از ظالمش می ستانم و افسار ستمکارش را می گیرم و او را تا چشمه سار حق می کشانم، اگرچه او نخواهد.» (همان، خطبه ۱۳۶)

«وَ أَيَاكَ وَ الْاِسْتِثْنَاءَ بِمَا النَّاسُ فِيهِ أُسْوَةٌ؛ و پرهیز از آنکه چیزی را به خود مخصوص گردانی، در حالی که همه مردم در آن یکسان و سهیم و شریک باشند.» (همان، نامه ۵۳)

«وَ أَسِ بَيْنَهُمْ فِي اللَّحْظَةِ وَ النَّظَرَةِ؛ و در میان آنان در همه حال به مساوات رفتار کن و با یک چشم بنگر تا بزرگان در تو طمع ستم بر ناتوانان نبندند و ناتوانان از عدالتت مأیوس نشوند.» (همان، نامه ۲۷)

همان طور که اشاره شد، سخن در این زمینه فراوان است و نمی توان غلی^(ع) را بدون عدالت و عدالت را بدون علی^(ع) شناخت و یا معرفی کرد. گرچه علی^(ع) جامع همه کمال هاست، لیکن برجستگی عدل در مکتب آن حضرت و نیاز به عدالت در جامعه بشریت و در عصر آن بزرگوار و همه عصرها به این موضوع جلوه خاصی داده است. با توجه به اهمیت و حساسیت این موضوع؛ سیره، شیوه ها و سیاست های آن بزرگوار را در راه تحقق عدالت و مبارزه با بی عدالتی، تبعیض، پرخوری، ظلم، تجاوز، خودسری، خیانت، رشوه، زورگویی و ده ها عمل خلاف دیگر، پی می گیریم و راه های روشن آن حضرت را در راه تحقق و اجرای عدالت باز می نماییم.

۱. مبارزه با جنون قدرت

امام علی (ع) خطاب به مالک اشتر می‌نویسد:

«فَانظُرْ إِلَى عَظْمِ مُلْكِ اللَّهِ فَوْقَكَ وَ قُدْرَتِهِ مِنْكَ عَلَى مَا لَا تَقْدِرُ عَلَيْهِ؛ نگاه کن به عظمت ملک خداوند بر بالای تو و قدرت خداوند بر آنچه تو بر آن قدرت نداری.» (همان، نامه ۵۳)

۲. تصفیه و پالایش جامعه از عناصر فاسد و فرصت طلب

«وَ الَّذِي بَعَثَهُ بِالْحَقِّ لِيُبَلِّغَ بَلْبِلَةَ وَ لِيُغْرِبَ غَرْبِلَةَ؛ به خداوندی که پیامبر (ص) را به رسالت و حق مبعوث کرد، همه شما در بوته آزمایش در خواهید آمد و آزمایش خواهید شد، آزمایش شدنی.»

«وَ اللَّهُ لَا أَكُونُ كَالضَّبْعِ تَنَامَ عَلَى طَوْلِ اللَّدْمِ...؛ به خدا قسم من مانند کفتار نخواهم ماند که با طول هشدارها بخوابد...» (همان، خطبه ۶)

۳. مبارزه با تکبر و تفرعن

«أَيُّهَا النَّاسُ، شَقُّوا أَمْوَاجَ الْفِتَنِ بِسُفْنِ النِّجَاةِ وَ عَرَّجُوا عَنِ طَرِيقِ الْمُنَافِرَةِ وَ ضَعُوا تِيْجَانَ الْمُفَاخِرَةِ؛ ای مردم، امواج طوفانی فتنه و فساد را با کشتی‌های نجات بشکافید و از راه عداوت و نفرت نسبت به یکدیگر برگردید و تاج‌های افتخار و مباهات را زمین بگذارید.» (همان، خطبه ۵)

«فَلَا تُكَلِّمُونِي بِمَا تُكَلِّمُ بِهِ الْجَبَابِرَةَ...؛ آن چنان که با جباران و متکبران سخن می‌گویید با من سخن نگویند و در برابر من همچون در برابر اقویای پرخاشگر به تحفظ و خویشنداری نپردازید و با قیافه‌های ساختگی و تصنعی با من معاشرت نکنید و تصور مکنید سخن حقی که به من گفته شود بر من سنگین خواهد آمد و یا من تقاضا دارم تا من را بزرگ انگارید.» (همان، خطبه ۲۱۶)

۴. مبارزه با تملق و چاپلوسی

«الْتِّئَاءُ بِأَكْثَرٍ مِنَ الْاسْتِحْقَاقِ مَلَقٌ وَ التَّقْصِيرُ عَنِ الْاسْتِحْقَاقِ عِيٌّ أَوْ حَسَدٌ؛ ستودن بیش از حد استحقاق، چاپلوسی است و کم گذاشتن از حد استحقاق، ناتوانی یا حسادت است.» (همان، حکمت ۳۴۷)

«بُعْدَهُ مِمَّنْ تَبَاعَدَ عَنْهُ زُهْدٌ وَ نِزَاهَةٌ وَ ذُنُوهُ مِمَّنْ دَنَا مِنْهُ لِينٌ وَ رَحْمَةٌ. لَيْسَ تَبَاعُدُهُ بِكِبَرٍ وَ عَظَمَةٍ وَ لَا ذُنُوهُ بِمَكْرِ خُدَيْعَةٍ؛ دوری انسان باتقوا از هر کس که از وی فاصله می‌گیرد ناشی از زهد و پاکیزگی است و نزدیکی او نشانه نرمی و رحمت است. دوری او از روی تکبر و عظمت و نزدیکی او از روی مکر و خدعه نیست.» (همان، خطبه ۱۹۲)

۵. مبارزه با اغنیا و مترفین

«وَ أَمَّا الْأَغْنِيَاءُ مِنْ مُتْرَفَةِ الْأُمَّمِ فَتَعَصَّبُوا لِأَثَارِ مَوَاقِعِ النِّعَمِ؛ اغنیا و ثروتمندان از امت‌های خودکامه به واسطه نعمت‌هایی که خداوند نصیب ایشان کرده بود، تعصب ورزیدند و بر مال و ثروت خود نازیدند.» (همان، خطبه ۱۹۲)

۶. مبارزه با تبانی و سازش

«وَ لَا تُخَالِطُونِي بِالمُصَانِعَةِ؛ با من با سازش و تبانی، معاشرت نکنید.» (همان، خطبه ۲۱۶)

۷. قاطعیت در حسابرسی بیت‌المال

«أَمَّا بَعْدُ، فَقَدْ بَلَغَنِي عَنْكَ أَمْرٌ إِنْ كُنْتَ فَعَلْتَهُ فَقَدْ أَسْخَطْتَ رَبِّي وَ عَصَيْتَ إِمَامَكَ وَ أَخْزَيْتَ أَمَانَتَكَ؛ خبری از تو به من رسیده؛ اگر آن را انجام داده باشی، پروردگارت را به غضب آورده‌ای و امامت را عصیان کرده‌ای و در امانت خیانت کرده‌ای. به من خبر رسیده که محصولات زمین را برداشته‌ای و آنچه زیر پا داشته‌ای، گرفته‌ای و آنچه در دست بوده است، خورده‌ای. سریعاً حسابت را بفرست و بدان که حساب خدا سخت‌تر است.» (همان، نامه ۴۰)

۸. نفی تبعیض حتی نسبت به نزدیک‌ترین افراد

- داستان عقیل و فرزندانش

- نامه به ابن عباس

- نامه به زیاد بن ابیه جانشین عبدالله بن عباس

۹. هشدار در مورد خیانت در بیت‌المال و مبارزه با آن

«وَ إِنْ عَمَلَكَ لَيْسَ لَكَ بِطُعْمَةٍ...؛ قطعاً عمل تو طعمه‌ای برای تو نیست، بلکه آن عمل امانتی است در گردن تو و تو زبردست کسی هستی که بالاتر از توست.» (همان، نامه ۵)

«و ان اعظم الخيانة خيانة الامة و افظع الغش غش الائمة؛ همانا از بزرگ‌ترین خیانت‌ها، خیانت به امت است و از ذلت‌بارترین و رسواترین غش‌ها، فریب‌کاری پیشوایان است.» (همان، نامه ۲۶)

مبارزه با مفاسد اخلاقی و اجتماعی

یکی از عوامل اصلی و مؤثر در بازدارندگی از فساد و هر گونه آلودگی و انحرافی، رشد و احیا و تقویت باورهای اخلاقی و معنوی و تأکید بر کرامت انسان‌هاست. ارزش‌های ایمانی و اعتقادی و اخلاقی، خود، بزرگ‌ترین سرمایه برای صیانت جامعه و جلوگیری از انحراف و تحریف و فساد است و بهترین راه مبارزه با ریشه‌های فتنه و فساد به حساب می‌آید.

اگر بخواهیم جامعه‌ای سالم و محیطی پاک و پاکیزه و به‌دور از آلودگی‌ها و انحراف‌ها داشته باشیم، بهترین و ارزان‌ترین کار، خودسازی و سلامت درونی انسان‌ها و مسئولیت‌پذیری همه افراد یک ملت و امت است، لذا بهترین سرمایه‌گذاری برای هر دولت و ملتی، رعایت موارد زیر است: سرمایه‌گذاری روی مسائل فرهنگی، معنوی، اخلاقی، تربیتی و احیای وجدان بیدار و زنده انسان‌ها، تقویت وجدان کاری، انضباط اجتماعی، نظم‌پذیری، مسئولیت‌شناسی و مسئولیت‌پذیری، تقوا و پاکی، معنویت و اخلاق، کرامت و شرافت، مبارزه با رذایل اخلاقی، امتیازطلبی و پارتی‌بازی، فرصت‌طلبی و زراندوزی، تمایلات شهوانی و مال‌پرستی و جاه‌پرستی. چنانچه فرد فرد خانواده و ملت، بتوانند بر ضعف‌های اخلاقی، بیماری‌های روانی و ناهنجاری‌های اجتماعی، تربیتی و فرهنگی پیروز شوند، خود، بزرگ‌ترین پیروزی، بهروزی و موفقیت را به دست آورده‌اند و برای بسیاری از قوانین و مقررات، ضمانت اجرای درونی تحصیل کرده‌اند و نیازی به استفاده از این نیروها و هزینه‌های زیر نخواهد بود: نیروی پلیس، دستگاه‌های عریض و طویل دولتی، قضائی، نظارتی، بازرسی، دیوان سالاری اداری و هزینه‌های سنگین و کمرشکن زندان، بهداشت و درمان، اعتیاد و مانند آن.

در فرهنگ انبیاء^(ع)، مسئله ارزش‌های الهی، یک اصل عمیق ریشه‌دار و بنیادین است و تمامی هم و غم انبیاء^(ع)، پاسداری از ارزش‌ها، هدایت افکار و اندیشه‌ها و ایجاد فضاهای نو و معنوی است تا بشریت را از ظلمات به سوی نور رهنمون شود و از گرداب جهالت‌ها و خرافات برهاند و دیو جهل و غرور را از پای درآورد و چراغ امید و اخلاق و حکمت را روشن سازد و فضا را برای اصلاح عمیق و ریشه‌دار امور هموار سازد و جامعه را به سمت نور هدایت کند. این درس را به وفور در نهج‌البلاغه شریف می‌توان دید و از عمق بیانات دلپذیر حضرت علی^(ع) می‌توان شنید؛ باشند تا تشنگان وادی معرفت به‌خود آیند و ره‌توشه‌ای از انوار ولایت آن حضرت توشه راه سازند.
ان‌شاء الله.

مبارزه با تحریف‌ها و انحراف‌ها

این بخش از مبارزات حضرت علی^(ع)، بسیار ظریف، عمیق، گسترده، ریشه‌دار و فراگیر بود. آن حضرت، با برنامه‌های خود می‌کوشید تا فرهنگ و میراث نبوی^(ص) را احیا کند و جامعه اسلامی را به سمت و سوی اهداف رسالت، هدایت، و پایه‌های حیات طیبه عصر رسول الله^(ص) را در جامعه اسلامی تقویت کند و بافت، ساخت و مبانی فکری، فرهنگی و اعتقادی امت اسلامی و آینده جهان اسلام و بشریت را در جهت اهداف بلند حضرت محمد^(ص) بسازد و تار و پود جامعه و حکومت را بر اساس فرهنگ بینش و بصیرت و آگاهی و معرفت و ارزش‌ها و حیات طیبه قرآنی و اسلام اصیل محمدی^(ص) سامان دهد و اهداف، مأموریت‌ها، سیاست‌ها و راهکارهای سعادت بخش دین را در میان مردم، زنده و آینده‌نورانی و عزت بخش را ترسیم کند و موجب پیشگیری و پیش‌بینی خطرها، دغدغه‌ها و بحران‌ها شود و اجازه ندهد اصول اسلامی و کیان جامعه ضرر ببیند و دچار خسارت و ضرر و زیان شود.

این رسالت عظیم الهی و ترسیم آینده‌ای استوار و با اقتدار برای رهبران بزرگ الهی، جزو بزرگ‌ترین و برترین اهداف آینده‌نگرانه و خیرخواهانه است و همواره، هر پدری به فکر آینده امیدبخش فرزندان خود و بیداری و هوشیاری آنان در برابر چالش‌ها، ناهنجاری‌ها و بحران‌هاست.

جامعه، دستگاه، محیط، سرزمین و فضایی را که امام^(ع) تحویل گرفت، فضایی تاریک و پر خس و خاشاک، با توقع‌ها و انتظارات بی‌شمار و سلیقه‌های گوناگون بود. در طول دو دهه گذشته؛ اختلافات طبقاتی، نابرابری‌ها، نابسامانی‌ها، مطالبات فراوان احزاب و گروه‌ها، اقوام و نژادها و طوایف گوناگون بر امت اسلامی تحمیل شده بود و خودرایی، خشونت و باندبازی به جای اصول و معیارها حاکم شده بود.

امام^(ع) نیز این نابسامانی‌ها را از عمق وجود احساس می‌کرد. وظیفه‌شناسی و مسئولیت‌پذیری، حق‌خواهی و حق‌گرایی و عدالت‌خواهی و خدامحوری آن حضرت، موجب شد تا آن بزرگوار، با کمال اقتدار و مسئولیت‌شناسی، این وظیفه سنگین و این بار سخت را به دوش گیرد و برای اصلاح همه کجی‌ها و کاستی‌ها و تحریف‌ها و فتنه‌گری‌ها، گام‌های بلند و خداپسندانه‌ای بردارد و چراغ هدایت اسلام و قرآن و نبوت و ولایت را روشن سازد و راه حق را به آیندگان بنمایاند، گرچه با شهادت خود آن بزرگوار پایان یابد.

مبارزه با خرافات و تحریف

حیات امت اسلامی، با علم و دانش و معرفت شروع شد و پایه و اساس قرآن و اسلام و دیانت، بر علم و حکمت و عقل و وحی و تدبیر و تدبیر شکل گرفت و آغاز قرآن کریم، با «بسم‌الله» و «اقرا» و «علم» و «قلم» و «انسان» و «کرامت» و «اکرام» و «خلقت» و «ربوبیت پروردگار متعال» و «تعلیم انسان آنچه را نمی‌دانست» شروع شد و حیات بشریت، در سایه‌سار علم و حکمت و قرآن و معرفت سیراب شد و درس فقاہت و هدایت و تعلیم کتاب و حدیث و سنت و حیات علمی و معرفتی همراه با تزکیه، حکمت و تربیت انسان‌ها و تحول در جان‌ها، فکرها، بصیرت‌ها، بینش‌ها و نگرش‌ها، اندیشه‌ها و اخلاق و رفتار انسان‌ها، اساس دعوت اسلام را تشکیل داد.

متأسفانه، پس از رحلت رسول اکرم^(ص)، نقل احادیث آن حضرت ممنوع شد و بر جمله «حسبنا کتاب الله» تأکید و تبلیغ شد و فرمان محدودیت و بسنده کردن به کتاب خدا داده شد. این محدودیت و ممنوعیت، باعث تعطیلی احادیث نبوی و گنجینه‌های

عظیم معارف آن حضرت و جایگزینی خرافات و انحرافات، اسرائیلیات، افسانه‌ها و اساطیر، احادیث و قصه‌ها و داستان‌های ساختگی شد.

اسفبارتر آنکه، کسانی میدان‌دار شدند که هرگز آن آگاهی، آشنایی و معرفت به کتاب خدا و سنت پیامبر اکرم (ص) را نداشتند و احیاناً انگیزه‌های فراوان سیاسی، فرهنگی و اجتماعی نیز بر آن دامن می‌زد و مطامع و منافع دیگر نیز در این باره نقش ایفا می‌کرد. البته ممنوعیت کتابت حدیث و نقل حدیث، خود، ریشه در جریان‌های قبل از اسلام، تحریف‌ها و انحراف‌های یهود و نصاری دارد. اکنون که دوره امامت و عصر ولایت امیرالمؤمنین (ع) فرا رسید، آن حضرت به عنوان باب‌مدینه علم و احیاگر آثار نبوی (ص)، برای مبارزه با تحریف، خرافه و بدعت و اندیشه‌های اسرائیلی و ساختگی، دروازه‌های شهر علم و معرفت را گشود و بر نقل و روایت احادیث، سنت رسول‌الله (ص) و نوشتن کتاب حدیث تأکید کرد و فرمان تدوین و کتابت احادیث و آثار گرانبهای رسول‌الله (ص) را صادر کرد و نسبت به خطابه‌ها، نامه‌ها، دستورها و حکمت‌های بلند و ارزشمند خود، تشویق و ترغیب فرمود و از اختلاف‌ها، قصه‌سرایی‌ها، جعلیات و دروغ نسبت به خدا و پیامبر (ص) بر حذر داشت و فرمود: «در دست مردم؛ حق است و باطل، راست است و دروغ، ناسخ است و منسوخ، عام است و خاص، محکم است و متشابه، روایت صحیح است و غلط! بر رسول خدا (ص) در زمان او دروغ بستند تا آنکه برخاست و به سخن پرداخت و گفت: «هر که به عمد، بر من دروغ بندد، جایی در آتش برای خود مهیا ساخته؛ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ».

در تفسیر المنار آمده است که یکی از انحراف‌های مهمی که ریشه و سبب ایجاد انحراف‌های دیگر شد، این بود که از نقل و کتابت حدیث جلوگیری شد. این امر، ضربه‌ای جبران‌ناپذیر به فرهنگ اسلامی زده است. یکی از علل عمده نپذیرفتن قرآنی که به دست امیرالمؤمنین (ع) همراه با تفسیر و شأن نزول و با توجه به سخنان پیامبر (ص) و احادیث نبوی و فرمان آن بزرگوار جمع آوری شده بود، همین بی‌توجهی به سنت رسول‌الله (ص) است. موضوع بسیار مهم در این زمینه، از یک سو، جریان‌های اسرائیلی، خرافی و افسانه‌ای و تحریف و انحراف در فرهنگ و معارف اسلامی و

شخصیت‌سازی، شخصیت‌تراشی، تبلیغات دروغین، جعل احادیث و داستان‌بافی و شأن نزول برای آیات قرآن و قصص قرآنی ساختن و تفسیر به رأی آیات قرآنی است و از سوی دیگر، شخصیت‌سازی و میدان دادن به عناصر مسئله‌دار و کم‌ریشه و یا بی‌ریشه و بی‌هویت برای عرض اندام و بازارگرمی و عقده‌گشایی است. این هر دو موضوع، در قرن نخست تاریخ اسلام، بسیار تلخ و اسفبار و مسئله‌ساز بود و امروز نیز، با گذشت بیش از چهارده قرن از آن دوره و تاریخ، باید برای رسیدن به حقایق معارف اسلام و پاک‌سازی نصوص، روایات، اسناد و مدارک اسلامی، مستندسازی و وصول به حقایق ناب معارف اسلامی، رنج فراوان برد و تلاش گسترده و عمیق را عهده‌دار شد و با فداکاری، اخلاص و توجه *إلی الله؛ گرد و غبار فتنه، جعل و وضع، قصه‌سازی، خلط حق و باطل و تهمت و افترا را از چهره حقایق دین و معارف قرآن کریم، اسلام عزیز و سنت گرانقدر نبوی (ص)* برگرفت و چشمه‌های فتنه را کور کرد و باطل را زدود و پهلوی باطل را شکافت و حق را از آن بیرون کشید.

مبارزه با بدعت‌ها

یکی از ابعاد مبارزاتی امیرالمؤمنین (ع)، برخورد و مقابله با بدعت‌های فراوانی است که پس از رسول خدا (ص) در جامعه اسلامی به وجود آمد. بحث احیای سنت، نابودی بدعت، «امام هدایت» و «امام ضلالت» - که در نهج البلاغه شریف آمده است - به این موضوع مهم اشاره دارد. این قبیل بدعت‌ها، خود، به طور اصولی، سبب انحرافات فراوان دیگری در جامعه اسلامی شد که هنوز نیز بسیاری از آثار سوء و تبعات منفی آن ادامه دارد.

یکی از این بدعت‌ها، مصلحت‌اندیشی در برابر احکام خدا و دستورات خاتم‌الانبیاء (ص) بود. به فرموده مرحوم شرف‌الدین در کتاب «اجتهاد در مقابل نص»، در این زمینه مصادیق فراوانی را می‌توان ارائه کرد. برخی از اصحاب و خلفا، با وجود قرآن و سنت، صرفاً، بر اساس تشخیص خود و مصلحت‌گرایی، احکامی را مطرح و طبق نظر خود عمل می‌کردند.

از باب نمونه، با اینکه فرمان قرآنی نسبت به سهم ذوی القربی و سهم مؤلفه القلوب، روشن است و به فرض، اگر هم نیاز به تفسیر باشد، با توجه به حدیث شریف ثقلین، خاندان رسول اکرم (ص) از هر کس اولی بودند؛ ولی آنان، خود، با اجتهاد آزاد و اجتهاد به رأی نظر می دادند و منشأ اختلاف در امت اسلامی می شدند. امام علی (ع) در نهج البلاغه شریف، از این شیوه ها سخت انتقاد و در خطبه های فراوان، مانند خطبه ۱۶، ۱۸ و ۸۸ و نامه ۳۸، ۵۳، ۵۴، ۱۲۳، ۱۹۲ و ۲۳۳ و مانند آن، این برداشت ها را به شدت، نقد کرده است و آن را منشأ نفاق، ضعف و انحطاط معرفی می فرماید.

بازرسی و نظارت عالی

اصل بازرسی و نظارت، به عنوان یکی از وظایف حساس و اصلی در هر سازمان، مؤسسه، نهاد و ارگان است که به وسیله آن می توان بر ساختار، عملکرد و برنامه های یک مجموعه نظارت کرد و نقاط قوت و ضعف و اعتدال و یا انحراف آن را فهمید. در سایه نظارت است که میزان موفقیت دستگاه ها و ارگان ها؛ ارزیابی و با برنامه ها تطبیق داده می شود. امروز در هر دستگاهی، نظارت به منزله چشم آن دستگاه و مدیریت مربوط است. بازرسی، لازمه نظارت است. برای اینکه بخواهیم نظارت کنیم و میزان موفقیت را نشان دهیم، به بازرسی نیاز است. بازرسی، کنترل، نظارت، مراقبت، حسابرسی و حساب کشی، نشان دهنده صحت و سلامت کارها، پیشرفت امور و میزان اعمال عمومی و اصول گرایی در انجام دادن وظیفه و شایستگی و بایستگی مسئولان ذی ربط است. برای انجام این مهم، به برنامه ریزی و سازماندهی نظارت کار نیاز است. بازرسان و مسئولان این بخش، باید از شایسته ترین، امانت دارترین و وفادارترین اشخاص نسبت به نظام و رهبری آن باشند تا با گزارش های صحیح، دقیق و سریع، زمینه تصمیم گیری به جا و کارساز را فراهم کنند و از گزارش های خلاف واقع، دور از صواب، تأثیرپذیری و دروغ و خدعه به دور باشند. بیان امیرالمؤمنین (ع) در این زمینه، مانند سخنان همیشه آن حضرت، از استواری و اتقان خاصی برخوردار است و بهترین و آموزنده ترین درس ها را در خود دارد.

آن بزرگوار در فرمان به مالک اشتر می‌فرماید:

«ثُمَّ تَفَقَّدْ أَعْمَالَهُمْ وَابْعَثِ الْعِيُونَ مِنْ أَهْلِ الصِّدْقِ وَالْوَفَاءِ عَلَيْهِمْ...؛ با فرستادن مأموران مخفی - که اهل صدق و راستی و وفا باشند - کارهای آنان را زیر نظر بگیر؛ زیرا بازرسی نهانی در کارشان، آنان را به رعایت امانت و ملاحظت با مردم و ادار می‌سازد و با دقت فراوان، مواظب أعوان و انصار و کارگزاران خود باش و اعمال ایشان را تحت نظر داشته باش و چنانچه یکی از آنان، دست به خیانتی زدند و مأموران مخفی تو، به طور جمعی آن را تأیید کردند، باید که به آن اکتفا کنی و بدون تأخیر، خیانتکار را کیفر دهی و به مقدار خیانتی که انجام داده است او را کیفر نمایی، آنگاه وی را در مقام خواری و مذلت بنشان و داغ خیانت بر پیشانی او بگذار و طوق رسوایی بر گردنش بیفکن!»

تأکید ارزشمند امام^(ع) بر این موارد: اعزام بازرسان به دورترین نقاط بلاد اسلامی، کسب خبر از رفتار و کردار کارگزاران و خدمتگزاران مردم، در جریان امور قرار گرفتن رهبر جامعه اسلامی، شایستگی بازرسان مأموران حکومتی و برخورد قاطع با خائنان و فاسدان؛ همه، درس‌های آموزنده‌ای است که امروز نیز ضروری و بدیع می‌نماید. تعبیر رسا و روشن‌کننده و آموزنده امام^(ع) درباره بازرسان و شرایط و ویژگی‌های لازم برای آنان و نیز تعبیر به «و ابعث العیون»، می‌رساند که در صورت لزوم، اعزام بازرسان از مرکز و یا از یک منطقه دیگر، امری ضروری است.

جالب‌تر از این، فرمان حضرت^(ع) به لزوم بازرسی مخفیانه است: «فإن تعاهدك في السر لأموهم حدوة لهم». جمله نخست نیز که امام^(ع) می‌فرماید: «ثم تفقد أعمالهم» کاوش و پیگیری و جست و جو و مراقبت و مانند آن را می‌رساند. نکته دیگر آن است که واژه «تفقد» در چند بخش از این فرمان مبارک تکرار شده که نشان دهنده حوزه‌های مختلف کاری و نظارتی است: نظارت بر دستگاه‌های اجرایی، نظارت بر مالیات، دخل و خرج کشور، بودجه عمومی، بیت‌المال و تأکید بر تولید، سرمایه‌گذاری، آبادانی و عمران و نظارت بر بازار، توزیع و مبادلات اقتصادی، تجارتي و صنعتی و رسیدگی به کلیه امور مربوط به بازرگانان و صنعتگران و کسبه و تجار و خدمات مربوط.

دو نوع بازرسی و رسیدگی

بازرسی باید دو نوع باشد: یکی رسیدگی و بررسی حضوری است و دیگری رسیدگی و بازرسی در دورترین نقاط دنیای اسلام:

و تفقد امورهم بحضرتک؛ و امور آنان را در حضور خودت بررسی کن!
و فی حواشی بلادک؛ و امور آنان را که در شهرهای دیگر و اطراف کشور اقامت دارند، بررسی کن!

پیگیری گزارش بازرسان و مأموران ویژه

در نهج البلاغه، موارد فراوانی از پیگیری‌ها، برخوردها، عتاب‌ها، خطاب‌ها، تذکرها، هشدارها، انذارها و تحذیرها به چشم می‌خورد که مبنای آن، گزارش‌های رسمی و غیررسمی، یا گزارش‌های ویژه یا بازرسی‌های مخصوص و یا مردمی است.
تعبیر زیر نشان‌دهنده ابعاد این موضوع است:

۱. بلغنی عنک، (نامه ۴۳)؛

۲. فإن عینی بالمغرب کتب إلى یعلمنی أنه وجه إلى الموسم، (نامه ۳۳)؛

۳. بلغنی أنك ابتعت داراً، (نامه ۳)؛

۴. أما بعد؛ فإن دهاقین أهل بلدک شکوا منک غلظة و قسوة و احتقاراً و جفوة، (نامه ۱۹)؛

۵. و إني أقسم بالله قسماً صادقاً، لئن بلغنی أنك خنت من فی المسلمین شیئاً صغیراً

أو کبیراً، (نامه ۲۰)؛

۶. أما بعد؛ یابن حنیف! فقد بلغنی، (نامه ۴۵)؛

۷. و لقد عرفت أن معاویة کتب إليك یسترل لیک، (نامه ۴۴)؛

۸. أما بعد؛ فقد بلغنی عنک قول، (نامه ۶۳)؛

۹. فقد بلغنی أن رجلاً ممن قبلک، (نامه ۷۰)؛

۱۰. فقد بلغنی عنک أمر، (نامه ۴۰)؛

۱۱. فقد بلغنی موجدتک من تسریح الأشرار إلى عملک، (نامه ۳۴).

شرایط و صفات بازرسان

یکی از مسائل و موضوعات مهم در بازرسی؛ شخصیت، صفات، شرایط بازرسان، صلاحیت، شایستگی، کفایت و درایت آنان در انجام دادن این امر خطیر است. بدون تردید، برای نظارت بر کلیه ارگان‌ها، نهادها، قضات، مدیران ارشد، کارگزاران سطوح میانی، دیوان‌های مختلف، مراکز حساس، امیران و دبیران و دیگر مسئولان حکومتی؛ باید از افراد ذی‌صلاح، لایق، ریزبین، تیزبین، با شرح صدر، هوشیار و اهل تشخیص و خبره استفاده کرد.

واضح است که ناظران مربوط، خود، باید مصونیت داشته باشند و از اصل خودکنترلی و تقوا برخوردار باشند و اسیر تمایلات و مطامع نباشند و تحت تأثیر جریان‌های فریبنده و لغزنده قرار نگیرند. در داستان یوسف صدیق^(ع) می‌خوانیم که فرمود: «اجعلنی علی خزائن الأرض اینی حفیظ علیم»

علت این پیشنهاد و مسئولیت‌پذیری برای امور اقتصادی و خزانه‌داری کشور، در طول بیش از پانزده سال فراوانی و قحطی، رفاه مجدد و شرایط بسیار سخت و شکننده دوره هفت ساله قحطی و خشکسالی و دوره فراوانی؛ شایستگی، کفایت علمی و عملی، امانت، حفظ و نگهداری، نگاهبانی و دانایی لازم برای انجام دادن مسئولیت و تأمین عدالت، قدرت لازم برای کار و برنامه ریزی، مدیریت و توانایی برای انجام دادن وظایف است.

در نهج البلاغه چنان که گذشت، امام علی^(ع) می‌فرماید:

«و ابعث العیون من أهل الصدق و الوفاء علیهم؛ بازرسانی را بر آنان اعزام کن که اهل

راستی و وفادار باشند و در همان نامه باز می‌فرماید:

«فاستعملهم اختباراً و لا تستعملهم محاباة و أثرة؛ آنان را بر اساس خبرویت و

شایستگی به کار بگمار و از روی روابط و امتیازهای نابه‌جا، آنان را به کار نگیر!»

حفاظت اطلاعات و حفاظت کارگزاران

یکی از مسائل بسیار مهم، حساس و کارساز، حفاظت از: کارگزاران، مدیران، کارکنان و مجموعه نیروها و بخش‌های مدیریتی، حکومتی و کارکنان دستگاه‌های گوناگون

قضائی، حقوقی، اداری، اجرائی، قانون‌گذاری، نیروهای مسلح، نیروهای امنیتی، نظارت، بازرسی، کنترل و مراقبت بر اعمال آنان و پیشگیری از انحراف، رخنه فساد و آلودگی، برخورد با مفسد و آلودگی‌ها و برقراری محیط کاری و اداری و روابط سالم در درون سیستم حکومت و ارتباط سالم با مردم است.

این موضوع بسیار جالب، آموزنده، حساس و سرنوشت ساز، در ابعاد گوناگون و حفظ و حراست، مراقبت در برابر نفوذ، وابستگی، سوء استفاده، اختلاس و ارتشا، فساد و سوءاستفاده از مال و ثروت و قدرت، از چشم تیزبین و ژرف نگر امیرالمؤمنین علی^(ع) هرگز مخفی نمانده است و ایشان، بر آن تأکیدی بلیغ و آموزنده دارند. البته در این باره، هرچه به هرم قدرت نزدیک‌تر می‌شویم و مسئولیت‌ها، سنگین‌تر و امکان دسترسی مردم محدودتر می‌شود، خطرپذیری، بیشتر و امکان مقابله و یا افشای آن، ناچیزتر و گاه خطرناک‌تر خواهد شد، لذا امام علی^(ع) فرمان می‌دهد:

«و تحفظ من الأعوان! فإن أحد منهم بسط يده إلى خيانة اجتمعت بها عليه عندك أخبار عيونك اکتفیت بذلک شاهداً...؛ اعوان و انصار خود را به طور دقیق کنترل کن و آنان را زیر نظر بگیر! و اگر یکی از آنان، دست به خیانت زد و بازرسان سری تو، بر آن اتفاق نظر داشتند، به همین مقدار بسنده کن و او را زیر تازیانه کیفر بگیر و به مقدار خیانتی که انجام داده، او را کیفر نما! سپس او را در مقام خواری و ذلت بنشان و داغ خیانت را بر او نه و قلاده ننگ و عار بر گردنش بیفکن!» (نهج البلاغه، نامه ۵۳)

سلامت دستگاه حکومت و سلامت جامعه، ایجاب می‌کند که همواره، حاکم، نسبت به کارگزاران، به‌ویژه مدیران ارشد، اطرافیان و نزدیکان، با چشم بینا و بصیرت نظارت کند و از بازرسان ویژه و چشم‌های پاک و امین، در کنترل و نظارت بر کارها استفاده کند تا عناصر مسئله‌دار و یا قدرتمند و نزدیکان و اطرافیان حاکم، اجازه سوء استفاده و برقراری روابط بر ضوابط را پیدا نکنند و فساد، از بالا به سوی جامعه سرازیر نشود. در واقع، در فرهنگ سیاسی اسلام، کارگزاران نظام اسلامی، با بالا رفتن از پله‌های قدرت، باید نظارت‌پذیری بیشتری داشته باشند.

آنچه موجب طرح این موضوع شده، جمله بسیار جالب «و تحفظ من الاعوان» است، که مفهوم حفاظت - اطلاعات و حفاظت کارکنان را تداعی می‌کند، گرچه بیشتر به مفهوم دوم است و لیکن این دو مسئله چون بسیار به هم نزدیک و مرتبط هستند، مطرح شد.

البته، عناوین دیگری که در این فرمان پربرکت، ارزشمند و گرانقدر به کار رفته نیز گویا و قابل توجه است.

جالب این است که در روایتی از امام رضا^(ع)، نقل شده که هرگاه پیامبر^(ص) سپاه را به مأموریت اعزام می‌کرد، برخی از افراد قابل اعتماد و مورد وثوق را به عنوان بازرس ویژه و مأموران مخفی، به همراه ایشان می‌فرستاد تا ناظر و مراقب اعمال و رفتار آنان باشند (مأموران حفاظت - اطلاعات ارتش): «کان رسول الله^(ص) إذا وجه جيشاً بعث معه من ثقاته من يتجسس له خبره؛ سیره و روش رسول اکرم^(ص) این بود که چون سپاهی را اعزام می‌کرد، برخی از افراد موثق و مورد اعتماد خود را بر آنان می‌گماشت تا رفتار و عملکردشان را زیر نظر داشته باشند و به او گزارش کنند.» در سیره امیرالمؤمنین^(ع) به نمونه‌هایی برخورد می‌شود که بسیار جالب و آموزنده است و نشان می‌دهد که امام علی^(ع) در دوران حکومت و مدیریت و فرماندهی خود؛ نسبت به کارگزاران و اعمال آنان بسیار دقیق بوده و هوشیارانه عمل می‌کرد و بر اعمال آنان نظارت و مراقبت می‌کرد. مالک بن کعب ارحبی، فرماندار عین‌التمر بود. حضرت طی فرمانی به او نوشت: «أما بعد، فاستخلف علی عملاً و اخرج فی طائفة من أصحابک حتی تمر بأرض کورة السواد فتسأل عن عمالی و تنظر فی سیرتهم ...»

در حوزه مأموریت خود، کسی را به عنوان جانشین بگذار و با گروهی از یارانست بیرون برو تا وارد عراق شوی و در باره کارگزاران و کارکنان و عمال من، از دجله تا منطقه غدیب، پرسش و تحقیق کنی و بر اعمال و سیره آنان، نظارت و بازرسی کنی.» قابل ذکر است که این حفاظت، در زمینه تلاش دشمنان برای نفوذ در افراد و مسئولان کشوری و ... نیز هست؛ چون، رابطه و نزدیکی مسئولان با دشمنان یا

جاسوسان آنان، خطری بزرگ برای یک نظام است. فرمان اسلام برای دوری از دشمنان اسلام - که به صورت‌های گوناگون، در قرآن و ... آمده است - نشان از اهمیت این موضوع دارد.

نظارت عمومی

در معارف اسلامی و سیره علوی^(ع) بر دو وظیفه بسیار مقدس، مهم و کارساز امر به معروف و نهی از منکر، به صورت روشن و گسترده، توجه و عنایت شده و بر رعایت آن دو تأکید شده است. جایگاه و اهمیت این دو مسئولیت سنگین الهی و انسانی، آنقدر بالاست و نقش آن در تحکیم نظام اسلامی، مقابله با دشمنان، تقویت و انسجام درونی جامعه و تضعیف نقشه‌های شیطانی دشمنان، تا بدان حد بالا و رفیع است، که احدی در ترک آن دو معذور نیست و بهانه و سهل‌انگاری و فرار از مسئولیت و یا ضعف و عجز و جهل، نمی‌توانند مانع انجام وظیفه شوند، بلکه در صورت لزوم، باید شرایط و مقدمات انجام وظیفه را فراهم کرد.

وظیفه سنگین امر به معروف و نهی از منکر، در حقیقت، بحث نظارت به مفهوم عام و فراگیر کلمه است و در حوزه حکومت و مردم، قابل پیگیری است. انجام دادن این دو وظیفه مقدس، هم درون سیستم اداری و قضائی حکومت به صورت یک اصل فراگیر، قابل توجه، دارای بازدهی و بهره‌دهی فراوان و آثار و برکات بی‌شمار اجرائی و کاری است و هم در رابطه متقابل دولت با مردم و مردم با دولت، به معنای عام کلمه در زمان رسول اکرم^(ص) و امیرالمؤمنین^(ع)، اشخاص امین، خیره، بصیر، ثقه، قابل اعتماد و خیره، برای کارهای گوناگون منصوب می‌شدند و از آنان خواسته می‌شد تا در بخش‌های مختلف روابط اجتماعی؛ حاضر، ناظر، امین، رابط و چشم حکومت باشند و مسائل گوناگون را به حکومت و یا مردم منتقل کنند و پل ارتباطی میان مسئولان جامعه و مردم باشند. نقش عیون، عریف، نقیب، عوامل بازار و مأموران حسبه و محتسب، در صدر اسلام و تاریخ اسلام و دوران خلفا، به این مبنای عمیق و ریشه دار اسلامی برمی‌گردد. اداره و یا نهاد حسبه و نیز بحث آمرین به معروف و

ناهیان از منکر و نیز بحث نظارت عمومی و نظارت بر صحت جریان امور و بحث تعزیر و تأدیب و تعزیرات حکومتی، از همین مفهوم بلند نشأت گرفته است. ابعاد و حوزه گسترده این دو وظیفه خطیر، در فرهنگ، نظام و میراث گرانبهای علوی^(ع) از جایگاهی بس بلند و مکانی بس ارزشمند برخوردار است. نکته جالب و برازنده، حضور و اشراف و نظارت انسانی عادل و عدالت خواه و عدالت پرور، به عنوان سگانداز نظام اسلامی و حامی عدالت و پشتوانه حق و عدل، در جامعه اسلامی است که در مقایسه با نظام‌های دیگر، نقطه عطف است.

در مرتبه بعد، سازماندهی امر نظارت و به‌کارگیری عناصر کارآمد، عیون و انسان‌های بصیر، خبیر، ثقه، امین و تیزبین در امر نظارت، بازرسی و پیگیری کارهاست که خود، برگ زرین دیگری در امر نظارت و مراقبت و برخورد با فساد در جامعه اسلامی است. بسیاری از وظایف مربوط به شهرداری‌ها، اصناف، امور بهداشتی، پزشکی، امور مربوط به تغذیه مردم، امور مربوط به نظم و انضباط و راهنمایی و رانندگی، امور مربوط به نیروی انتظامی و دادگاه‌های امور صنفی، مسائل مربوط به تخلفات اداری، مسائل مربوط به تبلیغات و رسانه‌ها و مطبوعات، مسائل مربوط به بهداشت محیط و محیط زیست، مسائل مربوط به رسیدگی و نظارت بر امور کارگزاران و عمال حکومتی، مسائل مربوط به استنادارد کردن کالاها و خدمات، مسائل ساختمانی، امور مربوط به راه‌ها و عمران شهری و روستایی و عشایری، امور مربوط به کنترل قیمت‌ها، کیفیت کالاها و خدمات، دیوان مظالم و دیوان عدلیه و ... همه، موضوعات و مسائلی است که در سیره و سنت اسلامی و محمدی^(ص) و فرهنگ علوی^(ع) برای آن تدابیر لازم پیش بینی و سیاست‌گذاری شده و دستورهای روشنی در این باره به ما رسیده است و علما، کتاب‌های مستقل و یا فصل‌هایی از مباحث خود را به این امور اختصاص داده‌اند. ما چند مورد را در اینجا ذکر می‌کنیم.

۱. در تاریخ آمده است که رسول اکرم^(ص) قبل از هجرت و در جریان بیعت عقبه، هنگامی که انصار با آن حضرت بیعت کردند، برای هر طایفه ای، یک یا دو نفر را از

خودشان، به عنوان «نقیب» منصوب کرد تا محور و ناظر و هماهنگ کننده امور هر طایفه‌ای باشند.

۲. در سال ششم هجری، در مدینه منوره، برای هر ده نفر از ارتشیان، یک نفر را به عنوان «عریف»، معین فرمود تا به وسیله آنان، اوضاع و احوال را تحت نظر داشته و رسیدگی کند.

۳. علی^(ع) نیز به پیروی از سیره رسول اکرم^(ص) در طول دوران حکومت خود، عریفانی منصوب و اموال و عطایا را به وسیله آنان تقسیم کرد. قهراً به کمک آنان، اوضاع و احوال را کنترل، هدایت و هماهنگ کردند و در صورت لزوم، به وسیله آنان، مجرمان را تنبیه می‌کرد.

۴. علی^(ع) هر روز، در بازارهای کوفه رفت و آمد داشتند و امر به معروف می‌کردند و شخصاً، به اوضاع رسیدگی می‌کردند.

۵. علی^(ع) در شهرها، به وسیله عیون و جاسوسان مخفی و مورد اعتماد خود، کارمندان را به شدت مراقبت می‌کرد و به فرماندارانش نیز به کارگیری عیون را گوشزد می‌کرد.

۶. علی^(ع) فرمان داد تا مسئول و عامل بازار اهواز را که خیانت کرده بود، با اعمال شاقه زندانی کنند و چون حضرت مشاهده کرد که جمعی، در بازار، از محوطه‌ای کتّه برای خود داشتند، تجاوز کرده اند، دستور داد جایگاهی که درست کرده بودند، خراب کنند.

۷. امام^(ع) فرمان داد تا فاضلاب‌هایی که از پشت بام‌ها و حوض‌ها، در کوچه‌ها ریخته می‌شود و نیز آب کثیف و فاضلاب‌ها، از کوچه‌ها قطع شود.

۸. امام^(ع) نشستن در معابر عمومی را ممنوع کرد و جایی را که جوانان و اشخاص هرزه، تجمع می‌کردند، فرمان داد تخریب شود.

۹. آن حضرت بر قیمت‌ها نظارت می‌فرمود و دستور داد که قیمت‌ها کنترل و با محتکران برخورد شود.

۱۰. امیرالمؤمنین^(ع) برای جلوگیری از خطرات مخالفان داخلی، مانند طلحه و زبیر، خوارج و هواداران بنی امیه و جاسوسان معاویه - که دائماً مشغول کارشکنی و فتنه‌گری

و توطئه بودند - مراقبت کامل می فرمود و به قیس بن سعد بن عباده (در مصر) و دیگر عمال و کارگزاران، فرمان داد که در مورد افراد مشکوک و مظنون، شدیداً مراقبت کنند. اکنون به موضوع دیگری نیز باید توجه کرد و آن، موضوع نظارت مردم بر کار حکومت و وظیفه و مسئولیت مردم در این زمینه است که باید براساس اصل «وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ» و نیز اصل ارزشمند «كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ» به آن عمل شود. وظیفه مردم و جامعه در این زمینه، بسیار حساس، شفاف و ارزشمند است. در فرهنگ علوی، بحث امر به معروف و نهی از منکر، نقد عملکرد حکام و کارگزاران، انتقاد سالم، سازنده و مؤثر و نظارت و پیگیری امور از سوی مردم، به عنوان یک وظیفه شرعی و یک تکلیف الهی، همواره مورد تأکید قرار گرفته است و شاید بتوان گفت، مباحث مربوط به موضوع امر به معروف و نهی از منکر، نظارت بر امر کارگزاران حکومتی و نصیحت و خیرخواهی زمامداران جامعه اسلامی، از ویژگی و عنایت خاصی برخوردار است، تا جایی که در بحث حقوق متقابل حاکم و مردم، به اصل نصیحت و دو طرفه بودن این اصل همواره عنایت شده است. پیامبر (ص) فرموده اند: «ثَلَاثٌ لَا يَغْلِبُ عَلَيْهِنَّ قَلْبُ إِمْرٍ مُسْلِمٍ: إِخْلَاصُ الْعَمَلِ لِلَّهِ وَالنَّصِيحَةُ لِأَيِّمَةِ الْمُسْلِمِينَ وَاللُّزُومُ لِجَمَاعَتِهِمْ» (کافی، ج ۱، ص ۴۰۳)

سه وظیفه است که قلب انسان مسلمان هرگز در آن خیانت روا نخواهد داشت: اینکه کارها را برای خدا انجام بدهد؛ اینکه همواره خیرخواه زمامداران اسلامی باشد؛ اینکه جماعت مسلمانان را هرگز رها نکند. علی (ع) نیز در خطبه سی و چهارم نهج البلاغه، مردم را دارای حق معرفی می کند و هم حاکم را و آنگاه، حقوق هر یک را برمی شمارد.

دولت کارآمد

امروز، در جهان، یکی از موضوعات مهم و قابل توجه، بحث کارایی دولت‌ها و نقش و رسالت آنها در توسعه همه جانبه کشور است. مدیریت‌های مؤثر و کارآمد، سازمان‌های تأثیرگذار و فعال، ساختار اداری کارآمد و ساختار قضائی و قانونگذار کارآمد، بنگاه‌ها و مراکز علمی و تحقیقاتی تأثیرگذار، از مسائلی است که سرنوشت ملت‌ها و کشورها را

رقم می‌زند. شاخص‌های اصلی این کار را در نیروی انسانی، تشکیلات، ساختار مطلوب و مدیران لایق، توانا و بایسته باید یافت. برای تحقق چنین ساز و کارهایی، باید بر کوچک کردن حجم دولت‌ها و ارتقای کیفیت آنها، بیشتر تأکید کرد و باید راه نجات از دیوان‌سالاری اداری را هموار کرد و اصل را بر رقابت در امور اقتصادی و خدماتی گذاشت و دولت‌ها به جای تصدی بیشتر، باید بر اصل حاکمیت، سیاست‌گذاری و مدیریت و نظارت تأکید کنند و دولت توسعه باشند نه توسعه دولت. به طور قطع، یکی از عوامل عمده ضعف هر دولتی در مبارزه با فساد و پیشگیری از فساد، ضعف کارایی، مسئولیت‌پذیری، گسترش و فربه شدن بدون هدف تشکیلات است که احیاناً بدون ضوابط روشن، قوانین و مقررات کارساز و نظارت دقیق و به روز و کارآمد و عدم کفایت و درایت در کارها، موجب نارسایی، نابسامانی، فساد و اتلاف منابع و خسران دولت و ملت خواهد شد. البته در این موضوع، مسائل فراوانی مانند مسئله فرهنگ نظام حکومتی و اداری و ارتقای فرهنگ حقوقی، حقوق اداری و رشد مسئولیت‌پذیری دولت، مردم و بالعکس و ترکیب، تخصص و تعهد نیروی انسانی و قوانین و مقررات لازم و مناسب و توزیع نیروی انسانی و مدیریت صحیح آن و تناسب بین سطوح مختلف نیروی انسانی و تناسب میان ساختار اداری و وظایف محول شده، اختیارات مربوط و گردش صحیح اطلاعات در دستگاه حکومتی، تصمیم‌سازی به موقع و تصمیم‌گیری به موقع، تأمین ابزار و ادوات مورد نیاز، نظارت قوی، سالم و سازنده و دهها عنصر کارساز دیگر، باید مورد توجه جدی قرار گیرد. از نظر امام^(ع) برای داشتن یک دولت کارآمد باید اصول زیر رعایت شود:

۱. اصل ضابطه‌گرایی به جای رابطه‌گرایی
۲. اصل شایسته‌سالاری
۳. اصل قانون‌گرایی
۴. اصل عدالت‌خواهی و رفع تبعیض
۵. اصل ارتقای اخلاقی و معنوی
۶. اصل تجربه‌گرایی
۷. اصل اعمال حاکمیت به جای تصدی
۸. اصل کفاف، عفاف و قناعت

۹. اصل الگو بودن مدیران و رهبران
۱۰. اصل ساده زیستی و زهد مثبت
۱۱. اصل مسئولیت‌شناسی و مسئولیت‌پذیری
۱۲. اصل نظارت و اولویت. آن
۱۳. اصل تشکیلات و نظارت سازمان یافته
۱۴. اصل شفافیت
۱۵. اصل خودکنترلی
۱۶. اصل تقوamحوری و اخلاق‌محوری
۱۷. اصل امانتداری و تکلیف‌گرایی.

در اینجا تأکید بر این مطلب ضروری است که تحولات یکی، دو سده اخیر در کشورهای گوناگون مانند ژاپن، مدیون کارایی، توانایی، لیاقت و کفایت دولت‌ها و حکومت‌ها به عنوان موتور حرکت و تحول است و اگر نبودند رهبران باکفایت، هرگز، این همه رشد و پیشرفت، نوسازی و بازسازی و وحدت و یکپارچگی به وجود نمی‌آمد. البته این خود، مدیون عوامل فراوان دیگر و نیز پدیدآورنده عوامل بسیار دیگر و هماهنگ‌کننده، نیروبخش، فرهنگ ساز و نهادساز برای یک ملت است. و در حقیقت، دولت و نخبگان سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و فکری، سرمایه و موتور حرکت، و مردم و جامعه نیز بستر تحول، پیشرفت و رشد و پویایی است. در همین زمینه، موضوع مبارزه با فساد در دولت‌های مدرن امروزی، یک بخش بسیار مهم و تأثیرگذار بوده و سهل‌انگاری بی‌توجهی و تسامح در این امر، موجب ضعف، سقوط، انحطاط، تبعیض، بی‌عدالتی، عدم اعتماد، بدبینی، مهاجرت، اختلافات فاحش طبقاتی، اتلاف منابع، فرار مغزها، فرار سرمایه‌ها، شورش، فشارهای روحی و روانی، فقر و محرومیت و ... خواهد شد.

مبارزه با فساد، اصلی ثابت برای دولت‌ها

با توجه به آنچه گفته شد، مبارزه با فساد به عنوان یک اصل جدی و کلیدی، همواره در توجه این قبیل دولت‌ها قرار گرفته است و با وضع قوانین، سازماندهی، مدیریت و اعمال رویه‌های قضائی، حقوقی، اداری، فرهنگی، اجتماعی و اخلاقی توانسته‌اند

گام‌های مثبتی در این باره بر حسب مصالح، سیاست‌ها، برنامه‌ها و اهداف مورد نظر خود بردارند که فهرست این نوع اقدامات را می‌توان به صورت زیر ارائه کرد:

۱. اصل پیشگیری و تأکید بر آن
۲. آموزش عمومی برای مبارزه با فساد
۳. مبارزه مستقیم و غیرمستقیم
۴. تأکید بر حاکمیت نظم و انضباط و قانون
۵. استفاده از عناصر کارآمد، با مهارت و متخصص در زمینه مبارزه با فساد در سیستم اداری
۶. اصلاح سیستم‌ها، روش‌ها و شفافیت قوانین و مقررات ضد فساد
۷. به کارگیری مدیران کارآمد و شایسته
۸. تأکید بر مبانی اخلاقی و تربیتی و اصالت‌های خانوادگی
۹. ساده زیستی، سلامت رهبران و الگو بودن مدیران
۱۰. عزم و ازاده عمومی و جدی برای مبارزه با فساد
۱۱. استاندارد کردن شغل‌ها و کارها و مسئولیت‌ها
۱۲. حسابرسی و حساب‌کشی و تأکید بر دو اصل محاسبه و مراقبه
۱۳. ضرورت مرزبندی کامل و روشن حقوقی و قضائی و اداری و تشکیلاتی
۱۴. مبارزه با دیوان‌سالاری و بوروکراسی اداری و اصلاح ساختار اداری و تشکیلاتی و کوچک کردن حجم دولت به جای رشد و افزایش کمی دولت و دستگاه‌های وابسته، تأکید بر رشد کیفی و افزایش کارایی
۱۵. گسترش عدالت اداری و تأمین امنیت شغلی کارمندان و تأمین معیشت و رفاه و آینده کارکنان بخش عمومی
۱۶. برخورد با تخلفات و متخلفان و فساد به صورت فراگیر و فراجناحی، به عنوان پدیده‌ای ضد امنیتی که حاکمیت ملی را تهدید می‌کند

۱۷. و در نهایت، اساس ارتقای فرهنگ عمومی و رشد سیاسی، اجتماعی و فرهنگی جامعه و مردم و تقویت روح فرهنگ مبارزه با فساد و آگاهی نسبت به حدود و حقوق اجتماعی افراد و جناح‌ها و اقشار گوناگون جامعه و افزایش مشارکت عمومی، رقابت سالم در جامعه و هوشیاری در برابر تحریف، انحراف، فساد زمامداران، دولتمردان و مدیران در کلیه سطوح و حضور، اشراف و نظارت و نقد و انتقاد سازنده و نصیحت خیرخواهانه مردم در مقابله با فساد.

فصل سوم

مبانی تحقیق

تشخیص و تبیین مسئله

به یقین می توان گفت که تمامی دولتمردان در سراسر دنیا در پی داشتن یک دولتی موفق، کارآمد و اثرگذار در ابعاد ملی و بین المللی هستند و این چیزی را جز مفهوم حکمرانی خوب بر اذهان متبادر نمی کند؛ چرا که این واژه نوظهور، اما پرمعنا تمامی انتظاراتی را که از یک دولت خوب و موفق می توان داشت را توصیف می کند.

در تعریفی که بانک جهانی از حکمرانی خوب ارائه داده است، به حکمرانی خوب به عنوان روشی که بر اساس آن قدرت بر مدیریت اقتصادی یک کشور و منابع اجتماعی آن برای رسیدن به توسعه اعمال می شود اشاره می کند. حکمرانی را چگونگی حکومت کردن و فرمان دادن بر مردم و چگونگی اداره و تنظیم امور دولت معنا کرده اند. حکمرانی به صورت « اعمال قدرت سیاسی به منظور اداره امور یک ملت » نیز معنا شده است. حکمرانی مجموعه ای از روش های فردی و نهادهای عمومی و خصوصی است که امور مشترک مردم را اداره می کند. حکمرانی، فرایندی پیوسته است که از طریق آن منافع متضاد یا متنوع را همساز کرده و اقدام همکاری جویانه اتخاذ می شود. حکمرانی شامل نهادهای رسمی و نظام هایی است که برای تضمین رعایت قانون قدرت

پیدا کرده اند، همچنین قرارهای غیررسمی که مردم و نهادها بر سر آنها توافق کرده اند یا درک می کنند که به نفع آنهاست.

حال اگر این حکومت و حکمرانی فاسد باشد و یا دچار فساد در برخی از بخش های خود باشد، چه تصویری از مردم و آینده آن کشور می توان داشت؟ در بانک جهانی حکمرانی خوب را بر اساس شش ویژگی تعریف می کند:

۱. حق اظهارنظر و پاسخگویی
۲. بی ثباتی سیاسی و خشونت
۳. اثربخشی دولت و کارآمدی دولت در انجام وظایف محول شده
۴. بار مالی مقررات، مقررات اضافی و هزینه های آن
۵. حاکمیت قانون
۶. مبارزه با فساد.

همان طور که از این تعریف مشخص است، مبارزه با فساد یکی از معیارهای یک حکمرانی خوب محسوب می شود و برای اینکه دولت ها و حکومت ها به این هدف نایل شوند باید شناسایی مصادیق فساد و مبارزه با آنها را در ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و... در سرلوحه فعالیت های خود قرار دهند.

«فساد اداری» از جمله پدیده های سازمانی است که روند توسعه کشورها را به طور چشمگیری با چالش مواجه می سازد و موجب شکل گیری مشکلات و بحران های اساسی در سراسر جامعه می شود. بنابراین باید تحقیقات و بررسی های متعدد و مستمری در خصوص شناسایی علل و عوامل مؤثر در شکل گیری و گسترش فساد اداری، شناسایی گلوگاه های اشاعه دهنده فساد اداری، رابطه نظام اقتصادی - اجتماعی و سیاسی با فساد اداری، پیامدهای وجود و استمرار فساد اداری و سرانجام ارائه راهکارهای مناسب برای مقابله با این پدیده مورد بررسی و مذاقه علمی واقع شود.

در این زمینه و بدین منظور، معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس جمهور نیز همت و تلاش مجدانه‌ای انجام داده است. بیش از دهها جلسه تخصصی، کارشناسی و طرح‌های تحقیقی و پژوهشی در این زمینه صورت گرفته است.

اهمیت و ضرورت انجام طرح

اعتماد عمومی از سرمایه‌های اجتماعی است که وحدت را در سیستم‌های اجتماعی، ایجاد و حفظ می‌کند و ارزش‌های دموکراتیک را پرورش می‌دهد و اعتماد شهروندان را به نهادها و سازمان‌هایی که نمایندگان آنها هستند، پیوند می‌دهد و بدین طریق، مقبولیت و اثربخشی دولت‌های مردمی افزایش می‌یابد و اعتمادسازی از طریق اصلاح تشکیلات، فرایندها، نهادها، فناوری‌ها، فرهنگ‌ها و نیروی انسانی بر مبنای اصل پاسخگویی و شفاف‌سازی؛ اعتماد عمومی را که یکی از ارکان حاکمیت هر نظام سیاسی و مبنای مقبولیت آن است به ارمغان می‌آورد و اعتماد و اتکال متقابل دولت و ملت را تحکیم می‌بخشد. وظیفه دولت، مدیریت صحیح اعتماد عمومی و افزایش میزان آن است، لذا پرداختن به سلامت اداری و ارتقای آن در سازمان‌ها از جمله مواردی است که می‌تواند باعث رشد و افزایش این اعتماد شود و لزوم رشد سلامت، شناسایی و پیگیری مستمر فساد و گلوگاه‌های فساد در سازمان‌هاست.

در همین زمینه، قوانین، مقررات و دستورالعمل‌های متعددی توسط مراجع ذیصلاح و صاحب مسئولیت در این زمینه تدوین و به منصفه اجرا گذاشته شده است که از جمله آنها می‌توان به مصوبه شماره ۳۷۹۹۵/ت ۲۸۶۱۷ هـ مورخ ۸۲/۱۲/۲۵ هیأت محترم وزیران موضوع سلامت اداری و مقابله با فساد و مصوبه شماره ۷۳۳۷/ت ۳۰۳۷۴ هـ مورخ ۱۳۸۳/۱۲/۲۲ هیأت محترم وزیران موضوع آیین‌نامه پیشگیری و مبارزه با رشوه در دستگاه‌های اجرایی اشاره کرد.

علی‌رغم مستندسازی این قوانین و اقدامات صورت گرفته در این زمینه، دستورات و دستورالعمل‌های حاضر جامع نیست و کلیه ابعاد ساختاری و فرایندهای اجرایی و

نظارتی آن از انسجام، و وحدت رویه در مدیریت و مقابله با فساد و بررسی روند آن، همچنین تعیین شاخص‌ها و مولفه‌های ممیزی و ارزیابی و ... برخوردار نیست، بنابراین نیازمند انجام تحقیقات میدانی و جلسات کارشناسی متعدد است تا به یک برنامه جامع و یکپارچه که پاسخگوی کلیه ابهامات و اشکالات مطرح در این طرح ملی باشد، منتج شود.

با بررسی کارشناسی لایحه ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد نیز ضرورت تدوین شاخص‌های اندازه‌گیری میزان سلامت اداری با همکاری سازمان‌های ذی‌ربط نمایان است و براساس شاخص‌های تدوین شده، هر سال نسبت به اندازه‌گیری میزان سلامت اداری اقدام و نتیجه را به مبادی ذی‌ربط اعلام کنند.

با استناد به صورت‌جلسه مورخ ۸۸/۱۲/۲۴ کمیسیون اصل نودم قانون اساسی مجلس شورای اسلامی، وظیفه تدوین شاخص‌های کشف فساد به معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس‌جمهور محول شده است که گزارش پیوست در راستای تحقق مسئولیت فوق‌اجرا، جمع‌بندی و ارائه شده است. از دیگر مواردی که درخصوص ضرورت و اهمیت انجام این طرح می‌توان عنوان کرد، موارد زیر است:

- ایجاد بستر لازم برای رعایت و اجرای دقیق قوانین و مقررات در انجام کار
- برنامه‌ریزی آموزش کارکنان و مدیران در جهت اجرای صحیح و کامل قوانین و

مقررات

- انجام مطالعات لازم در زمینه شناسایی نقاط آسیب‌پذیر دستگاه در زمینه فساد

اداری

- به‌کارگیری ساز و کارهای نظارتی و پایش مؤثر
- ایجاد بستر لازم برای تشکیل کارگروه‌های پیشگیری و مبارزه با رشوه در دستگاه‌ها و برگزاری جلسات منظم ماهانه
- ارائه مستمر برنامه‌های آموزش و اطلاع‌رسانی در زمینه مبارزه با رشوه

اهداف طرح

- شناسایی شاخص‌های عمومی فساد در بعد ملی
- شناسایی شاخص‌های اختصاصی فساد به تفکیک دستگاه‌های اجرایی و استانی در بعد ملی
- شناسایی عملکرد دستگاه‌های اجرایی و استانی به تفکیک درباره مسئله فساد در بعد ملی
- شناسایی برنامه‌های آتی دستگاه‌های اجرایی و استانی به تفکیک درباره مسئله فساد در بعد ملی

مراحل انجام طرح

۱. تشکیل جلسات تخصصی و کارشناسی در زمینه ضرورت و لزوم مبحث فساد در بعد ملی
۲. تنظیم فرم مخصوص برای جمع‌آوری اطلاعات
۳. مکاتبه با وزارت خانه‌ها و دستگاه‌های اجرایی در بعد ملی با موضوع ارسال شاخص‌های عمومی و اختصاصی فساد طی نامه‌های شماره ۲۳/۳۰۷ مورخ ۸۹/۱/۸ و شماره ۲۳۰/۶۸۰ مورخ ۸۹/۱/۱۱
۴. جمع‌آوری، بررسی و طبقه‌بندی اطلاعات دریافت شده
۵. تفکیک و دسته‌بندی شاخص‌های عمومی فساد در ابعاد ملی
۶. دسته‌بندی شاخص‌های اختصاصی فساد به تفکیک سازمان‌ها و وزارتخانه‌ها
۷. تدوین و تنظیم مبانی نظری و پیشینه طرح
۸. تنظیم گزارش نهائی

فصل چهارم

شاخص‌های عمومی سلامت و فساد اداری

شاخص‌های عمومی سلامت و فساد اداری

عنوان شاخص	زیر شاخه‌ها	واحد اندازه‌گیری
شاخص‌های آموزش	دوره‌های آموزشی تخصصی	ساعت آموزشی
	دوره‌های آموزشی فرهنگی و اعتقادی	"
	دوره‌های آموزشی مذهبی - اسلامی	"
شاخص‌های شفاف‌سازی سازمانی	شفاف‌سازی مقررات و آیین نامه‌های سازمانی	فقره
	شفاف‌سازی مراحل انجام خدمات سازمانی	"
	مستندسازی اطلاعات	تعداد
	اطلاع رسانی	مورد
شاخص‌های شناسایی و کشف گلوگاه‌های فساد خیز	شناسایی مشاغل حساس	عنوان
	شناسایی نقاط آسیب‌پذیر مالی	"
	شناسایی نقاط آسیب‌پذیر اداری	"
	شناسایی نقاط آسیب‌پذیر عملیاتی	"
شاخص‌های سیستم‌های نظارتی	بازرسی‌های دوره‌ای	فقره
	بازرسی‌های موردی	"
	ایجاد سیستم‌های نظارتی محسوس و نامحسوس	"

عنوان شاخص	زیر شاخه ها	واحد اندازه گیری	
	انتخاب و انتصاب بازرسان ویژه	"	
	کنترل مستندات	"	
	تربیت ممیز	تعداد	
شاخص های ساختار اداری	کاهش روند کار سازمان	مورد	
	فرایندهای جذب و به کارگیری افراد شایسته	"	
	عدم تناسب شغل و شاغل	"	
	عدم تناسب مسئولیت و اختیار	"	
	تجمیع واحدهای موازی	تعداد (واحدها یا فعالیتها)	
	استقرار سیستم های تعالی سازمانی	تعداد (برنامه ها)	
	فرایند محوری در فعالیت های سازمان	تعداد (برنامه ها)	
	اصلاح الگوی مصرف	تعداد (برنامه ها / فعالیتها)	
	تورم نیروی انسانی	تعداد (واحدهای سازمانی)	
	گردش غیر معمول نیروی انسانی	تعداد	
	تعیین وضعیت به کارگیری کارکنان در سازمان (رسمی، پیمانی، قراردادی و مأمور شرکتی)	تعداد	
	مشارکت کارکنان	میزان	
	تمرکز ساختار	میزان	
	شاخص های عملکرد سازمان	ارزیابی عملکرد دوره ای سازمان و واحدهای تابعه	ماهانه، فصلی، دوره ای
		برنامه ریزی استراتژیک و درازمدت	تعداد
تصمیم گیری های مناسب		تعداد (واحد / فعالیت)	
استفاده از مدیران غیر متخصص		فقره	
جعل و دستکاری اسناد سازمان		فقره	

عنوان شاخص	زیر شاخه‌ها	واحد اندازه گیری
	رابطه به جای ضابطه	فقره
	عدم رعایت قوانین و مقررات اجرایی	فقره
	شناسایی فعالیت‌ها و تدوین شناسنامه برون‌سپاری	تعداد (واحد/ فعالیت)
	بوروکراسی منفی به مفهوم کاغذ بازی	نرخ
	بیکاری پنهان (اشتغال ظاهری)	میزان
	شیوع و گسترش روابط غیر اداری با مراجعان	تعداد
	ضوابط صریح و روشن ارزشیابی	میزان
	روزآمد کردن قوانین و مقررات	تعداد (واحد/ فعالیت)
	رشوه	تعداد
	توصیه	"
	سفارش	"
	اختلاس	"
	تبانی	"
	اخاذی	"
	استعلاجی‌های غیر واقع	"
	موارد ثبت غیر واقعی مرخصی کارکنان	"
	موارد ورود و خروج غیر واقعی	"
	مأموریت‌های غیر واقعی	"
	مأموریت‌های غیر ضروری	"
	رضایت‌مندی کارکنان	"
پیگیری درخواست ارباب رجوع	"	
احترام به ارباب رجوع	میزان	شاخص‌های تکریم ارباب رجوع
بی‌مسئولیتی در قبال وظایف محول شده	"	
ارتباط مؤثر با ارباب رجوع	"	
دسترسی ارباب رجوع به متصدیان انجام کار	"	

عنوان شاخص	زیر شاخه‌ها	واحد اندازه‌گیری
	مراجعه ارباب رجوع برای یک کار خاص	تعداد دفعات
	نصب فهرست کارهای مربوط در تابلوی راهنما در مبادی ورودی و در معرض دید مراجعان	تعداد (واحد/ فعالیت)
	تهیه بروشور و توزیع بین ارباب رجوع و مخاطبین	تعداد
	نصب نام و نام خانوادگی متصدیان امور، پست سازمانی و رتوس وظایف اصلی آنان در واحد مربوط	"
	راه‌اندازی خط تلفن گویا برای راهنمایی مردم	فقره
	ایجاد امکان برای دسترسی سهل	مورد
	و ساده ارباب رجوع به بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌ها	
	نصب باجه اطلاع رسانی	تعداد
	ایجاد واحد راهنمایی مراجعان	مورد
	تهیه و توزیع کتاب راهنمای مراجعه کنندگان	جلد
	سیستم پرسنلی مکانیزه	فقره
	سیستم تشکیلات مکانیزه	"
	سیستم عمرانی مکانیزه	"
	سیستم دبیرخانه مکانیزه	"
سیستم اموال و دارایی‌ها	"	
سیستم انبار مکانیزه	"	
سیستم نقلیه مکانیزه	"	
سیستم تعمیر و نگهداری تأسیسات، تجهیزات و ماشین‌آلات مکانیزه	"	
سیستم بودجه مکانیزه	"	
سیستم تدارکات و خرید	"	
شاخص‌های سیستم‌های مکانیزه		

عنوان شاخص	زیر شاخه‌ها	واحد اندازه‌گیری
شاخص‌های بانک‌های اطلاعاتی	سیستم یکپارچه بین زیر سیستم‌های فوق	"
	بانک اطلاعات محققان و پژوهشگران	فقره
	بانک اطلاعات مدیران استان	"
	بانک اطلاعات منابع انسانی	"
	بانک اطلاعات پیمانکاران و مشاوران فنی	"
	بانک اطلاعات پیشنهادها	"
	برنامه جامع فناوری اطلاعات	برنامه
	توسعه جایگاه اینترنتی	مورد
شاخص‌های امور توسعه دولت الکترونیک	دسترسی به نشانی، تلفن، نمابر و پست الکترونیکی دستگاه از طریق جایگاه اینترنتی	برنامه
	دسترسی به روش‌های انجام خدمات به شهروندان همراه با زمان‌بندی انجام آنها بر روی جایگاه اینترنتی	برنامه
	دسترسی به فرم‌های مورد نیاز برای انجام خدمات به مردم از طریق جایگاه اینترنتی	برنامه
	بانک اطلاعاتی برای نگهداری و بازیابی فرم‌های دستگاه (e-form)	فقره
	امکان تکمیل و ارسال فرم‌های مرتبط با خدمت از طریق جایگاه اینترنتی	برنامه
	امکان اخذ خدمت به صورت کاملاً الکترونیکی	برنامه
	نقص قوانین و مقررات مربوط	میزان
	ترک خدمت در خلال ساعات موظف اداری	تعداد
شاخص‌های فردی و شغلی	حضور به موقع در محل کار و رعایت ساعات کاری	تعداد
	پاکیزگی و آراستگی فردی و محیط کار	میزان

عنوان شاخص	زیر شاخه‌ها	واحد اندازه‌گیری
	رعایت ضوابط و مقررات اداری	"
	رعایت ادب و اصول اجتماعی	"
	خلاقیت و نوآوری	"
	حرف زدن به جای عمل کردن	"
	تأکید بر کسب قدرت فردی (اهداف فردی)	"
	رعایت شئون و شعائر اسلامی	"
	رعایت دستورالعمل‌های حراستی	"
	سرعت در کار	"
	دقت و مراقبت در کار	"
	مسئولیت‌پذیری و بهره‌وری	"
	بالا بودن هزینه‌ها	"
	بازدهی فردی	"
	احساس بی تفاوتی	"
	تعلق سازمانی و تعهد به اهداف	"
	استعمال یا اعتیاد به مواد مخدر	تعداد (فرد)
ترس و فقدان اعتماد به نفس در ارائه نظرها	میزان	
انتقادپذیری و پیشنهادپذیری	"	
شاخص‌ها و معیارهای تشویق و تنبیه	تعداد	شاخص‌های تشویق و تنبیه
روش‌های بازدارنده و پیشگیرانه	"	شاخص‌های تشویق و تنبیه
برنامه‌های ارتقای سطح رفاهی کارکنان	مورد	شاخص‌های تشویق و تنبیه
سیستم تأمین کارکنان	برنامه	سیستم رفاهی
تشکیل ستاد ارتقای سلامت اداری استان	فقره	شاخص‌های فساد و سلامت اداری
برنامه‌های اطلاع رسانی و تبلیغات علیه فساد مالی	برنامه	
اجرای منشور اخلاقی سازمان	"	
برنامه‌های هویت‌بخشی به افراد و کارکنان	مورد	

عنوان شاخص	زیر شاخه‌ها	واحد اندازه‌گیری
	سازمان	
	بازنگری قوانین و مقررات از منظر مقابله با فساد	"
	بازدید ادواری بر اساس چک لیست رعایت حقوق شهروندی	"
	انجام مطالعات لازم برای شناسایی نقاط آسیب‌پذیر	
	مطالعه تطبیقی فساد اداری (وضعیت جهانی فساد، سازمان‌ها و کنوانسیون‌های بین‌المللی مرتبط با مبارزه با فساد)	"
	تشکیل بانک سلامت اداری و شناسایی و معرفی افراد موضوع تبصره ۴ ماده ۹۱ قانون مدیریت خدمات کشوری	فقره
	شاخص اطلاع‌رسانی دقیق در سطح عموم در مقابله با فساد اداری	تعداد
	شفاف‌سازی مؤثر در مقابله با فساد اداری	برنامه
	تدوین شاخص‌های اختصاصی مقابله با فساد در ارزیابی عملکرد	تعداد
	معیارهای اندازه‌گیری فساد	"
	برنامه‌ریزی ارتقای سلامت اداری	مورد
	ارسال گزارش دوره‌ای عملکرد دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری به مبادی ذی‌ربط	

فصل پنجم

شاخص‌های اختصاصی فساد، عملکرد و برنامه‌های آتی دستگاه‌های اجرائی

عنوان دستگاه اجرائی: وزارت آموزش و پرورش

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان شاخص	معیار
۱	جعل مدرک تحصیلی	مورد
۲	افشای سؤالات امتحانی	مورد
۳	ثبت نام غیرقانونی دانش‌آموزان	مورد
۴	عدم رعایت مفاد قرارداد در قرارداد با شرکت‌های مناقصه‌ای	پرونده
۵	تعرض به نمرات دانش‌آموزان توسط دبیران	مورد
۶	خرید اجناس نامناسب، تعمیر وسایل و تجهیزات به طور نامطلوب	مورد
۷	جابه‌جایی امتیازات در انتقال همکاران	مورد
۸	جابه‌جایی امتیازات در استخدام نیروهای جدید	مورد
۹	تخلف در صدور شناسنامه خانوار فرهنگی	مورد
۱۰	پذیرش مسافران غیر فرهنگی	مورد

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- به‌کارگیری نیروهای امین و شایسته در محافظت از سؤالات و قرنطینه
- کنترل و نظارت مسئولین مافوق
- تهیه و توزیع کتب مجموعه مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش
- تجهیز و آماده سازی قرنطینه سؤالات
- انجام فرایند مناقصه با حضور مسئولان مربوط
- آشنایی کارکنان با شرح وظایف
- کنترل اسناد و فاکتورها توسط مسئولان مربوط
- آشنایی کارکنان با شرح وظایف
- نظارت دقیق ریاست و واحدهای حراستی
- پذیرش اینترنتی و رایانه‌ای مسافران
- تعامل بیشتر با صدا و سیما
- اختصاص فضای مناسب برای برگزاری آزمون‌ها
- برگزاری جلسات توجیهی کارکنان
- برگزاری دوره‌های آموزشی در خصوص آشنایی با تخلفات

عنوان دستگاه اجرایی: پارک‌های علمی و فناوری

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	پذیرش نادرست مؤسسه در مراکز رشد	پرونده
۲	پذیرش نادرست مؤسسه در مراکز چند مستأجره	پرونده
۳	وام‌های پرداخت شده خارج از ضوابط به مؤسسات	پرونده
۴	عدم پیگیری مصوبات	مورد

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- بازبینی فرایندها برای شناسایی نقاط آسیب‌پذیر در زمینه فساد
- تشکیل کمیته سلامت اداری و مبارزه با فساد
- تعیین بازرسان مبارزه با رشوه
- تشکیل کمیته‌های مختلف تخصصی در واحدهای مختلف
- راه‌اندازی سیستم اتوماسیون اداری ستاد اداری و وجود سیستم‌های نظارتی در آن
- احصاء فعالیت‌های پارک و برون‌سپاری فعالیت‌های قابل واگذاری

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- راه‌اندازی پرتال پارک
- راه‌اندازی سیستم کنترل تردد
- تشکیل کمیته رسیدگی به تخلفات اداری
- برگزاری دوره‌های آموزشی مقابله با فساد
- راه‌اندازی سیستم اتوماسیون اداری برای شرکت‌های مستقر در پارک
- نظارت و حضور اخذ گزارش بررسی اسناد مالی، ارائه گزارش و نتیجه به مسئولان در خصوص: قراردادهای، تفاهم‌نامه‌ها، پیمان‌نامه‌ها، مزایده‌ها، مناقصه‌ها، پرونده‌های عمرانی، بیمه‌نامه‌ها و خریدها
- نظارت بر صدور مجوز صنوف (کانون‌های تبلیغاتی، مطبوعات، مؤسسات فرهنگی، انجمن‌ها، شرکت‌های سینمایی و شرکت خدمات سینمایی)
- نظارت بر صدور مجوز برنامه‌ها (موسیقی، تئاتر)

عنوان دستگاه اجرایی: سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	تخلف در رسیدگی به وضعیت تملک املاک تاریخی و دعاوی حقوقی مطرح شده	مورد
۲	تخلف در خریدهای مصرفی و ملزومات اداری سرمایه‌ای خریدهای عمرانی	مورد
۳	تخلف در فروش بلیت در اماکن تاریخی و فرهنگی	مورد
۴	تخلف در خصوص پرونده‌های مناقصه و قراردادها	پرونده

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- تملک املاک تاریخی و دعاوی حقوقی مطروحه
- خرید لوازم مصرفی و ملزومات اداری سرمایه‌ای خریدهای عمرانی
- نظارت بر فروش بلیت
- طراحی و چاپ پوستر، بروشور و بنرهای تبلیغاتی به لحاظ وظایف سازمانی گسترده، واگذاری امور تبلیغی در راستای برگزاری همایش‌ها، نمایشگاه‌ها و سمینارهای تخصصی
- بازدید و صدور مجوز معدن، گمانه‌زنی، تعیین حریم در زمینه واگذاری قراردادهای کاوش مناطق باستانی، قراردادهای بررسی و شناسایی امور مربوط به کارشناسی اشیاء فرهنگی و تاریخی و اشیاء اهدائی
- صدور مجوز کارگاه‌های صنایع دستی برای اخذ تسهیلات بانکی، شرکت در نمایشگاه‌هایی که به صورت رایگان است، صدور کارت شناسایی برای صنعتگران در زمینه قراردادهای برگزاری نمایشگاه‌ها
- واگذاری قرار دادهای مرمت در زمینه قراردادهای برگزاری نمایشگاه‌ها
- صدور مجوز هتل‌ها، صدور مجوز آژانس‌های خدمات گردشگری و مسافرتی، صدور مجوز بین‌راهی، صدور فعالیت‌های گردشگری و قرار دادهای برگزاری همایش‌های حوزه مربوط

- واگذاری پروژه‌های مناطق نمونه گردشگری، واگذاری مطالعات به مشاور و قراردادهای برگزاری همایش‌های مرتبط حوزه

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- بررسی موردی اسناد مالی تنظیم شده
- تشکیل کمیته تخصصی مبارزه با فساد دستگاه
- مکانیزه کردن سیستم فروش بلیت
- بررسی قراردادها و کنترل آن توسط واحدهای ذی‌ربط
- تشکیل کمیته املاک و بررسی املاک خریداری شده
- تشکیل انبار متمرکز

عنوان دستگاه اجرایی: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	ایراد تهمت و افتراء و هتك حرمت	تعداد
۲	اختلاس	تعداد
۳	تبعیض یا اعمال غرض یا روابط غیر اداری در اجرای قوانین و مقررات نسبت به اشخاص	فقره
۴	تسامح در حفظ اموال و اسناد و وجوه دولتی و ایراد خسارت	فقره
۵	افشای اسرار محرمانه اداری	فقره
۶	ارتباط و تماس غیرمجاز با اتباع بیگانه	مورد
۷	ارائه گواهی یا گزارش خلاف واقع در امور اداری	مورد
۸	داشتن شغل دولتی دیگر به جز سمت‌های آموزشی و تحقیقاتی	مورد
۹	عضویت در یکی از فرقه‌های ضاله	مورد
۱۰	عضویت در گروه‌های محارب یا طرفداری از آنها	مورد
۱۱	عضویت در تشکیلات فراماسونری	مورد

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- توزیع مناسب حقوق و مزایا
- یکسان سازی وضعیت شغلی کلیه کارکنان
- آموزش و افزایش وجدان کاری
- برگزاری نشست های توجیهی مسئولان حوزه های مالی - اداری
- کارپردازی
- پیشگیری جدی برای شفاف سازی مراحل انجام خدمات به ارباب رجوع
- ارائه و شرح خدمات دستگاه به مردم در سایت
- تهیه بروشور و کتابچه راهنمای مراجعان برای روش های استفاده از خدمات دستگاه
- واگذاری برخی از مراحل انجام کار متقاضیان به رؤسای شهرستان ها

ج) برنامه های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- ثبات شغلی کارکنان
- برقراری فرهنگ سازمانی اسلامی
- تشویق و تنبیه کارکنان
- انجام مطالعات لازم برای شناسایی نقاط آسیب پذیر در زمینه فساد
- به کارگیری سازوکار نظارتی و پایش موثر
- اندازه گیری میزان سلامت اداری در دستگاه بر اساس شاخص های سلامت پس از تصویب و تعیین.

عنوان دستگاه اجرایی: سازمان ملی جوانان

الف) شاخص های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	اصلاح تشکیلات	---
۲	کاهش تصدی های اجتماعی، فرهنگی و خدماتی	---
۳	تمرکززدایی	---
۴	تشویق و ترغیب کارکنان در ارتباط با رضایت ارباب رجوع	---
۵	ایجاد فضای رقابت در ارائه خدمات	---

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- استقرار نظام پذیرش و بررسی پیشنهادهای
- جذب و نگهداشت نیروی انسانی
- اصلاح روش صدور قراردادها
- استقرار سیستم اتوماسیون اداری
- ساماندهی ضوابط مربوط به قراردادهای انجام کار مشخص
- آموزش و بهسازی کارکنان

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- اصلاح تشکیلات تفصیلی ستاد
- اصلاح تشکیلات واحدهای استانی
- کاهش تصدی‌های سازمان در زمینه‌های امور غیر حاکمیتی
- اجرای طرح تکریم ارباب رجوع
- استقرار نظام ارزیابی عملکرد

عنوان دستگاه اجرایی: کمیته امداد امام خمینی

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	سرقت صندوق‌های صدقات	مورد
۲	تخلف در پرداخت وام‌ها	پرونده
۳	پذیرش و ملاقات با مراجعان بدون ضابطه	مورد

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- تعامل با واحدهای حقوقی و حراست
- استفاده از سیستم بدون کاغذ
- کنترل نامحسوس و محسوس

- ثبت رایانه‌ای پرداخت‌ها

- ملاقات حضوری مدیرکل با ارباب رجوع

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- عدم پرداخت‌های حضوری

- جابه‌جایی کارکنان

- کنترل و نظارت بر عملکرد رؤسای مناطق و شاخه‌ها

- نظارت بر کمیسیون‌ها و معاملات

عنوان دستگاه اجرائی: وزارت بازرگانی

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	نسبت پرونده‌های ثبت سفارش شده در سیستم اتوماسیون به کل پرونده‌های ثبت سفارش رسیدگی شده	درصد
۲	تعداد پرونده‌های جوایز صادراتی پرداخت شده براساس اولویت ثبت شده در دفتر به کل پرونده‌های پرداخت شده	درصد
۳	نسبت گزارش‌های مردمی منجر به شناسایی تخلف به کل گزارش‌های مردمی برای هر تیم بازرسی	درصد
۴	نسبت مبلغ واریزی به بانک به کل ته‌سوش صادر شده	درصد
۵	عدم بازرسی از واحدهای صنفی عمده و خرده فروش	مورد
۶	عدم نظارت بر عملکرد واحدهای تولید کننده، صنعتی، شرکت‌های پخش و واحدهای خدماتی	مورد
۷	عدم نظارت بر واحدهای توزیع کننده کالاهای یارانه‌ای	مورد
۸	تخلف توزیع کالا برگ و عدم رسیدگی به جرایم کالا برگی -	تعداد
۹	تخلف در توزیع کالاهای اساسی، یارانه‌ای	مورد
۱۰	عدم توجه به تنظیم بازار	پرونده

ردیف	عنوان	معیار
۱۱	عدم رسیدگی و صدور حکم برای پرونده‌های متشکله در هیأت‌های تخلفات صنفی	پرونده
۱۲	تخلف در خرید گندم	مورد
۱۳	تخلف در سهمیه‌بندی و توزیع کالاهای اساسی	مورد
۱۴	تخلف در ثبت سفارش واردات	مورد

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- تشکیل کمیته راهبری و ارتقای سلامت اداری
- شفاف سازی مراحل انجام کار
- تکمیل فرم نظرسنجی از سوی مراجعان به سازمان
- کنترل مستمر بازرسان در سطح بازار
- دریافت گزارش‌های منظم
- نظارت بر قراردادها از بدو انعقاد تا اجرا

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- تشکیل کمیته راهبری و ارتقای سلامت اداری
- احصاء و مستند سازی کلیه روش‌های ارباب رجوعی
- اصلاح و کوتاه کردن روش‌های انجام کار
- تکمیل فرم نظرسنجی از سوی مراجعان به سازمان
- تدوین شاخص اختصاصی اندازه‌گیری فساد اداری

عنوان دستگاه اجرایی: وزارت تعاون

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	روند تشکیل تعاونی‌ها	پرونده
۲	روند کمک به توسعه منابع مالی تعاونی‌ها (تسهیلات)	پرونده

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- انتخاب بازررس
- نصب دستورالعمل‌ها و آیین نامه های ابلاغی در معرض دید مراجعه‌کنندگان
- نصب شرح وظایف کارکنان در رؤیت مراجعه‌کنندگان
- فلوچارت فرایند انجام کار هر واحد سازمانی در انظار عمومی
- تعیین محل تکمیل فرم نظرسنجی از ارباب رجوع مطابق دستورالعمل
- اجرای دوره شفافیت و سلامت اداری

تعاونی نوع جدید

- قرار دادن اطلاعات مربوط به تشکیل تعاونی‌ها در سایت با هدف به حداقل رسانی ارتباط بین کارمندان و ارباب رجوع
- کوتاه کردن روش‌های تشکیل تعاونی‌ها از طریق آی.تی^۱
- انجام نظرسنجی از طریق سایت
- پاسخ به سؤالات متقاضیان به صورت همزمان^۲

دفتر آموزش و ترویج

- رعایت ضوابط مربوط به مناقصات در خرید کالا و خدمات از جمله چاپ و انتشار کتاب، لوح فشرده، چاپ پوستر و بنر، تولید و پخش برنامه‌های آموزشی و ترویجی از طریق رسانه ملی و...
- بررسی دقیق اسناد و مدارک مربوط به هزینه فعالیت‌های آموزشی و ترویجی ادارات کل تعاون استان‌ها در طی سال
- بررسی فعالیت‌های آموزشی و ترویجی ادارات کل تعاون استان‌ها توسط همکاران دفتر با هدف رعایت دقیق ضوابط و مقررات مورد عمل
- رعایت دقیق عدالت در استفاده همکاران از تسهیلات اداری مجاز

- گزینش همکاران اصلح و برخوردار از سلامت برای پیگیری امور قابل واگذاری و نظارت بر فعالیت آنان

دفتر راهبردی حسابرسی و بهبود روش‌ها

- در راستای واگذاری امور به بخش غیر دولتی و شفاف‌سازی انجام خدمات
- انعقاد و اجرای قرارداد با ۳ مؤسسه حسابرسی
- فعال‌سازی سایت دفتر و ارائه آخرین اخبار دفتر در سایت

دفتر آمار و فناوری اطلاعات

- شفاف‌سازی مراحل انجام خدمات اطلاع رسانی
- راه‌اندازی سامانه ثبت نام متقاضیان مسکن مهر
- راه‌اندازی سامانه ثبت نام کارجویان
- راه‌اندازی سامانه تشکیل و ثبت الکترونیکی
- به‌روزرسانی پرتال اطلاع رسانی وزارت تعاون
- نظارت و ارزیابی زیر پرتال‌های ادارات کل تعاون استان و دفاتر ستادی
- پیش‌بینی حق فسخ برای دستگاه اجرایی در قرارداد
- ماده ۱۰، قرارداد خدمات پشتیبانی پرتال اطلاع‌رسانی وزارت تعاون
- ماده ۱۰، قرارداد خدمات پشتیبانی و کارشناسی چهار سامانه جامع آمارهای ثبتی، سامانه نظارت بر تعاونی‌های مسکن مهر، سامانه ثبت و تشکیل الکترونیکی تعاونی‌ها و سامانه جامع نظارت بر تعاونی‌ها (خود اظهاری)
- ماده ۱۰ قرارداد خدمات پشتیبانی و کارشناسی سامانه جامع یکپارچه اداری، مالی و پشتیبانی وزارت تعاون
- بازرسی و رسیدگی به امور مجامع و نظارت بر تعاونی‌ها و اتحادیه‌ها
- بازرسی و نظارت بر امور حسابرسی تعاونی‌ها
- نظارت بر نحوه رسیدگی داوطلبان عضویت در هیأت مدیره و بازرسی تعاونی‌ها

- استعلام و گزارش‌گیری از عملکرد اداره کل تعاون استان‌های: آذربایجان شرقی، ایلام، اردبیل، خراسان شمالی، کردستان، کرمان، کهگیلویه و بویر احمد، کرمانشاه، گلستان، لرستان، همدان در زمینه برنامه‌های فساد اداری و شیوه‌های مقابله با آن.

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- برگزاری کلاس‌های آموزشی

- تشویق و تقدیر از کارکنان

- تنبیه و تذکر به کارکنان

- اعزام بازرسان به استان‌ها به صورت نوبت‌های موردی و تهیه گزارش بر اساس

چک لیست‌ها

- برگزاری دوره آموزشی و توجیهی برای بازرسان و متولیان امر سلامت اداری

- ارزیابی عملکرد و تجدید نظر در بازرسان و اعضای کمیته‌ها و کارگروه سلامت

اداری ستادی و استان‌ها

- تشویق فعالان این امر اعم از بازرسان و کارشناسان مرتبط

عنوان دستگاه اجرایی: وزارت دادگستری و سازمان تعزیرات حکومتی

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	طولانی شدن روند رسیدگی به پرونده‌ها	مورد
۲	کنترل فرایند ثبت پرونده‌ها تا رسیدگی و خاتمه	مورد
۳	صدور آراء مستدل و گردش کار دقیق	تعداد
۴	نسبت رشد دیه پرداخت شده توسط وزارت دادگستری به مال	مورد
۵	نسبت پرونده‌های دیه محکومین معسر مختومه به پرونده‌های وارده در سال مورد ارزیابی	مورد
۶	تعداد پرونده‌های رسیدگی شده در هیأت‌های دآوری	مورد

ردیف	عنوان	معیار
۷	نسبت رشد قراردادهای، تفاهمات و معاضدت‌های قضائی حقوقی با سایر کشورها به سال قبل	پرونده
۸	میزان رشد تشکیل شعب ویژه در گمرکات و گلوگاه‌ها نسبت به سال قبل	پرونده
۹	درصد رشد رسیدگی به پرونده‌های بهداشت دارو به سال قبل	پرونده
۱۰	نسبت تعداد پرونده‌های بهداشت دارو و درمانی به سال قبل	پرونده
۱۱	درصد رشد رسیدگی به پرونده‌های قاچاق	پرونده
۱۲	میزان رشد مجازات‌های نقدی در احکام صادره شعب نسبت به سال قبل	پرونده
۱۳	میزان پرونده‌های محکومیت جزای نقدی بیش از ده میلیون ریال	مورد
۱۴	میزان رشد مبالغ واریزی به خزانه دولت در خصوص جزای نقدی وصولی به سال قبل	---
۱۵	نسبت رشد پرونده‌های تخلفات موضوع ماده ۱۸ قانون تعزیرات به سال قبل	پرونده

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

۱. معاونت اداری و مالی

- آشنایی و اشراف کامل به قوانین و مقررات مربوط و امور محول شده
- نظارت بر کلیه واحدهای تحت سرپرستی
- کنترل اعتبارات جاری و بررسی‌های لازم
- بررسی و نظارت بر دریافت و پرداخت حساب عامل ذی‌حساب و کنترل اسناد

هزینه

- انجام مسائل مربوط به بیمه
- تهیه و تنظیم اسناد و دفاتر و حساب‌های مالی و کنترل آنها

- تهیه ترازنامه سال مالی
- پرداخت هزینه‌ها از محل مربوطه و وصول مطالبات
- ارتباط با امور سازمان ذی‌حسابی - دیوان مخاسبات - اداره کل امور اقتصادی و دارایی و سایر سازمان‌های ذی‌ربط به منظور تسهیل روند اجرای مسائل اداری و مالی
- نظارت بر عملکرد ادارات - تعزیرات حکومتی شهرستان‌های تابعه - از لحاظ اداری و مالی
- مشاوره به مدیریت مجموعه در مواقع لزوم و انجام سایر امور واگذار شده
- بررسی فضای مناسب، امکانات و ملزومات اداری در مرکز و شهرستان‌ها و اقدام لازم در جهت بهبود و تقویت ادارات
- نظارت کامل به وضعیت ساختمان‌ها و امکانات موتوری و چگونگی رسیدگی و حفاظت و نگهداری توسط متصدیان مربوطه
- کنترل و ارزیابی مجموعه از نحوه ورود و خروج و عملکرد و کارایی کارکنان خصوصاً کارکنان اداری

۲. معاون امور اجرایی و هماهنگی

- انجام دستورات صادره از سوی مدیریت محترم اداره کل
- ارجاع پرونده‌های واصله به شعب و پیگیری آنها
- ایجاد هماهنگی‌های لازم با رؤسای شعب و اجرای احکام یا مدیریت
- نظارت بر عملکرد شعب و اجرای احکام
- ایجاد هماهنگی لازم با ضابطان
- شرکت در کمیسیون‌ها و جلسات مختلف و ارائه گزارش‌های لازم برای استحضار مافوق
- ارائه مشاوره قضائی به رؤسای شعب بدوی و سازمان‌های ذی‌ربط
- پیگیری ارسال به موقع آراء صادر شده به اجرای احکام و اقدامات بعدی

- نظارت بر تنظیم لوایح و شکایت نزد سایر مراجع و دفاع از پرونده‌هایی که نسبت به آنها در نزد سایر مراجع طرح دعوی شده است.

۳. واحد اداری و مالی

- نحوه ثبت و کنترل ورود و خروج کارکنان
- طرز بایگانی نامه‌ها و مراسلات از نظر طبقه‌بندی، دسترسی و شکل ظاهری
- وضعیت بایگانی سیستم کارگزینی و پرونده‌های کارکنان
- نحوه ثبت مرخصی‌ها و مأموریت‌های کارکنان در پرونده پرسنلی به روز
- نظارت بر خودروهایی در اختیار از حیث تعمیر و نگهداری و خدمات‌دهی
- دفاتر موجود در واحد مالی و نحوه تنظیم
- نظارت بر تنخواه در اختیار کارپرداز اداره کل از حیث رعایت تشریفات اداری و خریدهای به موقع و متناسب دستور
- نحوه دریافت و تنظیم اسناد خریداری و فاکتورهای هزینه‌کرد تا پرداخت و ارائه به هنگام به دیوان محاسبات
- نحوه پرداخت حقوق و مزایای کارکنان
- نظارت بر عملکرد امین اموال و انبار
- نظارت بر دریافت و پرداخت حساب عامل ذی‌حساب
- تهیه ترازنامه سال مالی
- بررسی مسائل و مشکلات اداری و مالی
- پرداخت هزینه‌ها از محل مربوطه و وصول مطالبات

۴. سایر ادارات کل

- توانمندی علمی، عملی و اجرائی و اشراف و تسلط بر قوانین و مقررات
- نظارت بر اجرای قوانین و آیین‌نامه‌ها و مصوبات سازمانی در استان
- رشد بهره‌وری و کارایی مجموعه تحت سرپرستی و پویایی آنان

- نظارت بر عملکرد رؤسای شعب در نحوه رسیدگی به پرونده‌ها، دفاتر شعب واحدهای اجرای احکام تا ختم کامل پرونده، بایگانی شعب و اجرای احکام و راکد، تقسیط جزای نقدی، عفو محکومان، عدم اطلاع رسیدگی
- نظارت بر کلیه سطوح اداری و مالی از جمله توزیع صحیح و منطقی منابع انسانی، تجهیزات اداری و مالی

- احیاء صلاحیت‌های مغفول و رشد و توسعه کمی و کیفی مأموریت‌های اهداف سازمان

- برقراری مناسب با سایر دوایر سازمانی و فرا سازمانی
- برقراری رفاهیات و اخذ تسهیلات برای کارکنان و توزیع عادلانه آنها
- سلامت اخلاقی و عمومی و انضباط، حضور به موقع، وجدان کاری، اعتماد به نفس و قدرت تصمیم‌گیری صحیح و به موقع
- نظارت و اجرای صحیح بخشنامه‌ها و فرامین سازمانی

۵. رؤسای شعب

- آشنایی با قوانین و مقررات حقوقی و رعایت مفاد آن در انجام وظایف واگذار شده
- تهیه گزارش از پرونده برای ارائه به مقامات و مراجع مربوط
- رسیدگی و بررسی گزارش‌ها و شکایات واصله در حدود قوانین و مقررات مربوطه
- بررسی و احراز صلاحیت رسیدگی به پرونده
- دستور ثبت پرونده در شعبه
- انجام تحقیقات لازم و اخذ دفاعیات از طرفین پرونده با احراز هویت طرفیت پرونده

- توجه به دلایل ابزاری طرفین

- جمع‌آوری دلایل و مدارک تخلف

- صدور قرار تأمین مناسب

- تطبیق تخلف با قوانین و مقررات مربوط (عدم استفاده از گریزهای قانونی)

- صدور آراء مستدل و مستند به مواد قانونی و حاوی گردش کار مفید (خلاصه‌ای از محتویات پرونده)
- قید قطعیت رأی صادره و یا عدم آن و اعلام مهلت قانونی اعتراض و مرجع تجدید نظرخواهی
- ابلاغ دادنامه صادره به طرفین پرونده و مراجع ذیصلاح
- همکاری با سایر شعب در صورت اعطای نیابت بدون فوت وقت
- نظارت بر امور دفتری شعبه
- رسیدگی مجدد به پرونده در صورت غیابی بودن رأی صادره (واخواهی)
- نظارت بر اجرای کامل احکام صادره تا ختم پرونده

۶. مدیران دفاتر

- اجرای دستورات رئیس شعبه
- ثبت‌نامه و کلیه مکاتبات در دفاتر
- ثبت پرونده‌ها در دفاتر عرایض آمار و بدون قلم خوردگی و با نظم و ترتیب
- صدور اوراق احضاریه و دعوت‌نامه‌های لازم برای طرفین دعوی و ابلاغ آراء
- تشکیل و ثبت پرونده‌های نیابتی
- حفظ و نگهداری پرونده‌ها در بایگانی شعبه بر اساس ردیف
- دریافت مکاتبات و لوایح و الصاق آن به سوابق مربوط برای استحضار رئیس شعبه
- تعیین اوقات رسیدگی
- تهیه آمار ماهیانه شعبه
- تکمیل و ارسال فرم اطلاعاتی پرونده
- برگ شماری و ممهور کردن پرونده‌ها و تهیه بدل یا تصویر از پرونده‌ها
- تهیه خلاصه دادنامه و ارسال به مراجع شاکی
- تطبیق هویت مراجعان با پرونده

۷. اجرای احکام (رئیس)

- صدور دستورات لازم در مورد عملیات اجرایی برای مأموران اجرا

- زاهدنمائی و تعلیم مأموران اجرا و ابلاغ مقرر شده در خصوص امور مربوط به
- نظارت بر کار مأموران اجرا در انجام امور محول شده، خصوصاً تأمین اموال و صورت جلسات و ...
- صدور دستور جلب محکومان پلمپ واحدهای متخلف
- اجرای وثیقه فک پلمپ و ... در حدود قوانین و مقررات ...
- در صورت عدم وجود محکوم علیه، انجام استعلامات دوازده گانه ...
- نظارت بر دفاتر اجرای احکام
- صدور به موقع دستور آزادی زندانیان بر اساس قوانین و مقررات ...
- تهیه گزارش‌های لازم برای مسئولان عالی ذی ربط از جمله فرم‌های زندانیان ...
- نظارت بر پرونده‌های تقسیطی

- وصول چک‌های مختلف مربوط به پرونده‌های اقساطی از طریق امور مالی و ثبت در پرونده

- انجام مکاتبه با ادارات ذی ربط از جمله علوم پزشکی، بازرگانی، صنایع، جهاد کشاورزی و ...
- اموال تملیکی برای اجرای احکام ...
- تعیین تکلیف کالاهای توقیفی در پرونده
- تقسیم کار بین کارکنان ابلاغ و اجرا

۸ دفتر اجرا

- ثبت فرم اطلاعات پرونده‌های اجرا و آمار آن
- انجام مکاتبات بانکی و پیش‌نویس پرونده‌ها ...
- تنظیم و ارائه آمار ماهانه از جمله: وارده، مختومه، جزیانی، نیابتی و ...
- تنظیم دفاتر اجرا بدون خدشه و قلم خوردگی
- تعیین میزان وصولی ماهیانه

۹. متصدی ابلاغ و اجرا

- انجام ابلاغ اوراق وقف ضوابط آیین دادرسی مدنی

- پلمپ واحدها یا فک آن و نظارت و سرکشی بر پلمپ‌ها (با رعایت قوانین در اجرای احکام)

- ارائه گزارش روزانه به مقام مافوق

- ثبت مکاتبات وارده و خارجه، اجرا و نگهداری از اوراق پرونده‌ها

- بدرقه محکومین عنداللزوم تا تحویل به نیروی انتظامی

۱۰. ادارات استانی

- توانمندی علمی، اجرایی و تسلط بر قوانین و مقررات

- چگونگی نظارت بر اجرای قوانین، آیین‌نامه و میصوبات سازمانی در استان

- میزان رشد و بهره‌وری و کارایی مجموعه تحت سرپرستی و پویایی آنان

- چگونگی نظارت بر عملکرد رؤسای شعب در نحوه رسیدگی پرونده‌ها، دفاتر

شعب، واحدهای اجرای احکام تا ختم کامل پرونده‌ها، تقسیط جزای نقدی و عفو

متهمین

- چگونگی نظارت بر کلیه سطوح مالی و اداری از جمله: توزیع منابع انسانی و

پیشنهادهای لازم در این راستا

- توزیع امکانات و تجهیزات اداری در واحدهای تحت سرپرستی

- سعی و تلاش در جهت رشد و توسعه مأموریت‌های اهداف سازمان

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- پاسخگویی به شکایات

- انجام بازرسی‌ها

- برنامه‌ها و اقدامات دفتر ارزیابی عملکرد و پاسخگویی به شکایات

- استخراج و تدوین نظام پیشنهادها

- همگرایی استان‌ها در رشد و توسعه سازمانی

- تعامل با دفتر بهبود مدیریت و ارزیابی عملکرد معاونت توسعه مدیریت و سرمایه

انسانی رئیس جمهور

- تشکیل کمیته ویژه بررسی عملکرد یکساله سازمان

عنوان دستگاه اجرایی: سازمان زندان ها و اقدامات تأمینی و تربیتی

الف) شاخص های اختصاصی

معیار	عنوان	ردیف
فقره	ورود مواد مخدر در زندان ها	۱
فقره	تردد و دخالت افراد غیر مرتبط و غیر مجاز در زندان ها	۳
فقره	فعالیت های مالی ناسالم	۴
مورد	تبعیض در برخورد با زندانیان	۵
مورد	تبعیض در به کارگیری خدمت نیروهای وظیفه	۶
فقره	عدم بازرسی ورودی زندان ها	۷
فقره	عدم نظارت بر ملاقات و آزادی	۸
فقره	مخدوش و امحای پرونده های زندانیان	۹

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- آموزش مقررات و قوانین مرتبط با ارتقای سلامت اداری و مبارزه با فساد اداری
 - تهیه و توزیع بروشورها و تراکت های تبلیغاتی بین مراجعان به دستگاه، به ویژه زندان ها

- خدمت رسانی و مرتفع کردن مشکلات مالی کارکنان از طریق شرکت تعاونی اعتبار کارکنان

- مبارزه قاطع با متخلفان در راستای طرح پیشگیری و مبارزه با فساد اداری
 - انجام مطالعات درون سازمانی و برون سازمانی در جهت کاهش فساد در نظام اداری و کوتاه کردن ارائه خدمات

- شناسایی نقاط آسیب پذیر دستگاه در محورهای مالی و پشتیبانی، اداری، اجرای احکام و قضائی، بهداشت و درمان و انتظامی و مراکز حمایتی

- جابه‌جایی نیروهای کادر وظیفه

- بازرسی مکرر از اماکن و دفاتر زندانیان

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- تنظیم برنامه‌های آموزشی و پژوهشی در سطح کارکنان و حتی مراجعان

- ارتقای میزان تسهیلات اداری و رفاه کارکنان

- انجام بازرسی‌های نامحسوس

عنوان دستگاه اجرایی: سازمان ثبت اسناد و املاک کشور

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان اصلی	عنوان‌های فرعی	معیار
۱	ثبت املاک	احراز تصرف ملک غیر برای شخص متقاضی	مورد
		دستکاری دفاتر توزیع اظهار نامه	مورد
		ارائه مستندات غیر واقع از طرف مستدعی ثبت و پذیرش توسط کارشناس	مورد
		تحدید حدود در غیر ساعت و روز معین شده در آگهی تحدید حدود	مورد
		اضافه کردن ملک اشخاص در صورت جلسه تحدید حدود به ملک مستدعی ثبت بدون تطبیق حدود با مجاورین	مورد
۲	ثبت اسناد	جعل امضاء	فقره
		جعل اسناد	فقره
		گواهی استعمال برای غیر مالک واقعی	فقره
		وکالتنامه و تبعات ناشی از آن	فقره
۳	ثبت شرکت‌ها و مالکیت صنعتی	عدم ثبت نظارتی	مورد
		عدم اخذ مجوز	مورد
		نبود قوانین در مورد اخذ مجوز شرکت‌ها	---

مورد	صدور و به جریان انداختن اجرائیه برای اشخاصی که صلاحیت صدور اجرائیه را نداشتند		
مورد	ابلاغات و تبانی مامور اجراء و ابلاغ در نحوه ابلاغ و زد و بند با مدیون	اجرای مفاد اسناد رسمی	۴
مورد	ارزیابی‌ها و دخل و تصرف کارشناس و مأمور اجراء و ابلاغ در ارزیابی موضوع مستثنیات دین در پرونده های اجرائی و گزارش غیر واقعی مامور اجراء و ابلاغ	لازم الاجرا	
---	عدم وجود نیروی انسانی متخصص برای نظارت و بازرسی بر عملکرد مشاوران املاک و خودرو	صدور پروانه تخصصی مشاورین املاک و خودرو	۵
مورد	ارائه مدارک جعلی و ساختگی متقاضیان آنها با دبیر هیأت		
---	نبود شرکت‌های توانمند با بنیه مالی بالا و نیروی انسانی ماهر و نبود نیروهای متخصص	اجرای طرح کاداستر شهری	۶
پرونده	صدور غیر قانونی سند مالکیت و سند دفترخانه		
مورد	تخلف در نقل و انتقال اموال		
پرونده	تخلف در صدور سند مالکیت		
پرونده	تخلف در عملیات‌های مربوط به تفکیک آپارتمان، زمین و اصلاح سند		

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- مکانیزه کردن اطلاعات سریال اوراق بهادار به منظور کشف سوء استفاده از اوراق سرقتی و مفقود شده

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- الکترونیکی کردن پرداخت‌های ارباب رجوع

- عقد قرارداد با شرکت پست و قبول مدارک از ارباب رجوع توسط پست و تعیین وقت تحویل سند در محل آدرس مالک
- قطع ارتباط ارباب رجوع با کارکنان به منظور جلوگیری از فساد اداری
- کنترل تعیین وقت برای ارباب رجوع و انجام کار در وقت تعیین شده به منظور جلوگیری از تضييع حق مراجعان
- استقرار نیروهای محافظ و کنترل ورود و خروج به منظور جلوگیری از جابه‌جایی پرونده‌ها

عنوان دستگاه اجرایی: شورای حل اختلاف

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	تبانی با یکی از طرفین پرونده	فقره
۲	صدور رأی در مورد پرونده‌های خارج از صلاحیت شورا	تعداد
۳	قبول پرونده‌های خارج از حوزه قضائی	تعداد
۴	بی‌توجهی به مدارک ارائه شده از یکی از طرفین دعوا	تعداد
۵	عدم خروج از بی‌طرفی	تعداد

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- اطلاع رسانی از نحوه فرایند انجام در امور شوراها
- انجام بازدیدهای نظارتی و اداری
- آموزش کارکنان و اعضای شورا
- برخورد مقتضی با کارکنان خاطی
- رسیدگی سریع به شکایات ارباب رجوع از عملکرد شورا

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- تشدید عملیات نظارتی

- تشکیل واحد ارشاد و معاضدت در شوراها
- تقویت کادر بازرسی و رسیدگی به شکایات
- اجرای طرح نظرسنجی از ارباب رجوع
- پاک‌سازی شوراها از کارکنان ناکارآمد

عنوان دستگاه اجرائی: سازمان ثبت احوال کشور

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	عدم ثبت دقیق و حقیقی وقایع حیاتی (ولادت و وفات)	مورد
۲	تخلف در صدور گواهی و پاسخ به استعلامات	پرونده
۳	تخلف درخواست کارت شناسایی ملی و ابلاغ شماره ملی	پرونده
۴	تخلف در صدور شناسنامه	پرونده
۵	عدم بهسازی اسناد سجلی و اعمال تغییرات	مورد
۶	تخلف در هیأت‌های حل اختلاف	پرونده
۷	تخلف در صدور شناسنامه نوزاد	مورد
۸	تخلف در صدور شناسنامه المثنی *	مورد
۹	الصاق عکس	مورد
۱۰	تخلف ثبت اعلامیه ازدواج و طلاق	مورد
۱۱	تخلف گواهی فوت	مورد

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- تأکید و اجرای آیین‌نامه پیشگیری و مبارزه با فساد
- آموزش تخصصی و عمومی به کلیه کارکنان
- توجه به امور رفاهی کارکنان و پرداخت‌های کارکنان

- حداکثر استفاده از توان نرم‌افزاری و فاصله گرفتن-تدریجی- از سیستم سنتی و دستی
- افزایش نظارت بر عملکرد کارکنان با اعمال بازرسی‌های کارشناسی به شیوه ارشادی

- تلاش در جهت ایجاد حس مسئولیت‌پذیری به‌جای وظیفه‌گرایی
- تشکیل جلسات کارگروه مبارزه با فساد
- انتخاب و ابلاغ بازرسان هیأت بدوی و رسیدگی به تخلفات اداری
- صدور ابلاغ بازرسان برای سال ۱۳۸۹
- شایسته‌گزینی و شایسته‌سالاری
- انتخاب و معرفی فردی به عنوان رابط برای برقراری ارتباط با دفتر ارزیابی عملکرد و پاسخگویی به شکایات این سازمان
- انجام بازدیدهای ادواری و موردی

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- اجرایی کردن اهداف در زمینه شناسایی و مبارزه با فساد در سازمان
- اصلاح فرایندها و شفاف‌سازی امور، به‌ویژه در زمینه مسائل تخصصی مانند صدور مکانیزه شناسنامه نوزاد، سند وفات، کارت شناسایی ملی و...
- تشکیل جلسه سالیانه بازرسان استان‌ها به صورت متمرکز یا منطقه‌ای
- آموزش بازرسان مطابق با آیین‌نامه
- تأسیس پیشخوان
- استفاده از دوربین مداربسته مرکزی و حوزه ستادی ادارات کل که به تدریج در حال تسری به ادارات ثبت احوال نیز هست.
- اجرای سیاست‌های نوین در حوزه اداری مالی مبنی بر کمک‌های رفاهی به کارکنان
- تقویت هیأت‌های بدوی و تجدید نظر رسیدگی به تخلفات اداری با تشکیل گروه‌های تحقیق تخصصی

- تشکیل هیات بازرسی سازمان و انجام بازرسی‌های مستمر بر اساس شاخص‌های عمومی و تخصصی
- مقدمات ایجاد آرشیو الکترونیکی اسناد در ادارات کل سراسر کشور آغاز شده است
- ایجاد دفاتر ثبتی
- استفاده از قبوض پرداخت نقدی
- مشخص کردن مبلغ هر قبض با شماره سریال مشخص توسط جمع‌دار اموال اداره کل
- شناسایی استعلام گیرندگان بر اساس موازین قانونی
- پلمپ بایگانی‌های اسناد در پایان اوقات اداری با تنظیم صورت جلسه، بازکردن پلمپ مذکور در ابتدای وقت اداری با تنظیم صورت جلسه
- چاپ فرم‌های اعلام ولادت غیر قابل جعل
- راه‌اندازی سامانه اعلام مدارک پیدا شده توسط پیامک
- راه‌اندازی سامانه خدمات سجلی (ولادت و وفات)
- تقویت و ارائه خدمات الکترونیکی بر روی پرتال
- اجراء سیستم نوبت‌دهی
- تهیه و به‌کارگیری نرم‌افزار رسیدگی به شکایات و درخواست‌ها
- تهیه آرشیو الکترونیک اسناد سجلی

عنوان دستگاه اجرایی: سازمان امور عشایری

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	ساماندهی اسکان عشایر	<ul style="list-style-type: none"> - عدم انجام مطالعات دقیق مربوط به فقدان نیازسنجی سیستمی - تعیین اولویت‌ها و هماهنگی‌های اجرایی - تهیه برنامه اجرایی نظارت بر اجرای امور عملکرد - ارزیابی عملکرد در مقایسه با برنامه اجرایی - فقدان نظارت از سوی دستگاه‌های نظارتی متولی

ردیف	عنوان	معیار
۲	خدمات رسانی به کوچ کنندگان	- عدم شناسایی خانوارهای کوچنده و عشایر - عدم انجام نیازسنجی - عدم تعیین استانداردهای ارائه خدمات به خانوار - نبود شاخص‌های خدمات‌دهی - عدم ارزیابی خدمات توسط دستگاه‌های نظارتی عملیاتی
۳	اجرای سوخت فسیلی عشایر	- عدم سطح بندی خدمات دهی - نظارت و ارزیابی سوخت مصرفی
۴	بهبود مشاغل عشایر و ایجاد اشتغال	- عدم استاندارد سازی مشاغل موجود عشایری - عدم شناسایی شغل و شاخص‌گذاری سرمایه‌گذاری - عدم نظارت تعیین واحدهای هدف - عدم ارزیابی تحقق اهداف و تسهیلات اختصاصی
۵	هدایت - حمایت و نظارت بر تعاونی‌های عشایری	- عدم نظارت بر گردش مسائل مالی - معاملات و خدمات توزیعی - عدم کنترل اعضاء - عدم اجرای مقررات

عنوان دستگاه اجرایی: وزارت صنایع و معادن

کلیات تدوین شاخص‌های مقابله با فساد اداری در بخش دولتی از منظر این وزارت‌خانه شامل موارد زیر است:

۱. شاخص‌های مقابله با رشوه
۲. شاخص‌های درک فساد در بخش عمومی
۳. شاخص‌های تشخیص فساد اداری
۴. عوامل موثر در کاهش فساد اداری
۵. بازنگری قوانین و مقررات بخش صنعت و معدن از منظر مقابله با فساد
۶. شاخص اطلاع رسانی دقیق در سطح عموم در مقابله با فساد اداری
۷. شفاف سازی موثر در مقابله با فساد اداری

۸. تدوین شاخص‌های اختصاصی مقابله با فساد در ارزیابی عملکرد
۹. معیارهای اندازه‌گیری فساد
۱۰. برنامه ریزی ارتقای سلامت اداری
۱۱. روان‌شناسی فساد اداری
۱۲. مطالعه تطبیقی فساد اداری (وضعیت جهانی فساد، سازمان‌ها و کنوانسیون‌های بین‌المللی مرتبط با مبارزه با فساد)

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	تخلف در صدور پروانه‌های بهره‌برداری صنعتی - فرایند تعیین ظرفیت تولید	پرونده
۲	تخلف در برآورد نیاز مصرفی و توزیع سوخت واحدهای صنعتی و معدنی	پرونده
۳	عدم ارائه آمار دقیق میزان استخراج مواد معدنی	مورد
۴	عدم رعایت دستورالعمل‌های مربوط به ارائه خدمات به واحدهای صنعتی و معدنی صدور مجوز معافیت گمرکی و معافیت از سود بازرگانی برای ورود ماشین‌آلات خارجی	پرونده
۵	عدم رعایت ضوابط اجرایی در دریافت حقوق دولتی معادن	پرونده

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- بازدهی انجام امورات محوله به کارکنان با توجه به آمار (کاهش زمان پاسخگویی)
- مطالعه و نظارت در خصوص نقاط آسیب‌پذیر و فساد خیز
- جمع‌آوری نظرات ارباب‌رجوع از طریق صندوق و اقدام لازم
- رسیدگی به شکایات‌های حضوری
- معرفی ۵ درصد کارکنان با برخورد مناسب و ۵ درصد با برخورد نامناسب
- تغییر در نحوه انجام فرایندکاری

- واگذاری برخی از فعالیت‌ها به بخش خصوصی
- شفاف‌سازی مراحل انجام خدمات و اطلاع‌رسانی مناسب به مردم
- اتوماسیون اداری و ایجاد سیستم گردش مکاتبات اداری رایانه‌ای، اینترنتی نمودن فرایند مربوط به دریافت سهمیه سوخت واحدهای تولیدی در راستای اصلاح روش‌های انجام خدمات
- بررسی و اقدام در خصوص شکایات و نامه‌های ارسالی از بازرسی استانداری و وزارتخانه متبوع

- ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد
- تشویق و تنبیه کارکنان با برخورد مناسب و نامناسب
  - افزایش کاربرد سیستم اتوماسیون و کاهش ارتباط مستقیم ارباب رجوع و کارمند
  - واگذاری ارائه خدمات به بخش خصوصی در قالب خدمات دولت الکترونیک
  - هماهنگی جهت تکمیل کلاس‌های آموزشی مرتبط
  - ارائه خدمات مربوط به صدور جواز تأسیس و پروانه بهره‌برداری از طریق اینترنت و سایت سازمان

- تشکیل جلسات با سازمان‌های ذیربط جهت برقراری ارتباط موثر

عنوان دستگاه اجرایی: سازمان استاندارد و تحقیقات صنعتی

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	تخلف در برگزاری مناقصات و مزایده‌ها	پرونده
۲	تخلف در پرونده‌های نمونه‌برداری	پرونده
۳	تخلف در پرونده‌های صدور، تمدید، تعلیق و ابطال پروانه استاندارد	پرونده
۴	تقلب در کالاهای صادراتی	مورد

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- انجام مطالعه پیرامون موضوع و تهیه برنامه اجرایی زمان بندی شده
- اطلاع رسانی و ارتقای آگاهی پرسنل از طریق برگزاری جلسات متعدد
- انجام پیش ممیزی بخش های مختلف و بررسی انطباق فرایندهای اجرایی با دستورالعمل ها و روش های اجرایی موجود
- استفاده از مهرهای برجسته در صدور گواهی نامه ها و مجوزهای استاندارد
- استفاده کارشناسان از مهرهای اختصاصی جهت پذیرش مسئولیت های محوله
- استفاده از برچسب های امنیتی بر روی نمونه های اخذ شده جهت آزمون
- استفاده از پلمپ های شماره دار غیر قابل باز شدن بر روی نمونه های اخذ شده
- استفاده از برچسب های ضد تقلب هالوگرام بر روی گواهی نامه ها و مجوزهای استاندارد

- استقرار نرم افزارهای تخصصی نیمه هوشمند به منظور تعریف سطوح دسترسی و حفظ کلیه رویدادهای رخ نموده در فرایند رسیدگی پرونده

ج) برنامه های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- تدوین روند بازرسی و نظارت بر امور مالی
- نمونه برداری همزمان و نامحسوس با کدگذاری محرمانه و مقایسه نتایج آزمون
- شفاف سازی عملی مراحل صدور
- نظارت بر مراحل صدور و جلوگیری از اعمال نظر و تطمیع

عنوان دستگاه اجرایی: شرکت مادر تخصصی فرودگاه های کشور

الف) شاخص های اختصاصی

جدول ارائه نشده است

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- تهیه نمودار مراحل کار برای مراجعان به ادارات کل تدارکات، امور مالی و درآمدها و ساختمان و توسعه فرودگاه ها و تعریف زمانی هر فرایند و الصاق آن در محل های مربوط

- شفاف‌سازی فرایندهای کاری

- پیگیری درج بند ۲ از ماده ۲ آیین نامه پیشگیری و مبارزه با رشوه در کلیه قرار

دادهای منعقد شده با اشخاص حقیقی و حقوقی

- پیگیری موضوع آموزش آئین‌نامه مقابله با فساد به کارکنان

عنوان دستگاه اجرایی: وزارت کار و امور اجتماعی

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	عدم بازرسی از دفاتر کاریابی غیر دولتی	مورد
۲	عدم بازرسی از وضعیت اشتغال اتباع خارجی	مورد
۳	تخلف در حل و فصل اختلافات کارگری و کارفرمایی	پرونده
۵	عدم نظارت بر روابط کارگر و کارفرما	مورد
۶	تخلف در آرای صادره هیأت‌های تشخیص	رای
۷	عدم بازرسی کار	تعداد
۸	عدم پاسخگویی به درخواست‌های واصله به کمیته بدوی	پرونده
۹	تخلف در آرای سازشی صادره مراجع حل اختلاف	رای
۱۰	تخلف در برقراری بیمه بیکاری	پرونده
۱۱	عدم بررسی و ارزیابی طرح‌های کسب و کار	طرح
۱۲	عدم نظارت بر اجرای آیین‌نامه بنگاه‌های اقتصادی	طرح
۱۳	عدم تعقیب کارفرمایان متخلف	پرونده

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- تعیین بازرسان مبارزه با رشوه با رعایت سقف نیم درصد

- انتخاب و صدور احکام

- آموزش بازرسان و کارکنان

<p>الف) شاخص‌های اختصاصی</p>	<p>ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد</p> <p>برگزاری دوره‌های آموزشی دربراستی شناخت قوانین کار در واحدهای مشمول قانون کار</p> <p>عنوان دستگاه اجرائی: سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای</p> <p>حدول ارائه نشده است</p>
<p>ب) اقدامات صورت گرفته</p>	<p>افزایش سطح کنترل و نظارت بر عملکرد پرسنل خصوصاً در امور مالی</p> <p>شناسایی نقاط ضعف و آسیب‌پذیر مجموعه</p> <p>ارتقای فرهنگ احترام به قانون و اجزای مقررات</p> <p>آگاه‌سازی و ارتقاء دانش دینی در راستای افزایش سلامت اداری</p> <p>ایجاد وجدان کاری و انضباط اجتماعی</p> <p>ارتقاء و اعتماد به ارزش‌های اخلاقی و مذهب</p> <p>ارتقای سطح برخورداری کارکنان و بهبود کیفیت زندگی آنان</p> <p>ایجاد رضایت شغلی و ایجاد انگیزه کافی برای انجام کار</p> <p>برطرف نمودن ابهام و تناقض در قوانین</p> <p>کاهش انحصار طلبی در فعالیت‌های اداری</p> <p>کاهش تمرکز زدایی</p> <p>ایجاد شفافیت و پاسخگویی در فعالیت‌ها</p> <p>ایجاد انگیزه مکانیزم‌های صحیح ارزیابی</p>
<p>ج) برنامه‌های آتی دستگاه</p>	<p>توجه و آموزش کارکنان در امر خدمات‌رسانی بهتر و ارباب رجوع</p> <p>در دسترس قرار دادن تلفن‌های ضروری اداره کل به جهت پاسخگویی به موقع</p>

عنوان دستگاه اجرایی: سازمان حفاظت محیط زیست

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	تخلف در پاسخگویی به استعلامات استقرار صنایع	مورد
۲	تخلف در صدور دفترچه و پروانه شکار	مورد
۳	تخلف در انجام ارزیابی‌های زیست محیطی	مورد
۴	تخلف در نمونه‌گیری‌های انجام شده از واحدهای تولیدی	مورد
۵	تخلف در اعلام واحدهای متخلف	مورد
۶	تخلف در اعلام متخلفان شکار و صید	مورد
۷	همکاری با متخلفان شکار و صید	۷
۸	عدم ارائه گزارش‌های مرتبط	۸
۹	تخلف در ارزیابی طرح‌های زیست محیطی	۹
۱۰	عدم بازرسی از معادن	۱۰
۱۱	عدم پایش واحدهای صنعتی، خدماتی و کشاورزی	۱۱

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- تعیین بازرس مبارزه با رشوه
- تشکیل کارگروه پیشگیری و مبارزه با فساد و رشوه
- فعال بودن ستاد، طرح تکریم ارباب رجوع
- بازدید و بررسی مجدد واحدهای بازدید شده توسط کارشناس دوم
- بازدید و بررسی مجدد معادن بازدید شده توسط کارشناس دوم
- شرکت کارشناس به صورت گردشی در پایش‌های زیست محیطی صنایع و زیستگاه‌های حیات وحش

- استعلام سرزده خرید کالاهای خریداری شده و دخیل نمودن قسمت‌های متقاضی کالا در خریده‌ها و دریافت استعلام بها قبل از خرید کالا از مراجع متولی و ضابطه‌مبند نمودن ورود و خروج کالا از انبار

- فراخوان عمومی در انجام مناقصات صورت گرفته

- ممنوع نمودن دریافت هر نوع کادو، هدیه و ... در قبال ارائه خدمات

- ملزم نمودن پرسنل به انجام امور به صورت فرایندگرایی از طریق سلسله مراتب

اداری

- تعیین بازرسی مقابله با فساد رشوه و صدور ابلاغ برای نام‌برده

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- تأمین تجهیزات پیشرفته از جمله دوربین‌های مدار بسته

- انجام سرکشی‌های مستمر

- کنترل خریده‌های انجام شده

- کنترل عملکرد پرسنل در پایش‌های زیست محیطی

- برگزاری مناقصات از طریق فراخوان عمومی

- ایجاد راهکارهای انگیزشی در کلیه امور و تأمین حداقل رفاه پرسنل

- پیش‌بینی پاداش برای افراد و اشخاص ممتاز

- بازبینی آیین‌نامه‌های مربوط به تخلف

عنوان دستگاه اجرایی: سازمان تربیت بدنی

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	تخلف در صدور مجوز باشگاه‌های ورزشی	مورد
۲	تخلف فعالیت هیأت‌های ورزشی	مورد
۳	تخلف در نحوه هزینه کرد بودجه هیأت‌های ورزشی	مورد
۴	تخلف در نحوه واگذاری اماکن ورزشی به افراد	مورد

ردیف	عنوان	معیار
۵	تخلف در نحوه هزینه کرد اعتبارات	مورد
۶	صدور مجوز باشگاهی اعم از تأسیس و احداث	"
۷	واگذاری اماکن ورزشی به بخش خصوصی	"
۸	مزایده و مناقصه‌های ورزشی	"
۱۱	بازرسی از هیأت‌ها و باشگاه‌های ورزشی	"
۱۲	انجام هزینه هیأت‌های ورزشی خارج از دستورالعمل و مقررات ابلاغی	"
۱۳	صدور مجوزهای احداث و تأسیس باشگاه‌ها خارج از ضوابط مربوط	"
۱۴	واگذاری مدیریت و ساخت‌وساز غیر قانونی اماکن ورزشی	"
۱۵	صدور خارج از ضوابط گواهینامه‌های مربیگری و داوری	"
۱۶	اعمال نفوذ در واگذاری های اماکن ورزشی و دخل و تصرف در اجاره‌ها	"
۱۷	اعطای تسهیلات بانکی بنگاه‌های زود بازده بدون رعایت قوانین و مقررات	"
۱۸	واگذاری و اجاره اماکن ورزشی بدون رعایت قوانین و مقررات	"
۱۹	عدم گزارش‌دهی انبار دار در خصوص افزایش اجناس خاصی در انبار و تهیه کارتکس انبار توزیع بدون ضوابط	"
۲۰	واگذاری امکانات عمرانی و ورزشی با قیمت کارشناسی	"
۲۱	بررسی هزینه‌ها با میزان تنخواه	"
۲۲	احیای سیستم گزارش‌گیری از واحدهای دریافت‌کننده اعتبار برای نحوه هزینه‌کرد اعتبارات دریافتی	"
۲۳	تعیین شاخص‌های مربوط به فساد اداری و وزن دهی شاخص‌ها برای اولویت‌بندی مسائل	"
۲۴	عدم گزارش‌دهی انباردار در خصوص افزایش اجناس خاصی در انبار و تهیه کارتکس انبار توزیع بدون ضوابط	"

	<p>(ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری</p>
۶۵	<p>- برگزاری جلسه یا اعضای کمیته</p>
۶۶	<p>- آموزش کارکنان در زمینه های ورزشی</p>
۶۷	<p>- طراحی فرم های اسناد مالی هزینه های هیات های ورزشی</p>
۶۸	<p>- کنترل صورت های مالی و اسناد و هزینه های انجام شده حسابرس</p>
۶۹	<p>- تعیین ناظر ویژه اماکن ورزشی</p>
۷۰	<p>- تشکیل کمیته فنی بازرگانی و دو مرحله ای کردن مزایده ها</p>
۷۱	<p>- تأیید صلاحیت خزانه داران</p>
۷۲	<p></p>
۷۳	<p>(ج) برنامه های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد</p>
۷۴	<p>- شناسایی گلوگاه ها و نقاط آسیب پذیر و بحران خیز</p>
۷۵	<p>- برنامه ریزی و ارائه گزارش در زمینه های سلامت اداری و مقابله با فساد</p>
۷۶	<p>- تدوین و تهیه شیوه نامه اجرایی فصل دهم قانون مدیریت خدمات کشوری</p>
۷۷	<p>- استاندارد سازی روش های انجام کار و فرایندهای پرداخت و دریافت</p>
۷۸	<p>- تنظیم تقویم سالیانه بازرسی و حسابرسی هیات های ورزشی</p>
۷۹	<p>- اعزام بازرسان به واحدهای اجرایی و گلوگاه های آسیب پذیر و بحران خیز</p>
۸۰	<p>- تهیه کتاب و نرم افزار در زمینه سلامت اداری برای کارکنان و هیات های ورزشی</p>
۸۱	<p>- تهیه چک لیست های کنترلی و جابه جایی پرسنل در مشاغل مختلف</p>
۸۲	<p>- فرهنگ سازی در ارتباط با سلامت اداری و مبارزه با فساد در بین کارکنان</p>
۸۳	<p>- ارائه دستورالعمل ها و بخشنامه های مرتبط با سلامت اداری به واحدهای ذی ربط</p>
۸۴	<p>- شورایی کردن تصمیمات در تصمیم گیری های مالی</p>
۸۵	<p>- برخورد قانونی با موارد تخلفات اداری</p>
۸۶	<p>- کنترل اسناد های هیات های ورزشی</p>
۸۷	<p>- نظارت کامل بر اجرای مصوبات شورای نرخ گذاری</p>
۸۸	<p></p>
۸۹	<p></p>
۹۰	<p></p>

- نظارت کامل بر اجرای قوانین مصوب فدراسیون‌ها و اداره کل توسط هیأت‌های ورزشی

عنوان دستگاه اجرایی: سازمان تأمین اجتماعی
الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	تخلف در صدور گواهی‌های مفاصا حساب	تعداد
۲	صدور احکام بازنشستگی من غیر حق	تعداد
۳	جعل سابقه پرداخت حق بیمه	تعداد
۴	ارائه گزارش خلاق در بازرسی‌ها	مورد
۵	تأمین اعتبار دفاتر درمانی بیمه شدگان خارج از مقررات	مورد
۶	صدور اسناد خارج از مقررات	تعداد
۷	صدور احکام بیمه بیکاری من غیر حق	تعداد
۸	برقراری مستمری من غیر حق	مورد
۹	ایجاد سابقه کذب	مورد
۱۰	تغییر در میزان بدهی	مورد

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- ایجاد سایت اداره کل در جهت ارتباط مستقیم با مردم
- چاپ دفاتر درمانی کمتر از ۳۰ دقیقه
- افزایش مدت اعتبار دفترچه‌های درمانی و تحویل یک روزه به مردم در تمامی

شعب

- حذف الزام انجام معاینات پیش از صدور نخستین دفترچه درمانی و اعتماد به بیمه شدگان بر اساس فرم خود اظهاری در زمینه سوابق بیماری‌های قبلی

- اصلاح شیوه‌های بازرسی بیمه‌ای از کارگاه‌ها با تاکید بر ضرورت اعتماد سازی با شرکای اجتماعی و حفظ شئونات شغلی کارفرمایان در عین توجه به حقوق بیمه‌ای کارگران

- تسهیل شرایط برقراری مستمری بازنشستگی و کاهش مدت زمان صدور احکام برقراری مستمری به کمتر از ده روز، در مقایسه بامدت متوسط بیش از سه ماهه در سال گذشته.

- تسهیل شیوه‌های پرداخت مستمری به بازنشستگان و سایر گروه‌های مستمری بگیر از طریق زمانبندی مراجعه بر اساس حروف الفبا و تشکیل شعب ویژه بانک رفاه برای ارائه خدمات به مستمری بگیران تأمین اجتماعی و امکان دریافت مستمری از شعب بانک‌های مختلف با توجه به محل سکونت.

- ایجاد شعب حل اختلاف برای بررسی مجدد پرونده‌های مطرح شده در هیأت‌های بدوی و تجدید نظر حل اختلاف در زمینه بدهی‌های بیمه‌ای کارفرمایان، به منظور به حداقل رساندن موارد شکایت به مراجع قانونی با کاهش جدی در آمار شکایات ارجاعی.

- ایجاد شعب اقماری بیمه‌ای برای تسهیل دسترسی به خدمات بیمه‌ای به ویژه در مناطق محروم و مناطقی که استاندارد های لازم را برای ایجاد شعب دایمی از نظر تعداد بیمه‌شدگان، مستمری بگیران، و کارگاه‌های مشمول قانون تأمین اجتماعی احراز نکرده‌اند.

- تسهیل شرایط پرداخت حق بیمه و ارائه لیست حق بیمه از سوی کارفرمایان در تمامی شعب بانک رفاه، در طرح جدید، کارفرمایان می‌توانند حق بیمه کارگران کارگاه خود را در هر یک از شعب بانک رفاه واریز و فیش پرداخت آن را به همراه لیست حقوق و دستمزد به هر طریق از جمله پست یا پیک به شعب ارسال کنند.

- اقدام برای حذف صف و کاهش ازدحام کارفرمایان در زمان ارسال لیست حق بیمه از طریق دریافت لیست یا دیسک توسط تمامی پرسنل واحد در آمد به جای یک نفر.

- ایجاد کارگزاری‌های رسمی تامین اجتماعی توسط بخش خصوصی و واگذاری ارایه بخشی از خدمات به آنها به منظور کاهش حجم مراجعات به شعب اصلی و کاهش زمان ارایه خدمات به بیمه شدگان.
- چند بانکی کردن پرداخت مستمری‌ها در راستای حذف صف و کاهش ازدحام در بین مستمری بگیران.

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- جمع‌بندی تمامی دستورات اداری صادره در کلیه واحدها و تهیه دستور اداری جامع برای ایجاد وحدت رویه در شعب، بخصوص دستور اداری در واحد امور اداری و مالی برای استفاده بهینه از اموال سازمان، عدم استفاده شخصی، مصرف بهینه آب، برق، گاز، تلفن؛

- اطلاع‌رسانی به شعب در خصوص سلامت اداری و مقابله با فساد؛

- برخورد مؤثر و مناسب با جرائم به وقوع پیوسته در جهت بازدارندگی سایر افراد؛

- کنترل سیستمی عملکرد شعب؛

- انجام بازدیدهای دوره‌ای و بررسی امور شعب از نزدیک؛

- برگزاری دوره‌های آموزشی برای افزایش دانش اداری و جلوگیری از سلیقه‌ای عمل

نمودن؛

- صدور دستورات اداری جهت شفاف‌تر شدن امور و ایجاد وحدت رویه و منع افراد

از انجام امور سلیقه‌ای؛

- جابه‌جایی کارکنان با توجه به دوره توقف آنان در یک شعبه (بیش از ۵ سال)؛

- جابه‌جایی افراد با توجه به بعد مسافت و محل سکونت افراد بگونه‌ای که با آرامش

بیشتری امکان کار را داشته باشند؛

- توجه به امور معیشتی کارکنان؛

- ایجاد امنیت بیشتر در زمینه ارتباطات بین شعب از طریق سرورهای امنیتی؛

- برگزاری جلسات مستمر بصورت متمرکز و در سطح شعب جهت تبادل نظر و

اطلاع از چگونگی اجرای دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌ها؛

- کنترل صورت حساب های ارسالی شعب در پایان هر ماه و انعکاس اشکالات و ایرادات و درخواست رسیدگی و اصلاح آنها؛
- استفاده از نرم افزار هوشمند جهت صدور احکام با استفاده از دستورالعمل و آیین نامه های سازمانی؛
- استفاده از هولوگرام در مفاسد حساب؛
- تهیه فرم های مورد نیاز با تعیین شاخص ها و فرم های لازم برای ارزش گذاری؛
- تهیه فرم مخصوص برای اعلام سابقه؛
- حرکت به سمت انتقال سوابق بدون استفاده از کاغذ؛
- تهیه بولتن های رنگی در رابطه با تخلفات اداری، نظارت سیستمی و ...؛
- جلوگیری از ایجاد سوابق من غیر حق؛
- اتخاذ سیاست های راهبردی برای تسریع در ارتقای سلامت اداری و مبارزه با فساد در سازمان؛
- اختصاص یک خط تلفن برای دریافت گزارش های مربوط به رشوه، اختلاس و سایر موارد فساد و اطلاع رسانی عمومی؛
- نظارت بر اجرای برنامه های پیشگیرانه و مقابله با فساد اداری از طریق دبیرخانه ستاد؛
- بازدید ادواری از شعب؛
- بازرسی های نامحسوس از شعب.

عنوان دستگاه اجرایی: شرکت های سهامی بیمه (دانا، البرز)

الف) شاخص های اختصاصی

معیار	عنوان	ردیف
تعداد	پرونده تخلف اداری	۱
تعداد	پرونده تخلفات مطروحه در محاکم	۲

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- ایجاد کارگروه مبارزه با رشوه
- ایجاد کمیته مبارزه با پولشویی
- ایجاد هیأت رسیدگی به تخلفات اداری کارکنان
- بازرسی‌ها و چسب‌برسی‌های دوره‌ای

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه سلامت اداری و مقابله با فساد

- اطلاع رسانی عمومی
- ایجاد عوامل انگیزشی
- عنوان برنامه‌های زمان‌بندی

عنوان دستگاه اجرایی: سازمان بیمه خدمات درمانی

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	دفترچه الکترونی صادر شده زودتر از موعد	تعداد
۲	دفاتر صادر شده خارج از ضوابط	تعداد
۳	تعدد صدور دفترچه بیمه جهت یک نفر	موارد
۴	وجوه دریافتی خارج از ضوابط از بیمه‌شدگان	میزان
۵	میزان مغایرت وجوه نقدی دریافت شده از بیمه‌شدگان و وجوه واریزی به بانک	میزان
۶	نسخ تأیید شده خارج از ضوابط	تعداد
۷	تبدیلی کارشناسان اسناد با مؤسسات طرف قرار داد	موارد
۸	موارد سوء استفاده از دفاتر بیمه	تعداد
۹	عقد قرار داد خارج از ضوابط با مؤسسات	موارد
۱۰	شکایات رسیدگی نشده بیمه‌شدگان	تعداد
۱۱	موارد چشم‌پوشی از تخلف بیمه‌شدگان	تعداد
۱۲	موارد چشم‌پوشی از تخلف مؤسسات	تعداد
۱۳	موارد اعلام رتبه‌بندی غیر واقعی مؤسسات	تعداد
۱۴	مؤسساتی که مورد بازرسی قرار نگرفته‌اند.	تعداد

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- برگزاری جلسات آموزشی (ارتقای سطح آگاهی و توان فنی کارکنان)
- پایش فرایند ادارات (کاهش محصولات نامنطبق با فرایندهای اداری)
- برگزاری جلسات توجیهی قوانین و مقررات اداری
- ارزیابی پیمانکاران مختلف خرید کالا و خدمات بر اساس دستورالعمل‌های ایزو
- تعریف کد امنیتی جهت صدور دفاتر المثنی
- صدور دفترچه المثنی با نظر شورای فنی
- ایجاد سطوح دسترسی جهت کارشناسان بیمه‌گری و پایش عملکرد آنان
- اجباری شدن تکمیل فیلد کد ملی هنگام صدور دفترچه
- اخذ فیش بانکی جهت پرداخت وجوه
- کنترل تعداد دفترچه‌های صادره با وجوه اخذ شده در پایان هر روز توسط رییس اداره

- مکانیزه کردن فرایند تایید نسخ و چرخشی کردن کارشناسان تایید نسخ
- پایش اسناد رسیدگی شده بصورت ماهیانه توسط کارشناسان مسئول اسناد پزشکی و رئیس اداره

- اخذ نظر شورای فنی جهت عقد قرار داد با مؤسسات
- بررسی مدارک ارائه شده توسط مؤسسات بصورت سه‌ماهه
- پایش همه فرایندهای اداره کل مطابق با دستورالعمل ایزو و سیستم مدیریت کیفیت
- تهیه جزوه دوره آموزشی مبارزه با رشوه و اختلاس
- ارائه گزارش اقدامات برای استانداری و فرمانداری

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه سلامت اداری و مقابله با فساد

- تداوم برگزاری جلسات آموزشی
- بررسی پیشنهادها واصله به دبیرخانه کمیته سلامت اداری
- خرید تایمکس اثر انگشتی-

- تجهیز ادارات کل با دوربین مدار بسته
- گردش اسناد مؤسسات بین کارشناسان رسیدگی کننده

عنوان دستگاه اجرایی: سازمان بهزیستی

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	حمایت‌های مالی وسایل کمک توانبخشی از معلولین، معرفی نامه معافیت فرزندان خانواده‌های دارای معلول در قالب ماده ۶۹	پرونده
۲	توزیع کارت سوخت معلولیت و تعیین مدت آن	مورد
۳	امور عمرانی و مسکن معلولین	پرونده
۴	جلب مشارکت‌های نقدی و غیرنقدی مردمی	مورد
۵	امور فرزند خواندگی	پرونده
۶	درمان اعتیاد در کاهش آسیب‌های ناشی از اعتیاد	مورد
۷	پرداخت وام و یارانه	پرونده
۸	مشاوره خانواده	مورد

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- بازدید و کنترل در قالب تیم‌های نظارت و بازرسی از طریق دفاتر تخصصی بازرسی و حراست

- برخورد تنبیهی با مراکز متخلف در انجام امور محوله
- برخورد تشویقی با مراکز وظیفه‌شناس در انجام امور محوله

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- بهبود کیفیت و گسترش تعداد واحدهای ارائه دهنده خدمات

عنوان دستگاه اجرایی: جمعیت هلال احمر

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	وجود ادارات و مراکز هم عرض در زمینه ارائه خدمات	
۲	نظارت بر اجرای دقیق قانون	

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- ایجاد مدیریت پاسخگو در رأس و معاونت‌ها و نظارت مستمر بر اجرای این

پاسخگویی

- گزارش‌گیری مستمر از عملکرد پرسنل

- بازرسی و بازدیدهای متعدد

- تشویق مادی و معنوی پرسنل

- شفاف‌سازی

- تکریم و احترام به ارباب رجوع

- برقراری نظام شایسته‌سالاری

- تشکیل کمیته ارتقاء و حفظ سلامت اداری

- آموزش کارکنان جهت ارتقای سطح آگاهی

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- اعمال مجازات‌های قانونی بر مرتکبان فساد اداری

- ایجاد زمینه پیشرفت کارمند.

عنوان دستگاه اجرایی: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	اصلاح سیستم‌ها و روش‌ها	مستند سازی بر اساس دستور العمل
		بازنگری
		اصلاح
۲	اتوماسیون اداری	ایجاد جایگاه اینترنتی
		ایجاد سیستم‌های مکانیزه
۳	قیمت تمام شده	
۴	پاسخگویی	
۵	اجرای طرح تکریم مردم و رضایت ارباب رجوع	
۶	تشویق و تنبیه کارکنان	
۷	قانون‌گرایی	رعایت و اجرای دقیق قوانین و مقررات
		آموزش کارکنان برای اجرای دقیق قوانین
		مجازات کارکنان متخلف در اجرای قانون
۸	ارتقای سلامت اداری و مبارزه با رشوه	

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- برگزاری سمینارهای ارتقاء سلامت اداری و مقابله با فساد اداری جهت معاونان و مدیران اداری مالی و طرح‌های عمرانی کلیه دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی سراسر کشور

- ارتقای سطح آموزشی کارشناسان همکار در ستاد و حضور در دوره‌های آموزشی مربوط

- انتخاب بازرسان در دانشگاه‌های مختلف

- گردهمایی با بازرسان جهت نوجیه و نحوه بازرسی و عملکرد آنها در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی

- انجام بازرسی‌های دوره‌ای از دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی (فارس، گیلان، خراسان، بوشهر، سیستان و بلوچستان، خوزستان، یزد)

- دریافت گزارش‌ها و رسیدگی به آنها

- بررسی گزارش‌های رسیده در خصوص چند پرونده که تعدادی به نتیجه نهائی رسیده و تعداد دیگری در دست انجام و اقدام است.

عنوان دستگاه اجرایی: دانشگاه علوم پزشکی

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان اصلی	عنوان‌های فرعی	معیار
۱	امور آموزشی	نقل و انتقالات دانشجویی بدون رعایت ضوابط و استحقاق افراد	
		حذف و اضافه دروس خارج از ضوابط و استحقاق افراد	
		حذف و اضافه دروس خارج از ضوابط و زمان مقرر	
		دخل و تصرف در نمرات	
		تغییر غیر متعارف زمان آزمون‌ها	
		اطلاع از سؤالات امتحانی توسط برخی دانشجویان	
		اعطای نمرات ارزشیابی بیشتر از استحقاق به گروه‌های آموزشی	
		ثبت نام متقاضیان بازآموزی بدون نوبت و طی مراحل اعلام شده به سایرین	
		عدم ثبت حضور و غیاب برخی از مشمولان در برنامه‌های حضوری	

معیار	عنوان‌های فرعی	عنوان اصلی	ردیف
	صدور مجوزها و گواهی‌های شرکت و تدریس خلاف واقع		
	جانبداری از اساتید خاص در تدریس دوره‌های بازآموزی		
	وجود تصویر پاسخ نامه تکمیل شده خودآموزی‌ها در دست برخی مشمولان		
	ثبت نام افراد بدون دریافت مدارک قانونی و معتبر و خارج از زمان مقرر		
	نقل و انتقالات دانشجویی بدون رعایت ضوابط و استحقاق افراد		
	عدم کنترل و مستندسازی سوابق دانشجویان در مقاطع مختلف		
	ارائه مدارک دانش‌آموختگان قبل از انجام تعهدات خاص و عام		
	اعزام به خارج برخی از افراد بدون داشتن استحقاق		
	تحويل بدون ضابطه کوبن شیر خشک و اقلام دارویی رایگان	آمور بهداشتی و درمانی	۲
	عدم دریافت تعرفه واقعی خدمات		
	صدور گواهی‌های خلاف جهت کارکنان و مراجعان		
	اقدامات درمانی خلاف شرع و قانون		
	مبادلات غیر قانونی یا غیر منطقی دارو و تجهیزات و... با بخش غیر دولتی		
	صدور کارت تندرستی بدون طی مراحل قانونی و اخذ تعرفه‌های مصوب		
	عدم اعمال قانون در برخورد با متخلفان بهداشت محیط و حرفه‌ای		
	سقط جنین		
	دریافت وجوه خارج از تعرفه		
	استفاده از داروهای تاریخ گذشته		
	افشای اسرار بیماران		
	سوء مصرف داروهای مخدر		
	صدور گواهی‌های خلاف واقع جهت کارکنان و مراجعان (عدم شیفت دوم یا اضافه کاری، گواهی فوت، استعلاجی)		

معیار	عنوان‌های فرعی	عنوان اصلی	ردیف
	صدور نتایج غیر واقعی آزمون‌های پاراکلینیکی و تشخیصی و سریع‌تر از زمان پیش‌بینی شده		
	انجام اعمال درمانی، خلاف شرع و قانون		
	خروج قبل از بهبودی بیماران بیش از حد متعارف (احتمال بیمار دزدی)		
	مفقود شدن پرونده بیماران		
	اخذ وجه از همراهان بیماران برای اعزام به مراکز درمانی مجهزتر		
	اعزام بیماران به بیمارستان‌های بخش خصوصی (بدون رعایت ضوابط)		
	صدور انجام خدمات درمانی غیر اورژانسی خارج از وظایف قانون		
	اعطای نمرات ارزشیابی بیشتر از استحقاق به موسسات درمانی و بیمارستانها		
	عدم بازرسی مستمر از برخی بیمارستان‌ها و درمانگاه‌ها و مطب‌ها		
	عدم برخورد قانونی با متخلفان		
	وجود پدیده بیمار دزدی (هدایت بیماران به بخش خصوصی)		
	صدور مجوزهای غیر قانونی یا سریع‌تر از زمان متعارف به بخش غیر دولتی		
	صدور گواهی‌های خلاف واقع جهت مراجعان		
	عدم نظارت و بازرسی مستمر از واحدهای تحت پوشش (دولتی و غیر دولتی)		
	پذیرش مقالات، طرح‌های پژوهشی و کتب بدون رعایت ضوابط	امور پژوهشی	۳
	اعزام مستمر برخی از افراد به خارج از کشور		
	تصویب بودجه‌های پژوهشی بیش از مقدار واقعی		

ردیف	عنوان اصلی	عنوان‌های فرعی	معیار
۴	امور غذا و دارو	صدور انواع پروانه‌ها و مجوزها بدون طی فرایند و مدارک معتبر	
		عدم بازرسی مستمر از برخی واحدهای تحت پوشش	
		عدم اعمال قانون در مورد متخلفان	
		صدور انواع پروانه‌ها و مجوزهای غذایی و بهداشتی بدون طی فرایند و مدارک معتبر	
		عدم اعمال قانون در مورد متخلفان	
		آزمون نمونه‌های کنترل مواد غذایی دریافتی خارج از زمان متعارف	
		اعلام غیر واقعی نتایج آزمون‌های کنترل مواد غذایی	
		صدور مجوزهای غذایی بدون طی فرایند و مدارک معتبر	
۵	امور اداری و پشتیبانی	پذیرش افراد جهت عضویت در هیأت علمی بدون استحقاق	
		عدم ثبت مرخصی‌ها	
		صدور احکام ارتقای هیأت علمی بدون استحقاق	
		استخدام بدون مجوزهای قانونی	
		اعزام مشمولان طرح لایحه نیروی انسانی و مشابه آن به مناطق خارج از استحقاق افراد	
		صدور احکام کارگزینی و احکام ارتقاء قبل از زمان مقرر فراتر از جداول حقوقی	
		عدم اعمال قانونی در بی نظمی‌های ورود و خروج برخی از افراد	
		نقل و انتقال بدون رعایت ضوابط و اسنحقاق افراد	
۶	امور مالی حسابداری و اموال	خروج اسناد و مدارک از پرونده‌های پرسنلی	
		توزیع جانبدارانه اعتبارات	
		اغماض در برخورد با تخلفات موجود در اسناد مالی	
		رفع مشکل اموال مفقود با خراب شده توسط افراد متخلف یا سهل انگار (بدون مراحل قانونی)	
		رسیدگی به اسناد خارج از زمان مراحل تعیین شده	
		پرداخت زودتر از عرف وجه برخی اسناد	
		خریدهای مازاد بر نیاز	
		خریدهایی با قیمت بالاتر از سایر فروشندگان	
تعجیل بیش از حد در تسویه حساب با فروشندگان			

معیار	عنوان های فرعی	عنوان اصلی	ردیف
	خرید تکراری و مستمر از یک فروشگاه یا شرکت خاص		
	گزارش خلاف واقع سوخت مصرفی خودروها		
	تأیید غیر واقع تعمیرات وسایل نقلیه		
	عدم رعایت جوانب قانونی و شرعی در انعقاد قراردادها		
	نادیده گرفتن حقوق دانشگاه در معاملات		
	انتخاب افراد برتر و اعطای هدایای خارج از عرف		
	تبلیغات جانبدارانه در معرفی برخی واحدها و اشخاص به جامعه		

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- حضور حراست و بازرسی ویژه سازمان بازرسی کل کشور
- تعیین بازرسی ویژه در هر حوزه معاونتی توسط ریاست دانشگاه برای مبارزه با فساد

- اصلاح حساب بانکی (واریز حقوق) پرسنل جهت پیشگیری از فساد مالی
- تعیین جایزه برای پرسنلی که گزارش آنها منجر به کشف فساد و رشوه می شود
- مکانیزاسیون اداره امور بیمارستانها
- پیگیری پرونده های کمیسیون ماده ۱۱

ج) برنامه های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- مکانیزاسیون سیستم های مالی دانشگاه
- تداوم برگزاری کارگاه های آموزشی
- اجرای بانکداری الکترونیک در بیمارستانها
- ایجاد نظارت متمرکز بر ورود و خروج (حضور و غیاب)
- استفاده از کارت بانکی برای خرید کاربرداری

عنوان دستگاه اجرایی: سازمان دامپزشکی

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	عدم حفاظت از اسناد و مدارک	مورد
۲	عدم بازرسی عملکرد و پاسخگویی به شکایات	مورد
۳	عدم بازرسی و نظارت بر عرضه مواد خام دامی	مورد
۴	عدم کارشناسی و صدور پروانه واحدهای دامداری، گاوداری، مرغداری، سردخانه‌ها و اماکن عرضه مواد خام دامی	مورد
۵	تخلف در تهیه و توزیع دارو و واکسن	مورد
۶	عدم کنترل و پیشگیری بیماری‌های دام و طیور بخصوص آنفولانزای پرندگان	مورد
۷	عدم کنترل و نظارت بر حمل و نقل دام زنده و فراورده‌های خام دامی	مورد
۸	عدم نظارت بهداشتی کشتار دام و طیور	مورد
۹	عدم انجام آزمایش‌های نمونه‌های مرضی دامپزشکی و مواد خام با منشأ دامی	مورد
۱۰	عدم نظارت بر صدور پروانه‌های بهداشتی دامی	مورد
۱۱	عدم نظارت بر مراحل قرنطینه‌ای دام	مورد

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- ایجاد واحد ارزیابی عملکرد و رسیدگی به شکایات
- تشکیل کمیته ارتقای سلامت اداری
- تشکیل کمیته رسیدگی به شکایات
- تعیین و منصوب بازرس ویژه سلامت اداری
- بازرسی برنامه آموزش کارکنان و توجیه شدن آنان
- تشویق افراد تلاشگر و برجسته
- نظارت بر قراردادها و مناقصات و مزایده‌ها

- بررسی و پاسخگویی به شکایات
- نظارت بر مجموع موارد ارسال شده به هیأت تخلفات یا مراجع قضائی در بخش‌های دولتی و خصوصی
- بازرسی دوره‌ای از عملکرد بخش دولتی
- بازرسی دوره‌ای از عملکرد بخش خصوصی
- نظارت بر مواردی که سازمان دامپزشکی در استان بازدید می‌کند.
- شناسایی و نظارت بر گلوگاه‌های فسادخیز
- ارائه راهکار پیشنهادی برای مبارزه با رشوه و فساد

عنوان دستگاه اجرائی: وزارت امور اقتصادی و دارایی

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	دسترسى خدمت گیرندگان به ارزیاب	---
۲	مدت زمان ترخیص کالا	ساعت
۳	کاهش تشریفات گمرکی	---
۴	تخلف در عملکرد کمیسیون رسیدگی به اختلاف گمرکی	تعداد
۵	سوء استفاده از چک‌های صادره توسط ذی‌حسابان	مورد
۶	سوء استفاده از تضمینات و اوراق بهادار نزد ذی‌حسابی	مورد
۷	سوء استفاده از چک‌های باطله و دسته‌چک‌های غیر قابل استفاده	مورد
۸	تخلف در عملکرد کمیسیون تجدید نظر	تعداد
۹	عضویت گمرک در کنوانسیون‌های بین‌المللی	سطح
۱۰	تخلف در عملکرد دفتر ارزیابی عملکرد و پاسخگویی به شکایات	تعداد
۱۱	عدم بازبینی و تحقیق در گمرکات	مورد
۱۲	تعدیل نرخ حقوق گمرکی	مورد

ردیف	عنوان	معیار
۱۳	گزارش‌های ماده ۹۱ ق.م.ع و ماده ۹۶ ق.م.خ.ک ارسال شده به مراجع ذیصلاح علیه دستگاه‌های اجرایی	تعداد
۱۴	مدیران و کارکنان متخلف	مورد
۱۵	تخلف‌های اجرایی در خصوص اموال دولتی	تعداد
۱۶	ذی‌حسابان اجرایی که طبق رأی هیأت مالی مستشاری دیوان محاسبات محکوم به تخلفات مالی شده‌اند.	تعداد
۱۷	تخلف در خصوص اوراق بهادار و نقش تمبر	تعداد
۱۸	کنوانسیون نظام هماهنگ تعرفه	---
۱۹	موافقت‌نامه ارزش‌گذاری سازمان جهانی تجارت	---
۲۰	کنوانسیون کارنه آ.ت.آ	---
۲۱	موافقت‌نامه جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت معنوی	---

۱. دسترسی خدمت‌گیرندگان به ارزیاب

اجرای دقیق برنامه‌هایی مانند آموزش نیروی انسانی، برنامه‌ریزی دقیق و مناسب برای فعالیت ارزیابان، اجرای سیستم مکانیزه تعیین ارزیاب و توزیع صحیح کار در بین آنان می‌تواند به بهبود هر چه بیشتر این جریان کمک کند.

۲. ضابطه‌مندی کار ارزیاب

براساس فرهنگ‌نامه امور گمرکی، مجموع اعمالی که برای بازدید و بازرسی کالا و تطبیق آن با مندرجات اظهارنامه و محاسبه حقوق و عوارض انجام می‌شود، اعمال ارزیابی نامیده می‌شود.

گسترش فرهنگ درستکاری در محیط کار، تقویت انگیزه‌های شغلی و پاداش‌های مناسب برای کارکنان، رسیدگی سریع و دقیق به تخلفات اداری و ایجاد سازوکارهای شناخت تخلفات و پیشگیری از سوءاستفاده‌های احتمالی اداری، برگزاری جلسات عمومی ماهانه و یا چند ماه یکبار مسئولان با خدمت‌گیرندگان می‌تواند موجب ارتقاء و گسترش ضابطه‌مند فعالیت‌های گمرکی شود.

۳. مدت زمان ترخیص کالا

مدت زمان ترخیص یکی از شاخص‌های مورد توجه سازمان جهانی گمرک است. در سال‌های اخیر با توجه به استقرار سیستم آسیکودا در ۵۵ گمرک مهم کشور و سایر اقداماتی که در زمینه بکارگیری فناوری‌های جدید و ساده‌سازی و کم شدن تشریفات گمرکی انجام شده مدت زمان ترخیص کالا کاهش پیدا کرده است. توسعه سیستم آسیکودا و گسترش نظام سلکتیویته و کاهش هر چه بیشتر تشریفات گمرکی می‌تواند سرعت ترخیص کالا را به حد مطلوبی برساند.

۴. کاهش تشریفات گمرکی

بیانیه تجدید نظر شده آروشا اعلام می‌دارد: قوانین و مقررات گمرکی، دستورالعمل‌ها و رویه‌های اداری باید تا حد امکان هماهنگ و ساده شوند به طوری که تشریفات گمرکی بدون دشواری بیجا قابل اجرا باشد. این فرایند شامل پذیرش کنوانسیون‌های بین‌المللی و سایر اسناد و معیارهای پذیرفته شده است. رویه‌های گمرکی باید مورد تجدید نظر قرار گرفته و اصلاح شوند، به طوری که تشریفات زاید اداری و کاغذ بازی حذف و دوباره کاری‌های غیر ضروری کاهش پیدا کند. نرخ حقوق گمرکی در مواردی که امکان پذیر است، باید تعدیل شود و معافیت از مقررات رأیج به حداقل برسد. سیستم‌ها و رویه‌ها باید با کنوانسیون بین‌المللی مربوط به ساده‌سازی و هماهنگی رویه‌های گمرکی (کنوانسیون تجدید نظر شده کیوتو) مطابقت پیدا کند.

برای به حداقل رساندن قوانین و مقررات جاری پذیرش و اجرای استانداردهای بین‌المللی زیر می‌تواند به عنوان یک استراتژی در نظر گرفته شود.

- کنوانسیون نظام هماهنگ تعرفه

- موافقت‌نامه ارزشگذاری سازمان جهانی تجارت

- کنوانسیون کارنه آ.ت.آ کنوانسیون استانبول

- موافقت‌نامه جنبه‌های تجاری حقوق و مالکیت معنوی (تریپس) و کنوانسیون کیوتوی تجدید نظر شده سازمان جهانی گمرک در خصوص هماهنگی و تساده سازی رویه‌های گمرکی

گمرک ایران در جهت کاهش تشریفات گمرکی در گمرکات کشور در چند سال اخیر فعالیت‌هایی به شرح زیر انجام داده است:

- عضویت در کنوانسیون نظام هماهنگ تعرفه

- تصویب و اجرای قانون تجمیع عوارض

- یکسان سازی و شفافیت رویه‌های اجرایی و تشریفات ترخیص کالا در گمرکات

کشور

- کاهش ابهام در روش‌های اجرایی برای کارکنان گمرک و مراجعه کنندگان به

گمرک

- زمینه‌سازی برای عضویت در سازمان جهانی تجارت

۵. میزان اعتماد به عملکرد کمیسیون رسیدگی به اختلافات گمرکی

طبق ماده ۳۰۱ آیین نامه اجرای قانون امور گمرکی، کمیسیون رسیدگی به اختلافات گمرکی دارای هفت نفر عضو اصلی و پنج نفر عضو علی‌البدل می‌باشد که پنج نفر از اعضای اصلی و پنج نفر علی‌البدل به انتخاب رئیس کل گمرک ایران از کارمندان بصیر و مطلع به امور گمرکی و یک نفر عضو اصلی از کارمندان بصیر و مطلع وزارت بازرگانی به انتخاب وزرای مربوط به موجب احکام رسمی برای مدت دو سال تعیین می‌شود.

طبق ماده ۵۱ امور گمرکی وظیفه این کمیسیون رسیدگی به اختلاف در تشخیص نوع کالا و تطبیق مشخصات آن با مندرجات تعرفه گمرکی و سایر اختلافات ناشی از اجرای مقررات گمرکی و مقررات صادرات و واردات است.

میزان اعتماد و کارایی این کمیسیون به عنوان یک شاخص برای بررسی سلامت اداری می‌تواند در نظرسنجی‌ها به کار گرفته شود. تا کنون چنین ارزیابی انجام نشده است.

۶. میزان اعتماد به کمیسیون تجدید نظر

وظیفه این کمیسیون رسیدگی به اختلاف بیش از پنج میلیون ریال بین گمرک و فرد شاکی است. بررسی وضعیت دادگاه های خدمت گیرندگان نسبت به عملکرد کمیسیون رسیدگی به اختلافات گمرکی و کمیسیون تجدید نظر و سنجش میزان رضایت مندی آنها در این رابطه می تواند یکی از راه های شناخت وضعیت درستکاری در گمرک تلقی شود.

۷. میزان اعتماد به عملکرد دفتر ارزیابی عملکرد و پاسخگویی به شکایات (اداره کل بازرسی سابق)

در ماده ۱۰ مصوبه طرح تکریم مردم و جلب رضایت ارباب رجوع در نظام اداری کشور، به منظور نظارت بر حسن رفتار کارکنان دستگاه های اجرایی با مردم مطرح شده است که لازم است دستگاه های مشمول طرح، واحدهای «بازرسی و پاسخگویی به شکایات» مناسب و مجهز را تأمین تا گزارش های لازم را تهیه و هم به شکایات واصله رسیدگی کند.

در گمرک ایران اجرای طرح تکریم و رسیدگی به شکایات بر عهده دفتر ارزیابی عملکرد و پاسخگویی به شکایات نهاده شده است.

یکی از شاخص های مورد پرسش از ارباب رجوع در خصوص وضعیت سلامت اداری، می تواند ارزیابی آنها از میزان اعتماد به طرح دیدگاه های آنها در خصوص عملکرد گمرک، انعکاس آن و رسیدگی احتمالی به مشکلات و شکایات آنها باشد.

۸. سطح عضویت گمرک در کنوانسیون های بین المللی

از نظر سازمان جهانی گمرک بکارگیری رویه های یکسان مورد توافق در سطح جهانی می تواند به طور نسبی منجر به تأمین درستکاری در گمرک شود. استراتژی های موجود برای تأمین درست اختیار کردن استانداردهای بین المللی مورد توافق عموم گمرکات جهان از جمله موارد زیر است:

- کنوانسیون نظام هماهنگ تعرفه

- موافقت نامه ارزشگذاری سازمان جهانی تجارت
- کنوانسیون کارنه آ.ت.آ
- کنوانسیون استانبول
- موافقت‌نامه جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت معنوی
- کنوانسیون تجدید نظر شده کیوتو در خصوص هماهنگی و ساده‌سازی رویه‌های گمرکی

۹. بازبینی و تحقیق

بر اساس بیانیه آروشا پیشگیری و مهار فساد در گمرک را میتوان به وسیله بکارگیری رشته‌ای از مکانیسم‌های بازبینی و کنترل، مثل برنامه‌های بازرسی داخلی، ارزیابی و تحقیق داخلی و خارجی و رویه‌های تعقیب کیفری تقویت کرد. چنین رویه‌هایی باید بین استراتژی‌های مثبت برای تشویق سطوح بالای درستکاری و استراتژی تنبیهی برای شناسایی موارد فساد و تنبیه یا تعقیب کیفری کارکنان درگیر، تعادل منطقی برقرار کند. ایجاد امکانی برای طرح شکایات و دیدگاه‌های ارباب رجوع و رسیدگی سریع و دقیق به شکایات آنها و انجام دادن تحقیقات نظر سنجی از خدمت‌گیرندگان و تشکیل واحدهایی برای کاربردی کردن نتایج حاصل شده، از جمله مواردی هستند که می‌تواند در بهبود وضعیت درستکاری در گمرک مؤثر واقع شود.

در زمینه تحقیقات مربوط به نظرسنجی در خصوص درستکاری در گمرک علاوه بر طرح نکاتی در نظرسنجی مورد اشاره در سال ۱۳۸۱، در خصوص «رشوه، توصیه و سفارش» در سال ۱۳۸۳ چندین پرسشنامه در خصوص جنبه‌های مختلف درستکاری تدوین شد. این پرسشنامه تا حدود زیادی می‌تواند به مشخص شدن وضعیت درستکاری در گمرک یاری نماید.

۱۰. میزان آموزش خدمت‌گیرندگان

آموزش خدمت‌گیرندگان گمرکی از طریق گمرک می‌تواند نقش مؤثری در افزایش سرعت کار گمرک و تامین سلامت اداری داشته باشد.

آموزش مقررات و رویه‌های گمرکی موجب می‌شود که خدمت گیرندگان بخشی از فعالیت های مربوط به تنظیم اسناد را خود به درستی انجام دهند که این امر سبب سرعت بخشی در کار گمرک می‌شود و از سوی دیگر به لحاظ آشنا شدن با مقررات و حق و حقوق مشتری ممکن است تا حدودی از تخلفات و سوء استفاده‌های احتمالی برخی کارکنان گمرک در امان بمانند.

۱۱. میزان استفاده از رویه اظهار از راه دور

براساس نظر سازمان جهانی گمرک، به منظور گسترش درستکاری در گمرکات باید مقررات تجاری و گمرکی وضعیت سیستم‌های مکانیزه به گونه‌ای تنظیم شود تا حد امکان ارتباط مستقیم بین کارکنان گمرک و ارباب رجوع کمتر شود چون کمتر شدن ارتباط کارکنان گمرکی و ارباب رجوع امکان برخی توافق های شخصی به منظور دور زدن قانون را محدودتر می‌کند و در نتیجه ممکن است فساد اداری تا حدودی کاهش یابد. از جمله شیوه‌های مناسب در این زمینه تصویب و اجرای مقررات تجارت الکترونیک است که موجبات ارائه خدمات و عملیات گمرکی به صورت الکترونیک را فراهم می‌آورد.

در حال حاضر در گمرکاتی مانند گمرک غرب تهران، بندر انزلی، حوزه ۲ تجاری مهرآباد و ... که دارای امکانات مکانیزاسیون بیشتری هستند برای انجام شدن برخی فعالیت‌های اولیه گمرکی تا حدودی از این رویه استفاده می‌شود.

۱۲. تفکیک وظایف سازمان های همجوار در زمینه فعالیت‌های گمرکی

فعالیت‌های گمرکی دارای وضعیتی است که معمولاً با ادارات و سازمان‌های مختلفی مرتبط است. از این رو چگونگی فعالیت آنها در خصوص صادرات و واردات کالا، ترانزیت، قاچاق و بسیاری موارد دیگر که مرتبط با واردات و صادرات کالا به کشور می‌باشد، تاثیر گذار است. هر چه بین سازمان‌های همجوار گمرکی مانند انبارهای عمومی، وزارت راه و ترابری، سازمان بنادر و کشتیرانی، وزارت بازرگانی، نیروی انتظامی، اداره استاندارد و گمرک هماهنگی برقرار باشد و مقررات شفاف وجود داشته باشد امکان فساد اداری نیز کمتر می‌شود.

بر اساس بررسی‌های انجام شده معمولاً خدمت گیرندگان از مداخله سازمان‌های همجوار در امور گمرکی و نارسایی‌هایی که در این زمینه وجود دارد ناخرسند و خواهان انجام فعالیت‌هایی هستند که نا هماهنگی‌های موجود را کاهش دهد.

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- شفاف سازی مراحل ارائه خدمات و اطلاع‌رسانی مناسب به مردم

۱. احصاء و مستندسازی کلیه روش‌های اجرایی و فرایندهای سازمان

۲. اصلاح برخی از فرایندها با هدف ساده‌سازی روش‌های ارائه خدمات و حذف

اقدامات غیرضروری

۳. اطلاع‌رسانی به مراجعان و خدمت‌گیرندگان در خصوص روش‌های اجرایی و

مراحل ارائه خدمات، متصدیان ارائه خدمات، محل استقرار واحدها و مدارک مورد نیاز برای دریافت خدمات از طریق:

- وب کیوسک سازمان، مستقر در مقابل درب ورودی ساختمان

- جایگاه اختصاصی سازمان بر روی پرتال وزارت امور اقتصادی و دارایی

- کتابچه راهنمای ارباب رجوع

- تابلوهای ارباب رجوع

- تابلوهای راهنما، نصب شده در مقابل درب گیشه خدمات

اقدامات سازمان در خصوص ضابطه‌مندی و قانون‌مداری در فعالیت‌های گمرکی

- مشخص کردن هر چه دقیق‌تر معیارهای تعیین تعرفه و ارزش

- قرار دادن معیارهای تعیین ارزش و تعرفه به صورت کتاب، جزوه و یا CD در

اختیار و در دسترس خدمت‌گیرندگان

- انجام دادن نظر سنجی‌های مستمر در خصوص ارزیابی نظر ارباب رجوع از نحوه

ارزیابی کالا توسط ارزیابان گمرک

- ایجاد سازوکارهایی برای رسیدگی به نظر و پیشنهادهای ارباب رجوع در خصوص

ارزیابی کالا و رفع مشکلات احتمالی

اقدامات سازمان در خصوص (توسعه فناوری اداری)

۱. مکانیزه کردن سیستم‌های اختصاصی معاونت هزینه و خزانه معین استان تهران و اتصال on-line آن به وزارت متبوع
۲. مکانیزه کردن سیستم اموال منقول و غیر منقول ذی‌حسابی سازمان
۳. پرداخت متمرکز حقوق کارکنان رسمی و پیمانی شاغل در دستگاه‌های اجرایی استان تهران به صورت on-line و بر اساس کد ملی آنها
۴. ایجاد تمهیدات لازم برای بارکد کردن اموال سازمان

اقدامات سازمان در خصوص نظر سنجی از مراجعان

۱. اجرای طرح نظرسنجی از مراجعان طی سال
  ۲. اجرای طرح سنجش میزان رضایت دستگاه‌های اجرایی استان تهران از خدمات سازمان به صورت سالانه و بر مبنای پرسشنامه داخلی طرح شده
  ۳. ایجاد امکان دریافت نظرات و شکایات مراجعان و خدمت‌گیرندگان ارائه شده توسط سازمان و گزارش موارد مشاهده شده در خصوص فساد اداری از طریق:
- ◆ کیوسک اطلاع‌رسانی سازمان (امکان دریافت نظرات و شکایات به صورت الکترونیکی و صوتی)

جایگاه اختصاصی سازمان بر روی پرتال وزارتی به آدرس:

<http://te.mefa.ir/problem-sendproblem-fa.html>

آموزش کارکنان و خدمت‌گیرندگان

۱. برگزاری دوره‌های آموزشی با موضوع فساد اداری برای مدیران میانی (ذی‌حسابان و معاونان ذی‌حسابی)، مدیران پایه و کارشناسان سازمان
۲. برگزاری کارگاه‌های آموزشی _ تخصصی برای کارکنان کادر ذی‌حسابی دستگاه‌های اجرایی استان به منظور آشنایی بیشتر آنها با قوانین و مقررات ناظر بر عملکرد مالی دستگاه‌های اجرایی استانی با هدف کاهش زمینه بروز تخلف و فساد اداری ناشی از عدم آشنایی با قوانین و مقررات

سایر اقدامات در خصوص ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

۱. تشکیل کارگروه داخلی پیشگیری و مبارزه با رشوه
۲. تعیین مضادین فساد اداری و رشوه در سازمان با توجه به شرح وظایف آن
۳. احصای گلوگاه‌های فساد اداری و پست‌های سازمانی که بیشتر در معرض ابتلاء به فساد اداری قرار دارند.
۴. تعیین بازرس پیشگیری و مبارزه و مبارزه با رشوه در سازمان و صدور حکم مربوط
۵. نظارت بر گلوگاه‌های شناسایی شده و پست‌های سازمانی حساس از طریق:
  - افزایش ۱۲۵ درصدی تعداد بازرسی‌های به‌عمل آمده در زمینه ماشین‌های نقش‌تمبر و حساب‌های آنها
  - افزایش تعداد بازرسی‌های به‌عمل آمده در زمینه اوراق بهادار
  - افزایش تعداد بازرسی‌های به‌عمل آمده در خصوص عملکرد مالی دستگاه‌های اجرایی (نظارت حین خروج) توسط حسابرسان گروه نظارت مالی
  - افزایش تعداد بازرسی‌های به‌عمل آمده در زمینه اموال دولتی
  - انجام رسیدگی‌های موردی بر اساس درخواست دستگاه‌های اجرایی
  - اعلام گزارش‌های مربوط به تخلفات به هیأت رسیدگی به تخلفات وزارت امور اقتصادی و دارایی
  - ارزیابی پیمانکاران به صورت سالانه و عدم انعقاد قرار داد با پیمانکاران نامعتبر
  - پیش‌بینی حق فسخ یک طرفه برای دستگاه اجرایی در قرار داد با اشخاص حقیقی و حقوقی به منظور اعمال حق مذکور در مواردی که به تشخیص سازمان مرتکب یکی از اعمال بند (۱) آیین‌نامه پیشگیری و مبارزه با رشوه در دستگاه‌های اجرایی شوند.
  - تدوین و بکارگیری نظام‌نامه اخلاقی
  - انجام دادن کارهای تحقیقاتی به منظور شناسایی موارد رشوه و فساد اداری

- کنترل پرداخت‌های خزانه و ضابطه‌مند کردن آنها بر اساس میزان جذب اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دستگاه‌های اجرایی برای جلوگیری از بلوکه شدن نقدینگی در حساب دستگاه‌ها
- انجام انبارگردانی سالانه سازمان به صورت دقیق و نظارت بر ثبت صحیح ورود و خروج اموال سازمان و کنترل سالیانه بر چسب اموال دولتی.

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- گردش شغلی کارکنان در مشاغل حساس و مرتبط با خدمت گیرندگان
- مکانیزاسیون سیستم انبار سازمان
- استقرار سیستم یکپارچه ذی‌حسابی و اموال در کلیه دستگاه‌های استانی و اتصال on-line آن به سازمان امور اقتصادی و دارایی استان
- تنظیم قوانین و مقررات مرتبط با خدمت گیرندگان و نحوه ارائه خدمات در قالب کتابچه‌هایی متشکل از دو قسمت حقوق و تکالیف خدمت گیرندگان و ارسال آن برای مخاطبان خدمات سازمان
- برگزاری کارگاه آموزشی - تخصصی برای کارکنان کادر ذی‌حسابی دستگاه‌های اجرایی استان به منظور آشنایی بیشتر آنها با قوانین و مقررات ناظر بر عملکرد مالی دستگاه‌های اجرایی استانی
- تکثیر کتابچه راهنمای ارباب رجوع و CD مربوطه و ارسال آن برای مخاطبین خدمات سازمان
- اطلاع‌رسانی در خصوص نحوه گزارش مصادیق فساد اداری مشاهده شده از طریق پرتال، وزارتتی، کیوسک اطلاع‌رسانی
- انجام پیگیری‌های لازم در خصوص مکانیزاسیون خدمات قابل ارائه سازمان‌های امور اقتصادی و دارایی توسط وزارت متبوع

عنوان دستگاه اجرایی: وزارت جهاد کشاورزی - سازمان شیلات ایران
الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
شاخص قانونگرایی	<ul style="list-style-type: none"> - رعایت و اجرای دقیق قوانین و مقررات در انجام کار - آموزش کارکنان و مدیران در جهت اجرای صحیح و کامل قوانین و مقررات - تشویق و تنبیه کارکنان و مدیرانی که در اجرای درست امور یا بر خلاف قوانین و مقررات اداری رفتار می‌کنند. 	
ارتقاء سلامت اداری و مبارزه با رشوه	<ul style="list-style-type: none"> - انجام مطالعات لازم برای شناسایی نقاط آسیب پذیر در زمینه فساد - بکارگیری سازو کارهای نظارتی و پایش مؤثر - تشکیل ستاد ارتقای سلامت اداری و کارگروه پیشگیری و مبارزه با رشوه در دستگاه و برگزاری جلسات منظم ماهانه - تعیین بازرسان مبارزه با رشوه با رعایت سقف نیم درصد انتخاب و صدور اجکام - آموزش بازرسان و کارکنان - ارسال گزارش شش ماهه عملکرد دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری به معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس جمهور - تدوین برنامه جامع ارتقای سلامت اداری دستگاه 	

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- تشکیل کارگروه تحت عنوان کمیته اصلی ارتقای سلامت اداری در ستاد و کمیته‌های فرعی در هفت استان ساحلی و صدور حکم عضویت برای اعضاء

- برگزاری دوره‌های آموزشی مرتبط برای افزایش سطح آگاهی کلیه کارکنان و مدیران
- برگزاری دوره و کارگاه آموزشی مرتبط برای افزایش سطح آگاهی کلیه کارکنان و مدیران
- برگزاری دوره و کارگاه آموزشی برای توانمندسازی اعضای کمیته
- شناسایی نقاط آسیب‌پذیر گلوگاه‌های حساس
- تشکیل بانک اطلاعات پیمانکاران متخلف
- اختصاص پست کارشناس سلامت اداری در مدیریت ارزیابی عملکرد و پاسخگویی به شکایات سازمان
- استقرار نظام استاندارد سازی فرایندهای اختصاصی (ایزو) و شفاف سازی مراحل انجام کار و اصلاح روش‌های ارائه خدمات به مراجعان
- مکانیزه کردن اموری که با ارباب رجوع ارتباط دارد به ویژه تهیه فرم اینترنتی و نحوه گردش امور مربوط به ارباب رجوع در پورتال سازمان شیلات
- پیگیری اتخاذ تدابیر لازم جهت کاهش میزان آسیب در نقاط حساس و گلوگاه‌ها
- بررسی دقیق و سریع گزارشات دریافتی از طریق کمیته ارتقای سلامت اداری و ارسال به هیأت رسیدگی به تخلفات بر حسب مورد ضرورت
- ایجاد سیستم ترغیب و تشویق کارکنان برای انجام صادقانه خدمت به زیر بخش
- فرهنگ‌سازی و اطلاع رسانی از طریق تهیه و توزیع بروشور ... و تقویت بنیه اعتقادی کارکنان از طریق دفتر نمایندگی ولی فقیه در سازمان شیلات
- حضور در کمیسیون های ذی ربط از جمله کمیسیون مناقصات به منظور بالا بردن سطح سلامت تصمیمات متخذه
- سهولت در برقراری ارتباط دسترسی مراجعان بزای ارائه گزارش مختلف به ویژه از طریق اینترنت
- سرکشی و نظارت مستمر از واحدها و پروژه های در دست اقدام

- صدور بخشنامه‌های لازم جهت افزایش انضباط مالی و اداری در سطح سازمان
- اصلاح و بهبود فرایند انجام کار به منظور کوتاه و اثربخش کردن فرایندها
- احصای فرایندهای انجام خدمات به ارباب رجوع به منظور تسهیل و جلب رضایت خدمت گیرندگان
- تشکیل کمیته انتصابات به منظور تحقق برنامه شایسته‌سالاری در انتخاب‌ها و انتصابات
- راه‌اندازی پست الکترونیکی و سامانه تلفن گویا به منظور اطلاع‌گیری از نحوه و سلامت انجام خدمات
- واگذاری اجرای پروژه‌های خدماتی و عمرانی به بخش‌های غیر دولتی با رعایت قوانین مناقصه به منظور اجرای برنامه واگذاری تصدی بخش دولتی به بخش‌های غیردولتی
- الصاق و نصب فرایند انجام خدمات در حوزه‌ها و فعالیت‌های مختلف زیر بخش در ورودی هر سازمان و دستگاه اجرایی
- تهیه و تدوین قوانین (جامع منابع طبیعی و آبخیزداری) و (قانون مبارزه با زمین‌خواری)
- ابلاغ دستورالعمل (تشکیل کمیته ارتقای سلامت اداری و مبارزه با رشوه و فساد) به سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی
- احصاء و تدوین گلوگاه‌های تخلف و فساد و احصاء پست‌های حساس و شرایط احراز آن در سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی تحت پوشش
- انتصاب بازرسان پیشگیری و مبارزه با رشوه در راستای آئین نامه مصوب ۱۳۸۳ هیات محترم وزیران در سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی
- برگزاری دوره‌های آموزش بازرسان و کارکنان به منظور اطلاع‌رسانی مصادیق و رشوه به کارکنان و وظایف و تکالیف آنان در برخورد با مقوله فساد

- انتصاب اعضای کمیته ارتقاء سلامت نظام اداری و همچنین کارگروه پیشگیری و مبارزه با رشوه و تشکیل منظم جلسات کمیته هر ماه یک بار
  - نظارت بر اجرای برنامه‌ها و اهداف از پیش تعیین شده با بهره‌گیری از معیارها و شاخص‌های معین از سوی دبیرخانه کمیته
  - انجام بازرسی و بررسی عملکرد سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی با بهره‌گیری از واحدهای نظارتی درون سازمانی
  - ارتقاء و تقویت رفتار سازمانی و ارزش‌های معنوی و اخلاقی کارکنان با تشکیل جلسات و همایش‌ها و دوره‌های آموزش عقیدتی
  - راه‌اندازی وب‌سایت اطلاع‌رسانی به خدمت‌گیرندگان، بهره‌برداران و ارباب رجوع در زمینه نحوه و چگونگی انجام خدمات در سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی.
- ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد
- استمرار برگزاری دوره‌های آموزشی برای کلیه کارکنان و مدیران اجرایی به منظور بالا بردن سطح آگاهی آنان
  - استمرار برگزاری دوره و کارگاه آموزشی به منظور توانمندسازی اعضای کمیته و فراهم آوردن زمینه‌های آشنایی آنان با قوانین و مقررات مربوطه
  - اتخاذ راهکارهای مناسب جهت کاهش میزان آسیب در نقاط حساس و گلوگاه‌های فساد
  - مکانیزه کردن کلیه اموری که در ارتباط با ارباب رجوع است.
  - شفاف‌سازی مراحل انجام کار و کوتاه کردن اموری که مردم با آنان ارتباط دارند مانند صدور مجوز و موافقت اصولی، دریافت تسهیلات بانکی و ...
  - پیگیری برگزاری کلاس‌های عقیدتی برای تقویت بنیه اعتقادی و افزایش سطح آگاهی کارکنان و مدیران از طریق واحدهای ذی‌ربط به منظور بیان قبح پدیده فساد به ویژه رشوه

عنوان دستگاه اجرایی: گمرک جمهوری اسلامی ایران

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	عدم ضمیمه کردن کاتالوگ و یا بروشور و یا نقشه فنی به اظهارنامه‌ها	تعداد
۲	عدم محاسبه صحیح حقوق و عوارض توسط سیستم	مورد
۳	ارائه اطلاعات اشتباه توسط اظهار کننده (تعرفه و ارزش غیر واقعی)	مورد
۴	احضار صوری صاحبان و یا نمایندگان کالا	مورد
۵	عدم رؤیت کالا توسط ارزیابان و ظهر نویسی اظهارنامه‌ها	مورد
۶	پذیرش اظهارات کتبی و شفاهی صاحبان کالا و یا دستکاری آنها پس از ارزیابی	مورد
۷	کم اظهاری	مورد
۸	مغایرت تعرفه	مورد
۹	ارزش نازل کالای وارداتی	پرونده
۱۰	ورود کالای اظهار نشده	پرونده
۱۱	ورود کالای ممنوعه	پرونده
۱۲	اظهار خلاف	پرونده
۱۳	پذیرش اسناد غیر واقع	پرونده
۱۴	صادرات صوری	پرونده
۱۵	عدم احراز هویت اسناد و مدارک در انجام امور گمرکی	مورد
۱۶	عدم رسیدگی به پرونده‌های قاچاق	پرونده

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- استقرار سیستم نوبت دهی - تعبیه دريچه ارتباط با مراجعان در واحدهای گمرک
- برقراری جلسات مدیران کل با مراجعان بطور مستمر و ماهانه

- قرار دادن صندوق پیشنهادهای و انتقادات جهت مراجعان
- استقرار صندوق صوتی جهت ارتباط مستقیم با مدیر کل
- انتخاب بازرسی‌های ویژه توسط مدیریت برای دوایر مختلف و ارائه گزارش بازرسیان بطور ماهانه

- تاکید بر اجرای بخشنامه واریز وجوه اضافی دریافتی به حساب‌های ذی‌نفع و ساخت اظهارنامه

- تاکید بر اخذ تأییدیه از بانک‌های صادر کننده ضمانت‌نامه‌ها
- قرار دادن صندوق ارتباط مستقیم با مدیر کل
- ارائه گزارش بازرسیان به صورت مستمر و ماهانه
- شرکتی مدیریت و حراست به طور روزانه به دوایر مختلف
- عدم پذیرش تعهد بابت مجوزهای قانونی و مقررات از قبیل بهداشت - قرنطینه - استاندارد.

- صدور دستورالعمل برای نوشتن با خط خوانا و ضرب مهر و نام و خانوادگی

- بازبینی دقیق اسناد و مدارک قبل از بایگانی

- مکانیزه کردن رونوشت‌های کاری

- ایجاد جانه کارکنان

- انجام مطالعات لازم برای شناسایی نقاط آسیب‌پذیر در زمینه فساد

- نگارگانه سازی و کارهای نظارتی و پایش مؤثر

- تشکیل کارگروه پیش‌بینی و مبارزه با رشوه در دستگاه و برگزاری جلسات منظم

ماهانه

- تعیین بازرسیان مبارزه با رشوه با رعایت سقف نیم درصد انتخاب و صدور احکام

- آموزش بازرسان و کارکنان

- ارسال گزارش شش ماهه عملکرد دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری به مراجع

ذی‌ربط

- پیاده‌سازی و مهندسی سیستم مدیریت کیفیت ISO9001 با هدف حذف گلوگاه‌ها و کنترل فعالیت‌های انجام شده

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- درج مأخذ حقوق ورودی هر ردیف تعرفه توسط سیستم به صورت اتوماتیک

- راه اندازی سیستم وب

- اجرای طرح مهندسی مجدد فرایندها

- تهیه لیست سیاه از افراد بدهی‌های ماده ۱۴ ق.گ و تعهدات انجام شده

- تجهیز واحدهای گمرک به سیستم دوربین مداربسته

عنوان دستگاه اجرایی: سازمان امور مالیاتی کشور

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	نسبت آرای صادره مالیاتی در مراجع قضائی علیه سازمان به تعداد شکایات رسیدگی شده نسبت به دوره مشابه	تعداد شکایات ارائه شده به دیوان عدالت اداری نسبت به تعداد بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های مالیاتی صادره در یک دوره مشخص
۲	نسبت میزان جعل اسناد (انواع گواهی مالیاتی و قبوض پرداخت مالیات) به تعداد کل اسناد صادره شده نسبت به دوره مشابه	تعداد پرسنل محکوم شده در زمینه جعل اسناد نسبت به تعداد کل پرسنل شاغل در بخش مالیات در یک دوره مشخص
۳	نسبت آرای محکومیت صادره توسط هیأت عالی انتظامی به تعداد پرونده‌های متشکله در هیات نسبت به دوره مشابه	پرونده
۴	نسبت تعداد پرونده‌های تخلفات متشکله در دفتر	پرونده

ردیف	عنوان	معیار
	مرکزی حراست به تعداد شکایات واصله، گزارش ها و یا رسیدگی های صورت گرفته نسبت به دوره مشابه	
۵	نسبت پرونده های ارتشاء کشف شده و یا گزارش شده به کل پرونده های موجود در یک دوره مشخص	پرونده
۶	تعداد جلسات و مصوبات کمیته مبارزه با رشوه نسبت به دوره مشابه	جلسه
۷	تعداد و ساعات آموزش مهارت های حرفه ای کارکنان نسبت به دوره مشابه	تفر ساعت
۸	تعداد اظهارنامه های واصله نسبت به کل مؤدیان مشمول تسلیم اظهارنامه	پرونده
۹	میزان تمکین مؤدیان نسبت به کل مؤدیان در یک دوره مشخص و نسبت به دوره مشابه	پرونده
۱۰	نسبت تعداد آرای نقض شده شورای عالی مالیاتی به کل شکایات رسیدگی شده در یک دوره مشخص	پرونده
۱۱	نسبت تعداد برگه های اوراق قطعی ارسالی به اجرائیات به برگ های قطعی صادر شده در یک دوره مشخص	---
۱۲	تعداد سیستم های اختصاصی کاربردی مالیاتی مورد استفاده نسبت به دوره مشابه	سیستم
۱۳	تعداد واحدهای مالیاتی مکانیزه شده سازمان به کل واحدهای تابعه سازمان	واحد
۱۴	تعداد پرونده های الکترونیکی نسبت به کل پرونده های مالیاتی	پرونده
۱۵	تعداد پیشنهادهای کارشناسی ارائه شده به مراجع ذی ربط در خصوص آثار حقوقی قوانین و مقررات مورد عمل نسبت به دوره	پیشنهاد

ردیف	عنوان	معیار
۱۶	تشخیص غیر عادلانه مالیات	پرونده
۱۷	کم و زیاد شدن اوراق پرونده مالیاتی	مورد
۱۸	دخل و تصرف در ثبت اطلاعات اقتصادی مؤدیان	مورد
۱۹	تخلف در صدور پته و قبض بانک	مورد
۲۰	ارتباطات غیر معمول مراجعان با کارکنان مالیاتی	مورد
۲۱	تخلف در اجرای طرح تارا (طرح جامع مالیاتی)	مورد
۲۲	تخلف در نحوه پذیرش خود اظهاری‌های مالیاتی	پرونده
۲۳	سوء استفاده از چک‌های صادره توسط ذی‌حسابان	پرونده
۲۴	سوء استفاده از تضمینات و اوراق بهادار نزد ذی‌حسابی	پرونده
۲۵	سوء استفاده از چک‌های باطله و دست چک‌های غیر قابل استفاده	پرونده
۲۶	سوء استفاده از ارتباطات مستقیم بینا سرمایه‌گذاران	

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- کنترل حضور و غیاب
- اصلاح روند صدور پته و قبض بانک
- انجام بازرسی‌های گوناگون
- توسعه اتوماسیون اداری
- مزایده و مناقصه
- محدود کردن تنخواه‌گردان‌ها
- نسخه برداری الکترونیکی از اوراق پرونده‌های مالیاتی
- اخذ گواهینامه ISO9001 و اجرای طرح 5S

- تشویق و ترغیب مؤدیان به گسترش فرهنگ خود اظهاری مالیاتی
- اقدامات و پیگیری‌های قانونی با مرتکبین فساد اداری
- برگزاری دوره‌های آموزشی توجیهی
- ارائه تذکرات ارشادی و اخذ تعهدنامه از کارکنانی که در آستانه انجام تخلف بوده‌اند به منظور پیشگیری از اقدام به تخلف
- اجرای مراسم سوگند دسته جمعی کارکنان مالیاتی مطابق با آیین اخلاق حرفه‌ای
- توزیع کتاب آیین‌نامه انتظامی و اطلاع‌رسانی به کارکنان
- برگزاری جلسه‌های آموزشی توجیهی با رؤسای امور و رؤسای گروه مالیاتی در سراسر کشور
- پیشگیری موارد مالیاتی، جعل و دستکاری اوراق مالیاتی و جعل عینوان، آخاذی و کلاهبرداری
- مراقبت حراستی از افراد مسئله‌دار
- کنترل و بررسی بیش از ۵۳۰۰ پرونده مالیاتی به طور نامحسوس
- انعکاس اخبار موجودی در سطح سازمان در قالب گزارش و بولتن
- شناسایی گنواگاه‌های فساد خیز
- تعامل کاری مؤثر با دستگاه‌های امنیتی و نظارتی
- اجرای دقیق مواد ۱۸۴ و ۱۸۵ ق.م.م.
- تفویض اختیار در خصوص بخشودگی جرائم و تقسیط مالیات
- نظارت بر اجرای ماده ۲۳۸ ق.م.م و ماده ۳۴ آیین‌نامه اجرائی موضوع ماده ۲۱۹ ق.م.م
- نظارت بر اجرای بندهای ۲ و ۳ ماده ۹۷ ق.م.م
- ساماندهی چک‌های برگشتی
- سازماندهی ساختار سازمانی و وظیفه‌ای
- ساماندهی نحوه دریافت اظهار نامه‌های مشارکت مدنی
- نظارت بر نحوه نگهداری اوراق مالیاتی، بعد از صدور قبل از ابلاغ و بعد از ابلاغ

- نظارت بر برگزاری مناقصات پروژه‌های سازمان
  - روش‌مند کردن استفاده از خدمات حسابداران رسمی و تشکیل هیأت حل اختلاف
- ماده ۲۷۲ ق.م.م
- راه اندازی دادگاه‌های مالیاتی
  - راه اندازی سامانه ورود و خروج در ستاد سازمان

برنامه اصلاح نظام مالیاتی برای استقرار مالیات الکترونیکی

- طرح جامع مالیاتی کشور
- احیای شماره اقتصادی
- استاندارد سازی جداول ضرایب مالیاتی
- اصلاح ساختار اجرائی مالیات اتباع خارجی
- ساماندهی پرونده‌های مالیاتی
- سامانه فروش برای صاحبان مشاغل
- وظیفه‌ای کردن ادارات کل و به کارگیری رویکرد فرایند محور در ادارات کل امور مالیاتی

- ارزیابی ریسک کارکنان
- آموزش حفاظتی و توجیهی کارکنان دارای مشاغل حساس
- راه اندازی تلفن گویا
- اصلاح و استاندارد سازی فرآیندها و اتوماسیون شورای عالی مالیاتی
- گشت پستی (واحد یابی مکانیزه)
- بازبینی اسناد مالیاتی
- ساماندهی مؤسسات آموزشی غیر انتفاعی موضوع ماده ۱۳۴ ق.م.م
- ساماندهی مؤسسات نگهداری معلولان ذهنی و حرکتی موضوع ماده ۱۳۴ ق.م.م
- ساماندهی مؤسسات خیریه بند ط ماده ۱۳۹ ق.م.م (مراجع ناظر مؤسسات خیریه)
- ساماندهی فعالیت‌های انتشاراتی و مطبوعاتی بند ل ماده ۱۳۹ ق.م.م

- ساماندهی مالیاتی مجامع حرفه‌ای، احزاب، انجمن‌ها، و تشکل‌های غیر دولتی
  - واگذاری خدمات مؤدیان به پیشخوان دولت
  - امضای دیجیتال
  - یکپارچه‌سازی سیستم‌های نرم افزاری
  - آموزش مؤدیان، گروه‌ها، تشکل‌های مالیات بر ارزش افزوده
  - شناسایی و گردآوری اطلاعات مؤدیان جدید مالیات بر ارزش افزوده
  - اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده در مورد مشمولان بند الف ماده ۹۶ ق.م.م
  - اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده در مورد سایر مشاغل مشمول
  - توسعه سامانه الکترونیکی مالیات بر ارزش افزوده
  - بهبود نظام‌های جذب و نگهداری نیروی انسانی
  - راه‌اندازی سامانه وصول و اجرا
  - راه‌اندازی سامانه سیبا
  - راه‌اندازی سامانه MIS در سراسر کشور
  - استاندارد سازی روش‌های تشخیص مالیات در بخش اشخاص حقوقی
  - سیستم مکانیزه ممهور کردن اظهارنامه‌های مالیات بر ارزش افزوده توسط حوزه مرکزی ارث
- در تهران
- سیستم یکپارچه اداری و مالی
  - برنامه ارتقای پایبندی کارکنان به ارزش‌های محوری سازمان (منشور سازمان)
  - نهادینه‌سازی آیین‌نامه پیشگیری و مقابله با رشوه
  - تدوین نظام نامه و دستورالعمل رسیدگی به تخلفات مأموریت مالیاتی
  - اطلاع رسانی به موقع به کارکنان و مؤدیان مالیاتی
  - استقرار نظام نظرسنجی از کارکنان و مراجعان به منظور ارزیابی میزان سلامت اداری
  - استقرار سامانه پاسخگویی خودکار به شکایات

توسعه فرهنگ مالیاتی

- ارزیابی مستمر سلامت اداری بر اساس شاخص‌های مربوط از دیدگاه ارباب رجوع و کارکنان
- ایجاد واحدهای مشاوره در ادارات کل امور مالیاتی برای راهنمایی مؤدیان
- اطلاع رسانی و پاسخگویی به سؤالات از طریق سایت سازمان
- تنظیم و شفاف سازی کلیه مراحل انجام کار و نصب در محل‌های مناسب برای رؤیت مؤدیان

بازنگری در قوانین موضوعه

- قانون مالیات‌های مستقیم
- قانون برنامه پنجم توسعه

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- توسعه فناوری اطلاعات و سیستم اتوماسیون اداری، ارائه آموزش‌های لازم به همکاران و همچنین آشنا کردن مؤدیان با شرح وظایف ایشان
- کنترل و نظارت مستمر از طریق انجام بازرسی‌ها و نظارت مستقیم بر عملکرد واحدها
- اعمال نظارت بر عملکرد واحدهای موضوعه از طریق ایجاد محدودیت و حذف حلقه ارتباط مستقیم پیمانکاران و سایر متقاضیان با اعضای تیم تصمیم‌گیرنده کمیته مربوطه
- رعایت کلیه ضوابط مالی - محاسباتی از قبیل ایجاد محدودیت در میزان تنخواه گردان
- تفکیک امور محوله و تفویض اختیار امور کارپردازی و تدارکات به افراد مختلف جهت بهینه‌سازی فرایند موصوف (از قبیل افتتاح حساب مشترک کارپردازی، با امضاء مشترک کارپردازی مدیر دستگاه)

- بسترسازی مناسب جهت توسعه فناوری اطلاعات و ارتقاء مکانیزاسیون و اتوماسیون اداری

- ساده‌سازی روش‌های اجرایی و شفاف کردن عملکرد مالیات

- ارتقای فرهنگ خود اظهاری و ایجاد تعامل سازنده با مجامع امور صنفی و اتحادیه‌ها

- اصلاح ریشه‌ای نظام پرداخت حقوق و مزایای کارکنان

عنوان دستگاه اجرایی: بانک‌ها

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	جریان‌های مالی سوء	فقره
۲	کارکنان مختلس	تعداد
۳	عدم پرداخت تسهیلات سالم و با کیفیت	تعداد
۴	میزان رعایت دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌های صادره بانک	پرونده
۵	عدم اجرای نظام ارزشیابی پرسنل بانک	پرونده
۶	عدم سیستم کنترل داخلی	---
۷	اختلاس	
۸	پولشویی	
۹	سهم بخش خصوصی از دارایی‌های سیستم بانکی	
۱۰	نحوه تعیین نرخ سود	
۱۱	میزان تمرکز در صنعت بانکداری	
۱۲	محدودیت مبادلات بین‌المللی	
۱۳	میزان تابعیت از قوانین بین‌المللی	

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- کنترل وضعیت صندوق و خزانه شعب

- نظارت بر موجودی حساب بانک‌ها-نزد سایر بانک‌ها
- نظارت بر پرداخت چک‌های رمزدار صادره سایر بانک‌ها: از نظر صحت و هویت
- بررسی وضعیت هزینه‌ای مدیریت و شعب تابعه و نظارت کافی و به موقع
- رعایت موضوع نامه بانک مرکزی ج.ا.ا مبنی بر پرداخت وجه نقد در یک روز تا ۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰

- کنترل و نظارت بر سپرده‌های مشتریان نزد بانک
- برگزاری دوره‌های مبارزه با جرم پولشویی و رشوه
- معرفی بازرس برای گذراندن دوره‌های ارتقاء سلامت اداری
- بررسی روند تخلفات مالی کارکنان خدماتی
- چاپ بروشور و تراکت و غیره جهت بالا بردن آگاهی مشتریان در استفاده از خدمات بانکی

- تدوین شرح وظایف پرسنلی هر یک از رده‌های شغلی
- تشکیل کمیته ارتقای سلامت اداری
- تشکیل کمیته پیشگیری و مبارزه با رشوه
- انتصاب افراد به سمت بازرس مبارزه با رشوه
- برگزاری دوره‌های آموزشی برای کارکنان
- تدوین چک لیست کنترلی پیشگیری و مبارزه با رشوه
- بازرسی جامع و موردی شعب استانی
- انجام بازرسی‌های نامحسوس
- تدوین و اجرای نظام شایستگی
- اصلاح قوانین و مقررات انضباطی با جهت‌گیری پیش‌گیرانه
- تدوین و اجرای نظام ارتقاء و انتصاب بخصوص در سطوح مدیریت
- نهادینه کردن قانون و پرهیز از اقدامات شخصی
- تدوین و اجرای نظام ارزیابی و ارزشیابی مناسب

- توسعه مهارت‌های حرفه‌ای کارکنان از طریق آموزش‌های مستمر
- گسترش و نهادینه کردن مشارکت‌های کارکنان در فرایند هدف‌گذاری، تصمیم‌گیری و اجرا
- تشویق نوآوری و خلاقیت فردی و گروهی کارکنان
- تاکید بر خود نظارتی از طریق نظام آموزشی
- استفاده از یافته‌های علم سازمان و مدیریت در هماهنگی بین انسان و محیط کار و رضایت‌بخش کردن آن
- تغییر نگرش مدیران در تدوین رسالت‌ها و مأموریت‌های سازمان از حاکم بودن به خدمتگزار بودن
- تدوین نظام‌نامه، رسالت‌ها، مأموریت‌ها، اهداف و آشنا ساختن کارکنان با آنها
- ایجاد یکپارچگی سازمانی از طریق تاکید بر ارزش‌های مشترک فرهنگی در سازمان‌ها
- متناسب ساختن اختیار و مسئولیت در سطوح سازمانی و کاهش ساختارهای موازی
- طراحی و استفاده از سیستم‌های اطلاعاتی مدیریت در تصمیم‌گیری در سطوح سه گانه
- نظر سنجی از مردم در خصوص عملکرد بانک و کارکنان
- کاهش ارتباط مستقیم با کارکنان به عنوان راهبردهای جدید در ارتقای سلامت سازمانی
- اصلاح و بازنگری روش‌ها و انجام مهندسی مجدد در قوانین و مقررات داخلی و استانداردسازی روش‌ها و عملیات
- هماهنگ کردن سیستم‌های کنترلی و نظارتی همگام با تغییرات تکنولوژی و به روز کردن تجهیزات

- بررسی و نظارت عملکرد پرسنل بانک و شعب تابعه با تأکید بر اصل شایسته‌سالاری و تعهد افراد و ایجاد انگیزه در پرسنل از طریق اجرای سیاست‌های تشویقی و تنبیهی

- ایجاد واحدی جهت بررسی شکوائیه‌های مشتریان و اجرای طرح تکریم ارباب رجوع و نظارت مستمر و همه‌جانبه بر شعب و عملکرد آنها از طریق واحدهای نظارتی بانک (مدیران، حراست و بازرسی)

- طبقه‌بندی و شناسایی مشاغل آسیب‌پذیر و حذف نقاط کور و انسداد گلوگاه‌های تخلف‌زا

- تعیین شاخص‌ها و معیارهای ضروری برای گزینش و انتصاب مدیران واحدهای اجرایی

- شناسایی و حذف تشریفات زاید اداری و طراحی و تدوین ضوابط شفاف و روشن به منظور ایجاد روابط سالم بین کارکنان و مشتریان
- برقراری درگاه‌های ارتباطی آسان و متعدد برای دریافت انتقادات، پیشنهادها و نقطه نظرات مشتریان

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- برگزاری دوره‌های مبارزه با جرم پولشویی و رشوه
- ساده‌سازی ساختارها و روان‌سازی فرایندها از طریق استانداردسازی فرایندها و کاهش سلیقه و نظرات فردی در اتخاذ تصمیم‌های غیر استراتژیک
- شفاف‌سازی از حیث وظایف، اختیارات و نحوه انجام فعالیت واحدها با تأکید بر توسعه آگاهی‌های همگانی در خصوص حقوق و دستمزد
- بهبود نظام‌های جذب و به‌کارگیری کارکنان با تأکید بر ورود و حضور شایسته‌ترین افراد و ایجاد نظام‌های تشویقی برای کارکنان شایسته و دارای سلامت در نظام اداری جهت تداوم خدمت کارکنان

- ارتقای سطح برخورداری کارکنان و بهبود کیفیت زندگی آنان به ویژه منطقی کردن سطح حقوق و مزایای کارکنان متناسب با تخصص
- بهبود افزایش پاسخگویی در قبال تصمیمات و اقدامات به منظور افزایش آگاهی عمومی نسبت به عملکرد واحدها و ایجاد فرصت طرح انتقادات و ارزیابی کارکنان و مشتریان از آنها
- تعیین شاخص‌های استاندارد سلامت اداری و رتبه‌بندی واحدها و ادارات به منظور سنجش میزان سلامتی آنها
- رعایت نظم و انضباط اداری و استفاده از تمامی ساعات حضور در محل کار برای خدمت‌رسانی به ارباب رجوع
- ارائه خدمات مطلوب از طریق راهنمایی مراجعان و اطلاع‌رسانی کامل به ایشان
- امانت‌داری و تلاش در حفظ و نگهداری اسناد و سوابق متعلق به مشتریان
- انجام کلیه امور بانکی مشتریان به صورت سیستمی و کاهش دخالت پرسنل در انجام امور
- منظور کردن حفظ کرامت انسانی و مشتری‌مداری در بخش ارزش‌های برنامه استراتژیک بانک
- بهبود سلامت مالی از طریق به هنگام سازی سیستم اطلاعات مالی، بهینه‌سازی سیستم کنترل‌های داخلی اثر بخش و استقرار سیستم حسابرسی
- بازرسی از راه دور شعب استان
- توسعه IT در بانک و تربیت نیروی انسانی متخصص
- توجه به تهیه و نصب برنامه نرم افزاری جامع و کامل بانکداری الکترونیک
- کاستن از حجم تصدی‌های دولت و خصوصی‌سازی
- اصلاح و بازسازی واحدهای نظارت و بازرسی و اعطای نقش و مسئولیت بیشتر به آنها

- ملزم ساختن دستگاه‌های دولتی به پاسخگویی به افکار عمومی
- آگاه ساختن مردم به قوانین، مقررات و حقوق شهروندی
- سیاست زدایی نظام اداری
- تقویت استقلال دستگاه قضائی
- اصلاح نظام پرداخت حقوق کارکنان دولت و متناسب کردن آن با سطح تورم و هزینه‌ها
- تقویت و یکپارچه سازی نظام تامین اجتماعی
- تهیه شاخص‌های ادواری
- تهیه و تدوین سوگند نامه جهت ارائه به کارکنان در زمان انعقاد قرار داد
- پیشگیری از طریق شناخت علت و معلولی و تبیین ریشه‌های فساد اداری از طریق اطلاع رسانی، صدور دستورالعمل‌ها، انجام هشدارهای لازم و افزایش سطح کاری و وجدان کاری پرسنل
- ایجاد انگیزه بیشتر در پرسنل از طریق انتصابات و اجرای سیاست‌های تشویقی و برگزاری کلاس‌های آموزشی لازم
- شناسایی آن بخش از خدمات جاری که قابلیت برون‌سپاری را دارد.

عنوان دستگاه اجرایی: صندوق ضمانت صادرات ایران

الف) شاخص‌های اختصاصی

- جدول ارائه نشده است
- ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری
  - تشکیل کار گروه پیشگیری و مبارزه با رشوه در دستگاه
  - انتخاب بازرسان مبارزه با رشوه با رعایت سقف نیم درصد
  - آموزش بازرسان و کارکنان

- ارائه گزارش شش ماهه عملکرد دستگاه در اجرای آیین نامه رشوه به معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی ریاست جمهوری
- انجام مطالعات لازم برای شناسایی نقاط آسیب پذیر در زمینه مبارزه با فساد
- بکارگیری سازوکارهای نظارتی و پایش مؤثر
- تعیین آیین نامه رفتاری جهت کارکنان صندوق ضمانت ایران
- تهیه منشور اخلاقی کارکنان صندوق ضمانت صادرات ایران
- برگزاری دوره های آموزشی مرتبط با ارتقای سلامت اداری و مبارزه با فساد
- تشکیل جلسات ماهانه کارگروه و طرح موضوعات مرتبط با عملکرد کارگروه و ارسال به واحدهای ذی ربط جهت اجراء
- بررسی و پاسخ به نامه های مرتبط با ستاد امر به معروف و نهی از منکر در خصوص ارسال سه ماه اقدامات صورت گرفته در خصوص اصلاح الگوی مصرف و نامه های مشابه

عنوان دستگاه اجرائی: وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات

الف) شاخص های اختصاصی

- جدول ارائه نشده است
- ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری
  - برقراری نظام شایسته سالاری در انتخاب ها و انتصاب ها
  - مبارزه با رشاء و ارتشاء
  - رضایتمندی خدمت گیرندگان و تکريم ارباب رجوع
  - کنترل و نظارت مستمر عملکردها
  - تقویت ارزش های دینی و اخلاقی در رفتارهای سازمانی و شغلی کارکنان

عنوان دستگاه اجرایی: وزارت نیرو

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	دستکاری لوازم اندازه‌گیری	مورد
۲	برقراری انشعاب غیر مجاز	مورد
۳	سرقت تجهیزات	مورد
۴	ارائه گزارش خلاف واقع	مورد
۵	تخلف مناقصات عمومی	مورد
۶	تخلف مناقصات محدود	مورد

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- شفاف‌سازی اطلاعات
- ساده‌سازی فرایندها
- تشکیل دفتر بازرسی و رسیدگی به حقوق مشتریان
- پیگیری از طریق مراجع قضائی
- اقدام به افزایش مبلغ مناقصات عمومی
- اقدام به افزایش درصد مبلغ مناقصات محدود
- اقدام به کاهش درصد مبلغ مناقصات با ترک تشریفات
- اقدام به افزایش درصد مناقصات عمومی
- اقدام به افزایش درصد تعداد مناقصات محدود
- اقدام به کاهش درصد تعداد مناقصات با ترک تشریفات

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- تعریف پروژه‌های بهبود
- نظارت بر روند اجرا
- تعریف نظارت لایه‌ای (عالیه)

- فعالیت و تشکیل کمیته‌های تخصصی برای پیشگیری از احتمال بروز فساد اداری و در راستای سلامت اداری.

- اصول و تشکیل شناسنامه محیطی و تهیه طرح‌های حفاظتی

- سمینار توجیه حفاظت با موضوعات سرویس‌های جاسوسی و جاسوسی صنعتی،

امنیت در سفرهای خارجی، بیوتروریسم، و امنیت ملی و زیر ساخت‌ها

عنوان دستگاه اجرایی: وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح

الف) شاخص‌های اختصاصی

- جدول ارائه نشده است

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- تشکیل هسته فکری پیشگیری از جرایم و تخلفات کارکنان و برگزاری ۵ جلسه با

حضور نمایندگان سازمان‌ها

- اجرای پروژه‌های تحقیقاتی «بررسی تخلفات و جرایم و راهکارهای پیشگیرانه»

- طراحی و تدوین «پروژه تعیین ظرفیت جنایی» با همکاری سازمان قضائی نیروهای

مسلح

- تشکیل کمیسیون پیشگیری و ارتقای سلامت اداری در ستاد ودجا و در سازمان‌های

تابعه و کسب رتبه اول نیروهای مسلح در پیشگیری در سال ۱۳۸۶ و پیگیری مصوبات

آنها با اولویت پیشگیری

- برگزاری کمیسیون‌های شئون‌ات در شهرک‌های سازمانی با هماهنگی سازمان‌های

مربوطه و پیگیری اجرای مصوبات مذکور در زمینه پیشگیری از بروز ناهنجاری‌های

اجتماعی و اخلاقی در سطح شهرک‌های سازمانی

- برگزاری کارگاه‌های آموزشی کاربردی در جهت آگاه‌سازی کارکنان رسمی و وظیفه

در سازمان‌های تابعه و ستاد ودجا

- برگزاری کلاس‌های آموزشی با هماهنگی نمایندگان ناجا و بهزیستی در خصوص اعتیاد و عوامل بروز آن برای پیشگیری
- کاهش حجم تخلفات و جرایم کارکنان ستاد و سازمان‌ها
- تجزیه و تحلیل آماری تخلفات و جرایم در مجموعه سیتاد ودجا و سازمان‌های تابعه و تهیه گزارشات نوبه‌ای
- تدوین برنامه‌های سالیانه مدیریت پیشگیری و ارتقای سلامت اداری و ابلاغ به سازمان‌های در قالب نظام پیمان ودجا
- انجام نظارت‌های ستادی موردی در خصوص پیگیری مصوبات کمیسیون‌های پیشگیری سازمان‌ها
- شرکت در جلسات و کمیسیون‌های پیشگیری سازمان‌های چهارگانه نیروهای مسلح (آجا، سپاه، ناجا، ودجا)
- هماهنگی و تعامل با دبیرخانه کمیسیون عالی پیشگیری ستاد کل نیروهای مسلح و اجرایی مصوبات ابلاغی

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- تشکیل کمیسیون عالی پیشگیری از جرایم و تخلفات کارکنان ودجا برابر ابلاغیه دبیرخانه کمیسیون پیشگیری ستاد کل نیروهای مسلح
- پیگیری و نظارت بر برگزاری و تشکیل جلسات کمیسیون پیشگیری در سازمان‌ها و مقابله با فساد اداری و جرم ودجا به منظور شناخت آسیب‌های سازمانی
- جمع‌آوری و بررسی و تحلیل آماری در ابعاد مختلف جرایم و تخلفات ارتكابی کارکنان در سنوات گذشته به منظور شناسایی فراوانی جرایم و تخلفات رایج در ودجا
- تعیین نرم (جرایم و تخلفات) کارکنان و ابلاغ به سازمان‌های تابعه (ظرفیت جنایی)
- سیاستگذاری و برنامه‌ریزی و طراحی برگزاری کارگاه‌های آموزشی و آگاه‌سازی و اطلاع‌رسانی کارکنان و ابلاغ به سازمان‌ها و مؤسسات تابعه

- برگزاری جلسات هسته فکری در خصوص راهکارهای پیشگیری از جرایم به تناسب مأموریت‌های هر سازمان

- تعامل و همکاری با سازمان قضائی نیروهای مسلح و سایر مبادی ذی‌ربط

- انتشار جزوات آموزشی، بروشورها و هشدارهای قانونی و ارسال به سازمان‌های زیر مجموعه تابعه

- تهیه سازوکار ارزیابی عملکرد فرماندهان و رؤسا در خصوص اجرای آیین‌نامه تشویقات، ابلاغی ستاد کل.

عنوان دستگاه اجرائی: وزارت راه و ترابری و ادارات کل حمل و نقل

پایانه‌های کشور

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	تخلفات پیمانکاری	مورد
۲	احداث راه بدون توجیه و ضوابط و مراحل قانونی و فنی	مورد
۳	تخلف در ارزیابی اراضی و املاک در مسیر و حریم جاده به نسبت کل موارد تملیک شده در مسیر	تعداد
۴	ساخت و ساز در حاشیه راه بدون مجوز به نسبت کل ساخت و ساز با مجوز	تعداد
۵	رفع آثار تجاوز در حاشیه راه به نسبت کل ساخت و ساز با مجوز	تعداد
۶	پروژه‌های راهسازی دارای نقص فنی در تحویل موقت و دائم به کل پروژه‌های تحویل شده	تعداد
۷	فراخوان‌های محدود به نسبت کل فراخوان‌های مناقصات	تعداد
۸	ترک تشریفات مناقصه بدون رعایت به نسبت ضوابط به نسبت کل ترک تشریفات قانونی	موارد
۹	پیمانکاران متخلف در زمینه ارائه صورت وضعیت خلاف به کل پیمانکاران	تعداد

ردیف	عنوان	معیار
۱۰	تخلف در تأسیس، صدور و تمدید پروانه فعالیت شرکت‌های حمل و نقل کالا و مسافربری	پرونده
۱۱	تخلف در صدور موافقت احداث و پروانه بهره‌برداری مجتمع‌های خدماتی رفاهی بین راهی	مورد
۱۲	تخلف در صدور و تمدید پروانه فعالیت مراکز معاینه فنی خودروهای سنگین	مورد
۱۳	تخلف در صدور برگ ترخیص وسایل نقلیه حاوی بار اضافه بر ظرفیت	مورد
۱۴	تخلف صدور پروانه عبور بارهای ترافیکی	مورد
۱۵	تخلف در انعقاد قرار دادهای اجاره تابلوهای تبلیغاتی و اختصاصی حاشیه راه‌ها	مورد
۱۶	عدم نظارت بر قرارداد بهره‌برداری از پارکینگ پایانه‌های کالا و جایگاه‌های CNG	مورد
۱۷	عدم نظارت فنی بر عملیات ساخت، تجهیز و مرمت پاسگاه‌های پلیس راه	مورد
۱۸	عدم بررسی و ارسال گزارش تخلفات شرکت‌های حمل و نقل کالا و مسافر واصله از پاسگاه‌های پلیس راه	مورد
۱۹	عدم رسیدگی به گزارشات واصله در خصوص تخلفات شرکت‌ها و موسسات حمل و نقل کالا و مسافر در کمیسیونهای مواد ۵ و ۱۲ و صدور رای	مورد
۲۰	عدم اعمال نظارت بر عملکرد مراکز معاینه فنی خودروهای سنگین توسط کارشناس اداره ایمنی و ترافیک در قالب کارگروه مربوطه	مورد
۲۱	تخلف در صدور و تمدید کارت هوشمند رانندگان بخش حمل و نقل عمومی جاده‌ای	مورد
۲۲	تخلف در طرح دعاوی در مراجع قضائی	مورد
۲۳	تخلف در معرفی اشخاص حقیقی و حقوقی جهت استفاده از تسهیلات بانکی جهت اجرای طرح‌های حمل و نقلی	مورد

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- توجیه پرسنل در جلسات عمومی در رابطه با پیشگیری و مبارزه با رشوه و فساد اداری
- شناسایی نقاط آسیب‌پذیر و کارکنان در معرض رشوه در کمیته پیشگیری از فساد و ارائه راهکارها و اتخاذ تدابیر لازم برای اصلاح آنها
- بکارگیری کارمندان مؤمن، متعهد و کاردان در پست‌های حساس و در معرض فساد
- نظارت دقیق بر رعایت تشریفات برگزاری مزایده‌ها و مناقصات با حضور مسئول واحد حراست و دعوت از نماینده اداره کل بازرسی مربوطه
- کنترل مستمر در خصوص کالا یا خدمات انعکاس یافته در اسناد مالی و تطابق کیفی و کمی کالاها و خدمات خریداری شده با فاکتورهای ارائه شده
- استفاده از نتایج فرم‌های نظرسنجی پس از جمع‌بندی در جهت شفاف‌سازی و کوتاه کردن مراحل انجام کار
- رسیدگی به شکایات ارباب رجوع توسط بازرس و کنترل نامحسوس عملکرد پرسنل توسط وی
- آموزش کارکنان و کارشناسان در رابطه با سلامت اداری و مقابله با فساد
- انتخاب بازرس از سوی بالاترین مقام دستگاه برای نظارت
- تشویق از کارشناسان مبنی بر رد رشوه و اعطای لوح تقدیر به آنان
- دعوت از پیمانکاران و مشاوران متخلف مبنی بر تخلفات صورت گرفته و ارائه تذکرات لازم به آنان
- ارائه گزارش عملکرد دستگاه به مقامات ذی‌ربط در دو نوبت شش ماه اول و دوم سال
- افزایش پرداخت‌های رفاهی به پرسنل جهت تأمین بیشتر معاش زندگی آنان
- تهیه سیستم اولویت‌بندی پروژه‌ها به منظور حذف فشارهای سیاسی و اعمال سلیقه در خصوص اجرای پروژه‌ها

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- آموزش کارکنان
- شفاف‌سازی مراحل انجام خدمات اطلاع‌رسانی مناسب به مردم، اصلاح و کوتاه کردن روش‌های انجام خدمات
- توسعه فناوری اداری، انجام نظرسنجی از مردم و مراجعان و برنامه‌ریزی
- طرح تکریم مردم و جلب رضایت ارباب رجوع در محیط
- اجرای طرح ایزو ۹۰۰۱
- افزایش پرداخت‌های رفاهی بیشتر به پرسنل جهت تأمین زندگی
- افزایش بازرسی‌های نامحسوس
- اعمال نظارت‌های چند مرحله‌ای در فرایندهای مهم نظیر صدور موافقت تأسیس مراکز معاینه فنی و شرکت‌های حمل و نقل کالا و مسافر

عنوان دستگاه اجرایی: سازمان هواپیمایی کشوری

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	رشوه خواری	مورد
۲	پارتی بازی	مورد
۳	رانت خواری	مورد
۴	اختلاس	مورد
۵	عدم انطباق حقوق و مزایا و امکانات رفاهی دریافتی کارکنان سازمان هواپیمایی کشور با توجه به نوع مدرک تحصیلی	مورد
۶	عدم امنیت شغلی	مورد

- صدور موافقت‌های اصولی و مجوزهای بهره‌برداری در زمینه های گوناگون هوانوردی از جمله خدمات فرودگاهی، مدارس خلبانی، هنرستان‌های هوانوردی، دفاتر خدمات مسافرت هوایی

- اعطای گواهینامه‌های خلبانی، فنی، انجام چک‌های پزشکی خدمه پروازی، بازرسی از شرکت‌های هواپیمایی، صدور انواع گواهینامه‌های صلاحیت پروازی
- نظارت بر چک‌های تعمیراتی هواپیماهای غیر نظامی در خارج و داخل کشور
- نظارت بر خرید هواپیما و بالگرد
- نظارت بر انجام سیمیلتورها
- انعقاد قرارداد و پیمان نامه‌های مختلف سرویس‌های خطوط هوایی با کشورهای مختلف

عنوان دستگاه اجرایی: شرکت آب و فاضلاب

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان اصلی	عنوان‌های فرعی	معیار
۱	مالی	عدم انطباق اسناد با قوانین	
		تخلف در صدور چک	
		خرید نامناسب	
		عدم انطباق اسناد منطبق بر خرید	
۲	مشترکین	عدم تطبیق مدارک ارائه شده با نوع درخواست	
		عدم تطبیق تعداد واحدها با انشعابات ثبت شده	
		عدم تطبیق شماره کتور و قرائت، کنترل کد کاربری انشعاب و...	
		تخلف در نصب انشعاب	
		عدم تطبیق میزان آب فروش رفته با ثبت شده	
		عدم رعایت مراحل اصلاح قبض	
		تعداد موارد شناسایی انشعاب غیر مجاز	
۳	بهره‌برداری	عدم رفع اتفاق	
		عدم کنترل خسارات ثبت شده	
		عدم نظارت بر پیمانکاران	

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- تشکیل جلسات در خصوص اجرای دقیق قوانین و مقررات
- اعزام کارکنان در رشته‌های مرتبط با پست سازمانی خود به دوره‌های آموزشی و نیز برگزاری دوره‌های توجیهی بدو استخدام به لحاظ رعایت کردن قوانین و مقررات برای پرسنل جدید
- بازبینی آیین‌نامه انضباطی (نظام تشویق و تنبیه)
- استانداردسازی خدمات قابل ارائه
- جلوگیری از تبعیض و اعمال نفوذ و انحراف در اصول
- جلسات ماهانه
- فعال کردن کمیته انضباطی کار شرکت
- تشکیل جلسه مدیران و معاونان برای شناسایی و تعیین نقاط آسیب‌پذیر در زمینه فساد

- تشکیل جلسه مختلف کارشناسی در خصوص اجرای نرم افزار مشترکین با در نظر گرفتن مسائل کمی و کیفی
- برگزاری مناقصه‌ها از طریق جراید عمومی و سایت‌ها
- آگاه‌سازی و اطلاع رسانی به مشترکین
- تشکیل کارگروه مبارزه با رشوه و برگزاری جلسات متعدد
- تعیین بازرسان مبارزه با رشوه و آموزش آنها
- شفاف‌سازی فرایندهای انجام کار از طریق شناسایی، مستندسازی و اصلاح و بازنگری آنها

- نظارت بر فرایند خرید و تدارکات کالا توسط بازرسان ویژه مدیر عامل
- ارزیابی پیمانکاران جهت عقد پیمان و خرید کالا
- نظارت بر فرایند عقد قرار داد با پیمانکاران توسط بازرسان ویژه مدیر عامل
- نظارت بر فرایندهای مالی از قبیل ذیحسابی جاری و طرح‌های عمرانی

- نظارت بر فرایند صدور چک و اسناد مطالبات پیمانکاران سازمان
- استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات جهت کاهش حضور ارباب رجوع در سازمان

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه سلامت اداری و مقابله با فساد
- بازآموزی پرسنل در زمینه آیین‌نامه سلامت اداری و مقابله با فساد
- استعلام از واحدها و شناخت گلوگاه‌های فساد
- الزام جابه‌جایی پست‌هایی که گلوگاه فساد هستند.
- اطلاع‌رسانی عمومی به قوانین و مقررات جاری شرکت از طریق برنامه‌های رادیو و تلویزیون

عنوان دستگاه اجرایی: شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی ایران
الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	جابه‌جایی و انحراف فرآورده	مورد
۲	افزایش سهمیه سوخت	فقره
۳	عدم فعالیت کارگروه‌ها	فقره
۴	کسر تحویل سوخت	مورد
۵	سوء استفاده از کارت‌های سوخت	مورد
۶	عدم فعالیت کارگاه و احصاء سوخت	مورد
۷	انحراف محموله	مورد
۸	دستکاری در اسناد مالی به منظور سودجویی	مورد

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- فروش فرآورده به صورت اینترنتی
- نصب GPS بر روی نفتکش‌ها
- بازدید مستمر و مشترک از مراکز مصرف

- جابه‌جایی محل خدمت افراد خاطی

- قطع مزایا

- اعطای مرخصی اجباری

- معرفی به هیأت بدوی کارکنان

- معرفی به حراست و دیگر ارگان‌های اطلاعاتی

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- مکانیزه کردن کامل سیستم فروش

- پیگیری مستمر در رابطه با حرکت نفتکش‌ها

- کنترل سهمیه‌ها

- بازدیدهای مشترک و مستمر از مراکز مصرف و غیره

- انتصاب پرسنل شایسته در پست‌های حساس

- آموزش و تشکیل جلسات ارشادی- آموزشی- تخصصی

عنوان دستگاه اجرایی: شرکت ملی گاز

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	تعداد تخلفات در پروژه‌های گاز رسانی	پرونده
۲	ارزش (ریالی) تخلفات در پروژه‌های گاز رسانی	ریال
۳	تخلفات در تأمین اقلام تخصصی گاز رسانی	مورد
۴	تخلفات محرز شده در قرائت کنتور	مورد
۵	سرقت گاز	پرونده
۶	تخلفات کنتوربندی	مورد
۷	تغییر در اطلاعات مشترکین	پرونده
۸	صدور قبض قبلی	مورد
۹	تسویه بدهی مشترکین	مورد

ردیف	عنوان	معیار
۱۰	واگذاری اشتراک غیر مجاز	مورد
۱۱	محاسبات صوری مقادیر کار واحد اجرای طرح‌ها	پرونده
۱۲	قصور در تست مقاومت و نشتی شبکه‌ها	مورد
۱۳	قصور در رادیوگرافی	مورد
۱۴	تخلف در صدور چک	مورد
۱۵	تخلف در دریافت‌های نقدی و عدم واریز به حساب	مورد
۱۶	جعل اسناد و خدشه در مبالغ صورت‌حساب‌ها	پرونده
۱۷	قصور در محاسبه اجرای شبکه و خطوط اختصاصی مشترکین	پرونده
۱۸	قصور در کنترل کیفی پروژه‌ها	مورد
۱۹	قصور در تنظیم صورت وضعیت پروژه‌ها	مورد
۲۰	قصور در تهیه برآورد پیمان‌ها	پرونده
۲۱	تهیه صورت وضعیت پیمان‌ها بدون بررسی اسناد	پرونده
۲۲	تبانی با پیمانکار جهت اعلام قیمت پروژه‌ها	مورد
۲۳	عدم ارائه اسناد و مدارک صلاحیت پیمانکاران به کمیته مناقصات	مورد

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

جلسات متشکله و مصوبات

- برگزاری منظم جلسات مرتبط با کارگروه پیشگیری و مبارزه با رشوه

اطلاع رسانی مناسب به مردم

- با استفاده از کاتالوگ، بروشور، برگه‌های اطلاع‌رسانی، پیام‌های روی قبوض گاز

بهاء و...

اصلاح و کوتاه کردن روش‌های انجام کار

- تشکیل کمیته جذب نیروی انسانی

- تشکیل کمیته انفورماتیک
- تدوین و تنظیم دستورالعمل و مجوزهای مالی و روال‌مبند کردن سطوح مختلف اقدامات مالی در هر واحد و سطح‌بندی مسئولیت‌ها و اختیارات مطابق با نوع کار و سقف مالی موضوعات

- تدوین و افتتاح حساب‌های مشترک بانکی در اعمال تنخواه‌گردان‌های واحدها
- برقراری سیستم اتوماسیون اداری
- تنظیم پیمان‌های عمرانی در بخش خاکی بصورت یک قلم
- تشکیل کمیته تسویه حساب پروژه‌های عمرانی و جاری
- تعیین کمیته بازگشایی پاکات استعلامات
- دخیل کردن تأییدیه رئیس بازرسی فنی در صورت وضعیت‌های ماهیانه پیمانکاران
اجرائی

- بهره‌گیری از سیستم تقسیم‌بندی محل کار کارکنان بصورت OPEN
- دعوت از نمایندگان پیمانکاران و سازمان بازرسی در جلسات بازگشایی پاکات
- ایجاد شرایط پرداخت گاز بهاء مشترکین در قالب سیستم‌های online و مکانیزه
- کنترل اقلام خروجی توسط حراست
- صدور چک‌های هزینه‌ای بنام تامین‌کننده‌های اصلی
- تهیه لیست از تامین‌کنندگان معتبر و صلاحیت‌دار
- جابه‌جایی دوره‌ای کارکنان واحدهای مالی و کالا و نظارت بر اجرای پروژه‌ها

توسعه فن‌آوری اداری

- برقراری سیستم اتوماسیون اداری
- ایجاد شرایط پرداخت گاز بهاء مشترکین در قالب سیستم‌های online و مکانیزم از طریق بانک‌ها و گزارش‌گیری و رؤیت واریزها بدون نیاز به ته‌سوش قبوض
- استفاده از مهرهای برجسته، برای کاهش و حذف بودهای احتمالی از اسناد حواله
- اقلام عهده کارفرما و جعل احتمالی امضاء

- استفاده از هولوگرام‌های خاص بر روی کالاهای بازرسی شده
- واگذاری امور اشتراک‌پذیری به اداره پست
- حذف اوراق کاغذی در واحد مالی و مشترکین برای جلوگیری از دسترسی و تغییرات احتمالی توسط نیروی انسانی ایجاد نرم‌افزار مکانیزه حمل و نقل
- استفاده از نرم‌افزار مکانیزه اشتراک‌پذیری جهت جلوگیری از هرگونه تغییر و جابجایی مدارک توسط نیروی انسانی

آموزش کارکنان

- برگزاری دوره‌های آموزشی مبارزه با رشوه
- انجام نظر سنجی از مردم و مراجعان
- اجرای برگه‌های نظر سنجی، اخذ پیشنهادهای، تجزیه و تحلیل و گزارش‌گیری
- شناسایی واحدها و گلوگاه‌های آسیب‌پذیر
- شناسایی واحدها و گلوگاه‌های آسیب‌پذیر و انجام اقدامات لازم برای مهار این نقاط آسیب‌پذیر

- شناسایی عناوین پست‌های سازمانی در معرض دریافت و پرداخت رشوه
- شناسایی پست‌های سازمانی در معرض دریافت و پرداخت رشوه و اقدام برای کنترل متصدی این پست‌ها

انتخاب بازرس یا بازرسان

ج) برنامه‌های آتی دستگاه

- آموزش نیروی انسانی
- تسهیل در پاسخگویی به شکایات
- توزیع بودجه جاری سالانه میان واحدهای شرکت بر مبنای برنامه و اهداف سالانه
- تقویت نهادهای بازرسی و نظارت‌های داخلی
- بهبود شیوه‌های اطلاع‌رسانی و ارائه خدمات

- طرح گسترش کاربرد فناوری ارتباطات و اطلاعات
- اصلاح نقشه‌های خط سیر گاز شهری
- تهیه لباس متحدالشکل برای کتورخوانها و کتوربندها و امدادگرها

عنوان دستگاه اجرایی: شهرداری‌ها

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	سوء استفاده از رانت اطلاعات طرح‌ها	فقره
۲	مغایرت کارشناسی کمیسیون ماده صد	فقره
۳	اعمال سلیقه در صدور پروانه	فقره
۴	گزارش خلاف واقع در مورد طرح تفصیلی	فقره
۵	جابه‌جایی نوبت بازدید	فقره
۶	تخصیص معوض زمین	فقره
۷	سوء استفاده از عدم اطلاع از مسائل فنی و تعرفه عوارض	فقره

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

اطلاعات ارائه نشده است

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- برگزاری دوره‌های سلامت اداری و راه‌های مقابله با فساد اداری
- تهیه سیستم شهرسازی
- توزیع تعرفه عوارض
- ایجاد دفتر کارگزاری
- برخورد اداری با کارمندان خاطی
- بررسی وضعیت ساختمانی و ساخت و سازها
- بررسی وضعیت مالی و حسابداری

- نصب تراکت‌های مربوطه
- تأسیس کمیته انضباطی
- تأسیس شورای سازش

عنوان دستگاه اجرایی: وزارت مسکن و شهرسازی

الف) شاخص‌های اختصاصی

۱	باقیمانده نصاب مالکان اولیه اراضی
۲	عدم رعایت ضوابط و مقررات در واگذاری نصاب مالکان
۳	تأخیر یا عدم توانایی در اجرای احکام قضائیتی
۴	مکان‌یابی غیر صحیح برخی از طرح‌های مسکن
۵	کمبود منابع مالی در اتمام پروژه‌ها، عدم پرداخت بدهی‌ها
۶	عدم دفاع از حقوق دولت در محاکم قضائی
۷	عدم رعایت ضوابط در برگزاری مناقصه و مزایده

صدور رأی کمیسیون ماده ۱۲ بر خلاف ضوابط

- کمبود پرسنل متعهد و متخصص
  - عدم رعایت آیین‌نامه استفاده از خانه‌های سازمانی
  - مطرح کردن زمین‌های ملی در کمیسیون ماده ۱۲
  - عدم نظارت کافی بر پروژه‌ها و طرح‌های در دست اقدام
  - فقدان بانک اطلاعاتی جامع اراضی و املاک
  - عدم ساماندهی اصولی انبوه‌سازان و سرمایه‌گذاران بخش مسکن
  - عدم تحقق برنامه‌های پیش‌بینی شده و افزایش بهای تمام شده مسکن
- حوزه فنی و اجرایی

- عدم تمرکز اجرای ساختمان‌ها و تأسیسات دولتی و عمومی
- عدم رعایت قانون شرایط عمومی پیمان و اصول قرار داد

- عدم نظارت صحیح بر کیفیت انجام تعهدات پیمانکاران و شرکت‌ها
- عدم رعایت بخشنامه‌های مربوط به تعیین صلاحیت پیمانکاران، رتبه‌بندی آنها و حجم کار در هنگام انعقاد قرار دادها
- عدم رعایت دستور ضوابط و دستورالعمل در تهیه طرح‌ها
- دخالت کارکنان در معاملات دولتی و سوء استفاده از موقعیت شغلی
- عدم رعایت ضوابط و دستورالعمل در تهیه طرح‌ها
- اجرای طرح در اراضی نامناسب
- عدم نظارت صحیح و مؤثر در انجام وظایف تفویض شده به ادارات تابعه شهرستان‌ها
- عدم رعایت ضوابط در کنترل صورت وضعیت‌ها
- برنامه‌های اجرایی سالیانه نامناسب

حوزه شهرسازی

- وجود حاشیه‌نشینی و نبود برنامه عملیاتی
- عدم نظارت کافی بر اجرای مصوبات شورای عالی شهرسازی و فقدان ضمانت‌های اجرایی لازم
- عدم برنامه جامع زمین و اعمال سیاست‌های چندگانه بر روی زمین
- عدم تهیه طرح جامع سرزمین و طرح جامع برخی شهرها
- عدم ارسال به موقع تصمیمات کمیسیون‌های ماده ۵ و ۱۳ مبنی بر موافقت یا درخواست ارائه شده با وجود برخی از مغایرت‌های قانونی
- تأخیر در تهیه طرح‌های شهرسازی و تصویب طرح‌ها در شورای برنامه‌ریزی استان
- عدم رعایت ضوابط در انتخاب مشاور
- عدم نظارت بر پیشرفت تهیه طرح بر اساس قرار داد و اجرای طرح‌های مصوب
- استفاده از محیط کار به عنوان دفتر کسب منافع شخص (امضای نقشه‌ها و درخواست حق‌الزحمه)

- فعالیت مدیران و کارشناسان سازمان یا وزارتخانه در شرکت مهندسان مشاور طرف قرار داد

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- ایجاد اتوماسیون اداری
- تشویق کارکنان ساعی و پرتلاش
- ایجاد زمینه برای جذب نیروهای متخصص
- اصلاح ساختار تشکیلاتی
- ایجاد نظم جامع اطلاعات زمین و مسکن
- تهیه لیست پیمانکاران و مشاوران دارای سوابق اجرایی خوب و خوشنام و بالعکس
- مکانیزه کردن کلیه فرایندهای کاری برای شفافسازی امور طبق ضوابط و مقررات
- آموزش مدیران و کارکنان با قوانین و مقررات، دستورالعملها و آییننامهها
- تنظیم شرح وظایف تشکیلاتی هر فرد
- نصب طرحهای شهری (جامع، هادی، تفصیلی) پس از تصویب در مناطق شهرداری برای اطلاع عموم شهروندان
- قید مغایرتهای اساسی در صورتجلسات کمیسیون ماده پنج
- شفافسازی ضوابط و مقررات مربوط به بررسی درخواستها در کمیسیون ماده ۵ و کمیسیون ماده ۱۳
- مکانیزه کردن فرایند صدور پروانه
- حرکت از سمت نظارت از افراد حقیقی به اشخاص حقوقی
- تهیه طرح جامع رفاهی جهت برخورداری یکسان کلیه کارکنان
- اصلاح و بهبود هر چه بیشتر فرایندهای کاری
- تلاش در جهت افزایش رضایتمندی کارکنان

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

راه‌حل‌های عمومی

- تنقیح قوانین و مقررات

- به روز کردن اطلاعات و دانش کارشناسان ذی‌ربط با مسائلی کاری
- مکانیزه کردن فرایندهای کاری در حوزه املاک و مسکن
- اصلاح قانون زمین شهری و دستورالعمل اجرایی آن
- استفاده از نیروهای مشاور قراردادی متعهد در بخش‌های حقوقی و املاک
- ایجاد نظم جامع اطلاعات زمین و مسکن

فنی و اجرایی

- تنقیح قوانین و مقررات
- تهیه لیست پیمانکاران و مشاورین دارای سوابق اجرایی خوب و خوشنام و بر عکس

- رفع موانع تخصیص و ابلاغ اعتبار مصوب طرح از طریق مبادی ذی‌ربط در مهلت قانونی جهت جلوگیری از اعمال تعدیل

- استفاده از کارشناسان خبره و متعهد و نظارت مستمر بر عملکرد آنها
- مکانیزه کردن کلیه فرایندهای کاری جهت شفاف‌سازی امور طبق ضوابط و مقررات
- اتخاذ تدابیری برای تشویق و اعمال جریمه در اتمام به موقع پروژه برای پیمانکاران
- تقویت کمیته‌های فنی و بررسی و تصویب طرح‌ها
- بهره‌گیری از کارشناسان خبره به منظور هدایت مهندسان مشاور در حین تهیه طرح‌ها

- انجام مهندسی ارزش در طرح‌های منتخب
- آموزش مدیران و کارکنان با قوانین، مقررات، دستورالعمل‌ها، ضوابط و آیین‌نامه‌ها
- نظارت مستقیم بر اجرای پروژه‌ها از طریق دستگاه‌های نظارتی ذی‌صلاح
- تنظیم ارتباط تشکیلاتی سطوح مختلف سازمانی در قالب تشکیلات کلی
- تنظیم شرح وظایف و ارتباط تشکیلاتی هر فرد

شهرسازی

- تنقیح قوانین و مقررات
- تهیه بروشور و پوستر از طرح‌های شهری برای اطلاع شهروندان

- نصب طرح‌های شهری (جامع، هادی، تفصیلی) پس از تصوب در مناطق شهرداری برای اطلاع عموم شهروندان
- ارتقاء سطح آگاهی و دانش کارشناسان با مسائل تخصصی و حقوقی شهرسازی
- برگزاری جلسات عمومی در شورای شهرها برای توضیح طرح‌ها به علاقمندان
- استفاده از نتایج ارزیابی عملکرد سازمان‌ها و معماری از بین کارشناسان مجرب و آشنا با وظایف و فعالیت‌های واحد یاد شده
- قید مغایرت‌های اساسی در صورت جلسات کمیسیون ماده پنج
- تبیین اهمیت و حساسیت شهرسازی و معماری در توسعه و زیربنایی بودن آن برای مسئولان، دست‌اندرکاران و مردم
- وضع قوانین و مقررات لازم برای ضمانت اجرای طرح‌های توسعه و عمران و ضوابط و مصوبات شورای عالی شهرسازی و معماری (به منظور جلوگیری از اعمال سلیقه شخصی)
- تدوین گردش کار مشخص برای بررسی و تصویب طرح‌های توسعه و عمران به همراه برنامه زمانبندی مربوطه و ابلاغ آن به استان‌ها و کنترل صحت اجرای آن

عنوان دستگاه اجرائی: سازمان تجهیز و نوسازی مدارس
الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	تخلف در پروژه‌ها	تعداد
۲	تخلف در اجرای پیمانکار	تعداد
۳	تخلف در دستور کارهای صادره	تعداد
۴	تخلف در پیش‌نویس صورتجلسات پروژه	تعداد
۵	تخلف در نحوه عقد قراردادها و انجام قانونمند مناقصات	پرونده
۶	عدم استعلام سوابق کاری پیمانکاران و احراز صلاحیت آنها	مورد

ردیف	عنوان	معیار
۷	کنترل صورت وضعیت‌ها با استفاده از ناظران متعهد و معتمد	مورد
۸	عدم کنترل فرایندهای کاری مرتبط با امور مالی	پرونده
۹	عدم نظارت بر نحوه هزینه کرد اعتبارات پروژه‌ها	پرونده

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- برگزاری کلاس‌های اخلاقی
- برگزاری کلاس‌های مربوط به سلامت اداری
- تقویت انگیزه
- تنبیه و تشویق
- برگزاری اردوهای فرهنگی و تفریحی
- نصب دوربین‌های مدار بسته
- نظارت و کنترل هر گونه مجوز صادره جهت پرسنل
- نظارت بر ورود و خروج اموال
- نظارت بر نوع و نحوه ارتباط با ارباب رجوع
- نظارت بر ورود و خروج پرسنل
- نظارت و کنترل ایمنی محیط کار با نصب تجهیزات
- کنترل کارکنان مشکوک
- قیاس قیمت خرید کالا و ثبت قیمت روز کالاها در دفاتر
- اعطای فرصت‌های مناسب به افراد برای بازسازی، بازگشت و هماهنگ شدن با نظم

اداری

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- برگزاری دوره‌های آموزشی

- ایجاد انگیزه و رقابت‌ها
- نظارت بیشتر به کارکنان
- اخذ گزارش و بررسی آن

عنوان دستگاه اجرایی: سازمان اوقاف و امور خیریه

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	عدم تسلط به امور اختصاصی مانند: اجارات، حقوقی، ثبتی، حسابداری	مورد
۲	عدم آشنایی به قانون و بخشنامه‌های چگونگی واگذاری زمین	مورد
۳	تبانی با ارباب رجوع در خصوص چگونگی نحوه پذیرش و اجاره	پرونده
۴	تخلف در تفکیک زمین	پرونده
۵	سوء استفاده از ناآگاهی مراجعان از آیین‌نامه‌ها و مقررات	مورد
۶	انتصاب کارکنان در پست‌های غیر تخصصی	مورد

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- تشکیل کلاس‌های بازرسی
- بازرسی و سرکشی دوره‌ای از واحدهای تابعه
- پیگیری اداره کل در خصوص اجرای بخشنامه‌ها
- بررسی موردی پرونده‌های واگذاری

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- برگزاری دوره‌های آموزشی مقابله با رشوه، اعتیاد و سایر مفاسد اداری

- شفاف‌سازی در فرایندها، ساختارها و کاهش مراجعه رو در رو بین کارکنان و مشتریان

- نصب دوربین‌های مدار بسته

- آموزش اخلاق و وجدان کاری به کارکنان و توجه به ارزش‌های دینی

- چرخش کارکنان در واحدهای مختلف و تغییر دادن پست‌های سازمانی آنان پس از

مدتی معین

- بازرسی موردی و دوره‌ای از ادارات تابعه

- بهبود کیفیت زندگی و منطقی کردن سطح حقوق کارکنان

- توسعه آگاهی‌های عمومی نسبت به وظایف و فعالیت‌های اوقاف

- احترام به کارکنان و محترم شمردن خانواده آنها و رفاه نسبی آنها و توجه به

معنویت و شادی و غم کارکنان

عنوان دستگاه اجرایی: بنیاد شهید و امور ایثارگران

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	تخلف در کمیسیون‌های پزشکی تعیین درصد و حالت اشتغال جانبازان	مورد
۲	قرارداد با داروخانه‌ها بیمارستان‌ها و مراکز توانبخشی	پرونده
۳	واگذاری خودرو به جانبازان ۵۰٪ و بالاتر	مورد
۴	صدور معافیت‌های خدمت نظام وظیفه	مورد
۵	بیمه‌های عمر و حوادث برای جامعه هدف غیر شاغل در دستگاه‌های دولتی	مورد
۶	پرداخت بخشی از محکومیت‌های مالی و دیات	مورد
۷	پرداخت وام‌های ضروری از طریق صندوق شاهد به اعضا	مورد
۸	واگذاری زمین	پرونده
۹	پرداخت وام‌های ودیعه مسکن به واجدین شرایط	پرونده
۱۰	قرار داد با پیمانکاران، مناقصه‌ها	پرونده

ردیف	عنوان	معیار
۱۱	قرارداد با آژانس‌های حمل و نقل	پرونده
۱۲	قرارداد با شرکت‌ها جهت انجام امور خدماتی	مورد
۱۳	قرار داد خدمات (فیلم سازی، تصویربرداری و...)	مورد
۱۴	قرارداد با نیروهای پروژه‌های جمع‌آوری آثار شهداء و ایثارگران	مورد

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- برگزاری جلسات آموزشی و تعیین گلوگاه‌ها و نقاط فسادخیز
  - چاپ بروشورهای آموزشی در زمینه سلامت اداری
  - ابلاغ آئین‌نامه تخلفات اداری
  - تعبیه فرم ماده ۸ طرح تکریم ارباب رجوع
  - بازرسی و نظارت دوره‌ای
  - تشویق و تنبیه کارکنان
  - امتیاز دهی بر اساس فرم‌های ارزیابی عملکرد
  - اجرای دقیق مقررات و دستورالعمل‌ها
  - نظام‌مندی انتصاب مدیران
  - بررسی صلاحیت و انتصاب بازرسان
  - کشف و شناسایی موارد تخلف و انجام اقدامات قانونی و معرفی به هیات‌های رسیدگی به تخلفات اداری کارمندان
  - تشکیل کارگروه در واحدهای استانی و نظارت بازرسان بر نقاط آسیب‌پذیر در معرض دریافت و پرداخت رشوه
  - اطلاع‌رسانی و ارسال بروشور به بنیادهای تابعه و عنداللزوم سخنرانی رؤسای سازمانی در شورای معاونان و یا در جمع کارکنان در خصوص مصادیق رشوه
- ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد
- الزام استفاده کارکنان از اتوماسیون

- تشویق به طور علنی
- تقویت امور رفاهی و کارکنان
- تشکیل ستاد بحران

عنوان دستگاه اجرایی: شرکت پست جمهوری اسلامی ایران
الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	دریافت وجه از مشتریان به هنگام تحویل مرسولات	مورد
۲	تعامل و اخذ مبالغ توسط موزعین	مورد
۳	تخلف مبالغ و حقوق پستی واریزی به حساب درآمد	مورد
۵	فروش کالا برگ	مورد
۶	دریافت مبالغ از پیمانکاران هنگام انعقاد قرار داد	مورد

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- شفاف‌سازی انجام امور
- بهبود فرهنگ نظارت عمومی و مردمی
- انجام نظرسنجی از مردم و مراجعان
- ابلاغ و اجرای بخشنامه‌ها

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- تبدیل بازرسی به گروه بازرسی
- تشکیل تیم بازرسی، تهیه چک لیست مراحل قبول، تجزیه مراسلات و شناسایی متخلفان و معرفی به دفتر بازرسی شرکت
- تهیه گزارشات ماهیانه و ادواری به دفتر بازرسی

- انجام بازرسی‌های مستمر و دوره‌ای

عنوان دستگاه اجرایی: پست بانک ایران

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	شاخص نسبت مصارف به منابع	----
۲	شاخص نسبت تحقق هدف سپرده‌ای	----
۳	شاخص نسبت منابع دفاتر خدمات بانکی به کل منابع شعبه	----
۴	شاخص نسبت مطالبات معوق به کل تسهیلات	----
۵	شاخص نسبت عقود مشارکتی به کل تسهیلات	----

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- بررسی وضعیت بایگانی و چگونگی دسترسی به مدارک و اسناد
- بررسی وضعیت فضا و چینش اداری با توجه به درجه شعبه و موقعیت تجاری
- چگونگی رعایت مسائل امنیتی و حفاظتی
- چگونگی نحوه نگهداری اسکناس‌ها، کلیدها و رمزگاو صندوق
- چگونگی رعایت منشور اخلاقی در زمینه نحوه رفتار و برخورد کارکنان با یکدیگر و مشتریان

- اجرای آیین‌نامه طرح تکریم
- رعایت ساختار سازمانی با توجه به درجه شعبه
- نحوه ورود و خروج اموال و تجهیزات
- نحوه ابلاغ و نگهداری دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها و اطلاعیه‌های صادره
- نحوه نگهداری پرونده‌های پرسنلی
- رسیدگی برگه‌های مرخصی روزانه و وضعیت ذخیره مرخصی کارکنان
- اخذ گزارش‌های لازم از سیستم‌های مکانیزه و غیر مکانیزه به منظور ارزیابی عملکرد شعبه در بخش مالی به تاریخ مورد نظر

- حصول اطمینان کلی از صحت و سقم گزارشات مالی شعبه
- کنترل اقلام حساب وجوه در راه
- انجام مطابقت‌های لازم در خصوص حساب تمبر مالیاتی با موجودی‌های فیزیکی تمبر مالیاتی و چک‌های عادی و بانکی
- کنترل مانده حساب جاری نزد سایر بانک‌ها و بررسی صورت مغایرت مربوط
- اخذ و ارائه گزارش تعداد تسهیلات اعطائی و تعداد پرونده‌های بررسی شده به تفکیک هریک از عقود در دوره رسیدگی
- کنترل و بررسی چگونگی تشکیل پرونده‌های تسهیلات و تعهدات بر اساس بخشنامه‌ها و اطلاعیه‌های صادر شده
- بررسی و کنترل پرونده‌های تسهیلات اعطائی از نظر نوع عقد، درخواست مشتری، تکمیل صحیح فرم قرار داد، ابطال تمبر مالیاتی، رعایت محدوده جغرافیایی، مصوبه کمیته اعتباری و وثایق و تضامین دریافتی از نظر نوع، میزان، مبلغ و سایر موارد مورد رسیدگی بر اساس ضوابط و سیاست‌های اعتباری بانک
- کنترل و بررسی ثبت صحیح اسناد حسابداری صادره مربوط به پرونده‌های تسهیلات و تعهدات مورد رسیدگی در سیستم حسابداری فراز
- بررسی و کنترل پرونده‌های ضمانت‌نامه‌های صادره از نظر درخواست صدور ضمانت‌نامه توسط درخواست کننده و ذی‌نفع، واریز مبلغ سپرده نقدی ضمانت‌نامه، تکمیل صحیح فرم قرار داد، ابطال تمبر مالیاتی، مصوبه کمیته اعتباری، دریافت صحیح کارمزد صدور و تمدید ضمانت‌نامه و وثایق و تضامین دریافتی از نظر نوع، میزان، مبلغ و سایر موارد رسیدگی بر اساس سیاست‌ها و ضوابط اعتباری بانک و دستورالعمل مالی و اجرایی ضمانت‌نامه‌های صادره
- کنترل ضوابط مربوط به نحوه ضبط و نگهداری سفته‌ها و سایر اسناد تضمینی
- کنترل مانده و گردش حساب تسهیلات اعطائی قرض‌الحسنه مندرج در تراز آزمایشی و مقایسه آن با گزارش نرم افزار و مازول مربوطه

- کنترل مانده و گردش حساب تسهیلات اعطائی مضاربه و مشارکت مدنی مندرج در تراز آزمایشی و مقایسه آن با گزارش نرم افزار و ماژول مربوطه
- کنترل مانده و گردش حساب اعطائی فروش اقساطی و جعاله مندرج در تراز آزمایشی و مقایسه آن با گزارش نرم افزار و ماژول مربوطه
- کنترل مانده و گردش حساب تسهیلات اعطائی سلف مندرج در تراز آزمایشی و مقایسه آن با گزارش نرم افزار و ماژول مربوطه
- بررسی و کنترل لازم در خصوص چگونگی اخذ استعلام از بانک مرکزی
- بررسی گردش و مانده حساب اموال خریداری شده برای تسهیلات فروش اقساطی و انجام کنترل‌های لازم
- بررسی مانده و چگونگی ایجاد حساب‌های مطالبات سررسید گذشته و معوق
- کنترل حساب‌های وجوه اداره شده مصرف نشده، تسهیلات اعطائی از محل وجوه اداره شده زیر خط دارایی، وجوه اداره شده مصرف نشده زیر خط دارایی، وجوه اداره شده زیر خط بدهی و سود سال‌های آینده وجوه اداره شده و حصول اطمینان از برقراری توازن در معادله مربوط به وجوه اداره شده
- بررسی گردش و مانده حساب پیش دریافت از مشتریان بابت تسهیلات مطابق با بخشنامه‌ها و اطلاعیه‌های ابلاغی در زمینه تسهیلات اعطائی فروش اقساطی
- بررسی چگونگی ثبت و تعدیل سود سال‌های آینده تسهیلات و انجام مطابقت‌های لازم در خصوص گردش و مانده حساب مذکور با گزارش نرم افزار تسهیلات و ماژول مربوطه
- بررسی چگونگی محاسبه ثبت و تعدیل حساب سود و کارمزد سال‌های آینده و انجام مطابقت‌های لازم با گزارش نرم افزار تسهیلات و ماژول مربوطه
- بررسی چگونگی محاسبه، اخذ و ثبت وجه التزام دریافتی از محل تسهیلات دریافتی

- بررسی چگونگی ثبت حساب سود دریافتی تسهیلات و تعدیل حساب‌های مرتبط با حساب یادشده

- بررسی چگونگی ایجاد و ثبت گردش مانده حساب سود و کارمزد معوق تسهیلات
- حصول اطمینان از ثبت اطلاعات کلیه تسهیلات اعطائی شعبه و دفاتر خدمات بانکی در ماژول سیستم فراز

- کنترل حساب سپرده نقدی ضمانت‌نامه‌ها و انجام مطابقت‌های لازم با گزارش ضمانت‌نامه‌های صادره سیستمی و غیر سیستمی سنوات قبل
- کنترل گردش و مانده حساب‌های تعهدات مشتریان و بانک بابت ضمانت‌نامه‌های صادره سیستمی و غیر سیستمی سنوات قبل

- کنترل گردش و مانده حساب‌های تعهدات مشتریان و بانک بابت ضمانت‌نامه‌ها و پذیرش‌های صادره ریالی و انجام مطابقت‌های لازم با گزارش ضمانت‌نامه‌های صادره سیستمی و غیر سیستمی سنوات قبل
- حصول اطمینان از ثبت اطلاعات کلیه ضمانت‌نامه‌های صادره شعبه در ماژول سیستم فراز

- کنترل حساب اوراق مشارکت و انجام مطابقت‌های لازم با اصل و کاپن اوراق مذکور

- کنترل دارا بودن شرایط عمومی جهت صاحبان حساب‌های مفتوحه
- کنترل واریز و برداشت‌های صورت پذیرفته از حساب‌های سپرده
- رسیدگی به عملیات پایان روزانه شعبه
- کنترل نحوه صدور سپرده‌های بلند مدت و صحت واریز و برداشت سود متعلقه
- انجام مطابقت‌های لازم در خصوص مانده حساب‌های سپرده قرض‌الحسنه، سپرده قرض‌الحسنه جاری مؤسسات دولتی به نمایندگان بانک مرکزی
- کنترل حساب هزینه جواز سپرده قرض‌الحسنه
- کنترل حساب سپرده‌های ارزی دیداری نزد بانک‌های داخلی در شعب ارزی

- انجام کنترل‌های لازم در خصوص چگونگی اخذ استعلام قبل از افتتاح حساب‌های سپرده قرض‌الحسنه جاری
- بررسی چگونگی انجام احراز هویت مشتریان به هنگام افتتاح حساب
- چگونگی اخذ تصویر مدارک و برابر با اصل کردن آنان به هنگام افتتاح حساب
- بررسی چگونگی نظارت و تأیید مسئولان شعبه در فرایند افتتاح حساب توسط متصدیان امور بانکی
- کنترل لازم در خصوص نحوه اخذ مدارک و مستندات مربوط به افتتاح حساب اشخاص حقوقی
- بررسی چگونگی صدور گواهینامه‌های عدم پرداخت چک و رفع سوء اثر از چک‌های برگشتی
- کنترل سیستمی چگونگی ثبت اطلاعات مربوط به فرم‌های مشخصات اشخاص و درخواست افتتاح حساب و حصول اطمینان از ثبت کلیه اطلاعات مربوط در سیستم نرم افزار
- بررسی چگونگی رعایت بخشنامه‌های صادره از سوی سازمان‌ها و واحدهای ذی‌ربط از جمله بانک مرکزی در خصوص اخذ کد پستی ۱۰ رقمی و کد ملی مشتریان
- حصول اطمینان از انجام رعایت دستورالعمل مربوط به پولشویی
- بررسی چگونگی پرداخت از حساب‌های مشتریان با استفاده از ابزارهای بانکی از جمله چک بانکی و بین‌المللی
- حصول اطمینان از رعایت دستورالعمل‌های اجرائی و مالی مربوط به هر یک از سپرده‌ها
- بررسی نحوه بایگانی و نگهداری فرم‌های افتتاح حساب به تفکیک هر یک از سپرده‌ها
- کنترل حساب موجودی انبار کل و مطابقت آن با موجودی‌های فیزیکی

- کنترل اقلام حساب بدهکاران موقت و نحوه عملکرد شعبه در جهت تعدیل و تسویه آن
- کنترل اقلام حساب پرداخت صادره سایر بانک‌ها و نحوه عملکرد شعبه در جهت تعدیل به موقع حساب یاد شده
- کنترل حساب بدهکاران و بستانکاران مغایرت سنواتی و حصول اطمینان از عدم گردش حساب در دوره جاری
- کنترل حساب تنخواه گردان و بررسی چگونگی نحوه پرداخت و تسویه وجوه
- بررسی حواله‌های عهده شعب، کنترل اقلام سرفصل حساب یاد شده و چگونگی انتقال آن به حساب مانده‌های مطالبه در موعد مقرر
- کنترل اقلام مانده‌های مطالبه‌نشده و بررسی صحت و سقم اقلام به حساب مذکور و همچنین نحوه اجرای دستورالعمل‌های صادره در زمینه حساب مذکور
- بررسی مانده حساب انواع چک‌های بانکی فروخته شده و انجام کنترل‌های لازم
- کنترل اقلام حساب بستانکاران موقت و نحوه عملکرد شعبه در جهت تعدیل و تسویه آن
- کنترل حساب کارمزد پرداختی و انجام مطابقت‌های لازم با تعرفه ابلاغی
- کنترل حساب هزینه‌های کل و انجام مطابقت‌های لازم با اسناد هزینه
- کنترل حساب واحد تأمین‌کننده هزینه و چگونگی تعدیل آن
- کنترل حساب کارمزد دریافتی و انجام مطابقت‌های لازم با تعرفه‌های ابلاغی
- کنترل حساب درآمدهای متفرقه و مطابقت آن با اسناد و تعرفه‌های ابلاغی
- کنترل حساب بدهکاران داخلی و حصول اطمینان از صحت مانده‌ها و گردش حساب مذکور
- کنترل مانده و اقلام حساب پرداخت چک‌های فروخته شده بانک
- حصول اطمینان از اقلام وارده و صادره حساب بین واحدها و نحوه عملکرد شعبه در زمینه پوانته کردن اسناد حساب مذکور

- کنترل رعایت اصول و موازین ورود اطلاعات روزانه حسابداری از لحاظ ثبت موقت و دائم در سیستم مکا نیزه فراز
- کنترل وجود امضاهای مجاز در کلیه اسناد بانکی
- کنترل اسناد اصلاحی حساب‌های مندرج در تراز آزمایشی
- کنترل اقلام و نحوه صدور اسناد حساب‌های انتظامی و طرف حساب‌های انتظامی
- کنترل حساب اسکناس و نفوذ بیگانه و انجام مطابقت‌های لازم در شعب ارزی
- کنترل و بررسی حساب‌های معاملات ارزی - نتیجه معاملات ارزی و حساب ریالی عملیات ارزی در شعب ارزی

عنوان دستگاه اجرایی: شرکت مخابرات جمهوری اسلامی ایران

الف) شاخص‌های اختصاصی

- جدول ارائه نشده است.

عنوان دستگاه اجرایی: دانشگاه آزاد اسلامی

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	فروش سؤالات امتحانی	نمره
۲	فروش سؤالات آزمون‌ها	قبولی در آزمون
۳	تخلفات آموزشی	پرونده
۴	تخلفات مالی دانشجویی	پرونده
۵	جعل مدرک تحصیلی	مورد
۶	جعل هویت	مورد
۷	شعار نویسی	مورد

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- برگزاری کمیسیون معاملات به منظور اجرای پروژه‌های عمرانی پژوهشی، خرید کالاهای الکترونیکی با مبالغ بالا
- نصب دوربین‌های مدار بسته
- حفاظت آزمون‌ها (بکارگیری تدابیر مخزن و قرنطینه و ...) هماهنگی با کلانتری و سرکلانتری شورای تامین، پلیس راهور
- اخذ تأیید صلاحیت افراد بکارگیری شده در مشاغل حساس (روسا، معاونت‌ها و انتشارات و امتحانات و حسابداری)
- بکارگیری انتظامات و نگهبانی (کنترل شئونات و تخلفات اداری)
- اعزام کارکنان مشکوک به اعتیاد به آزمایشگاه مواد مخدر

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- تکمیل پروژه دوربین‌های مدار بسته
- برگزاری همایش‌های متناسب با موضوع
- تدوین بخشنامه و آیین‌نامه خاص
- فراخوان مقاله و طرح

عنوان دستگاه اجرایی: دانشگاه جامع علمی- کاربردی

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	تسلط کارشناسان به قوانین و مقررات دانشگاه	میزان
۲	تسلط کارشناسان به قوانین و مقررات نظارتی دانشگاه	میزان
۳	تسلط کارشناسان به قوانین و مقررات اداری و مالی دانشگاه	میزان

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- برقراری سیستم پاداش برای همه پیشنهادها به منظور نهادینه کردن خلاقیت و افزایش انگیزه

- آموزش کارکنان در جهت به‌روز رسانی و آشنایی آنها با قوانین و دستورالعمل‌ها
- اعزام بازرس و ناظر مالی به مراکز تحت نظارت
- اعزام بازرس آموزشی، نظارتی و حراستی به مراکز تحت نظارت
- پایش‌ها و بازدیدهای سرزده از خوابگاه‌های دانشجویی
- برقراری سیستم الکترونیکی اخذ پیشنهادهای و انتقادهای
- شفاف‌سازی مقررات و قوانین در نشست‌های پرسش و پاسخ به دانشجویان
- برقراری سیستم تشویق و تنبیه کارکنان و مراکز تحت نظارت
- فعال‌سازی کمیته‌های چهارگانه در راستای تصمیم‌گیری جمعی بجای تصمیم‌گیری

فردی

- برقراری سیستم اتوماسیون اداری و MIS دانشگاه جهت کاهش بوروکراسی

ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

- افزایش تعداد بازدیدها و بازرسی‌ها

- تشکیل کمیته‌های تخصصی نظارتی

- گسترش سیستم اتوماسیون و نظارت الکترونیکی

عنوان دستگاه اجرائی: کانون زبان ایران

الف) شاخص‌های اختصاصی

ردیف	عنوان	معیار
۱	وقت‌شناسی مدرس	میزان
۲	استفاده مدرس از روش تدریس مؤثر برای ارائه درس	میزان
۳	بروز رفتارهای غیر متعارف و غیر حرفه‌ای	میزان
۴	بکارگیری مؤثر مواد آموزشی تعیین شده	میزان
۵	ارتباط سالم مدیر و مجموعه مدرسان	میزان
۶	دقت، پایایی و قابل اتکا بودن آزمون‌ها	میزان
۷	امنیت آزمون‌ها	میزان

ردیف	عنوان	معیار
۸	رعایت عدالت و دقت در انتخاب مدرس	میزان
۹	رعایت عدالت در ارزیابی عملکرد زبان آموزان توسط مدرس	میزان
۱۰	رعایت عدالت در پذیرش متقاضیان برخورداری از خدمات آموزشی	میزان
۱۱	استفاده بهینه از منابع و امکانات مالی در راستای ارائه آموزش مؤثر	میزان

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- تشکیل کمیته انضباطی

- اجرای روش‌های پیشگیری از فساد:

✓ تعریف دقیق نحوه انجام فعالیت‌های مختلف

✓ ایجاد مکانیسم افشاء فساد توسط افراد از جمله روش ارتباط مستقیم با ریاست سازمان

✓ استفاده از امکانات و ابزار مدرن از جمله کامپیوتر در تشخیص انحرافات و اعلام آنها

✓ تعیین و تعریف معیارهای اخلاقی برای کلیه کارکنان کانون زبان ایران و فرهنگ‌سازی برای نزدیک شدن به این معیارها

عنوان دستگاه اجرایی: استانداری‌ها

الف) شاخص‌های اختصاصی

- جدول ارائه نشده است.

ب) اقدامات صورت گرفته در زمینه ارتقای سلامت اداری

- تشکیل کمیته پیشگیری و مبارزه با فساد اداری

- بررسی، شناسایی و احصای شناخت نقاط و یا پست‌های آسیب‌پذیر در زمینه فساد

اداری دستگاه توسط کمیته مبارزه با فساد

- آموزش و تبیین شاخص‌های اختصاصی تعیین شده فساد اداری برای کارکنان و مدیران و بازرسان دستگاه
- اطلاع رسانی به مراجعان دستگاه از طریق وبسایت، بروشور و تابلوهای اعلانات و... و مشخص کردن نحوه رسیدگی به تخلفات تعیین شده
- بکارگیری سازوکارهای نظارتی به منظور پیشگیری و مبارزه با فساد اداری و پایش اثربخش
- بازنگری و اصلاح شاخص‌های اختصاصی شناسایی شده و مطابقت آنها با قوانین و مقررات و به روز کردن شاخص‌ها و التزامات آن
- تهیه گزارش برگزاری کلاس‌های آموزشی برای کارکنان و مدیران و اوستال به استانداری
- تهیه گزارش نحوه توجه به گلوگاه‌های فساد خیز به منظور پیشگیری از بروز فساد
- تهیه گزارش بررسی ارزیابی و نحوه پاسخگویی به ارباب رجوع به طور مستمر
- جمع‌بندی و تهیه گزارش کلی فعالیت کمیته سلامت اداری دستگاه
- آموزش کارکنان و مدیران
- ابلاغ تصویب‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌های اجرائی به دستگاه‌های اجرائی استان و واحدهای شهرستانی و عملیاتی آنها
- تهیه مستندات عملکرد دستگاه‌های اجرائی در اجرای ارزیابی عملکرد سالانه آنها
- تهیه بروشورهای آموزشی برای کارکنان و برای ارباب رجوع جهت شناساندن گلوگاه‌های مفاسد اداری
- تهیه و نصب تابلوهای آموزشی و هشدار در محیط‌های عملیاتی دستگاه‌های اجرائی
- تهیه سیستم گزارش‌دهی از سوء استفاده‌های احتمالی برای عموم مردم از طریق شماره تلفن و تعبیه صندوق

- نظرسنجی از ارباب رجوع به صورت متمرکز از اکثر دستگاه‌ها و ابلاغ بازخورد آن در راستای طرح تکریم ارباب رجوع و پیشگیری از مفاسد اداری
- سعی و تلاش در راستای شفاف‌سازی و کاهش فرایندهای انجام کار
- تعیین گلوگاه‌ها و فرایندهای مستعد فساد در حوزه‌های عملکردی دستگاه‌های اجرایی

- اولویت‌بندی پست‌های سازمانی در معرض فساد
- ارزیابی عملکرد دستگاه‌های اجرایی در رابطه با آیین‌نامه
- سنجش رضایت ارباب رجوع از دستگاه‌های اجرایی
- تشکیل دوره‌های آموزشی برای کارکنان و بازرسان
- عملیاتی کردن شاخص‌های اختصاصی و عمومی
- کیفیت بخشی به جایگاه‌های اینترنتی دستگاه‌های اجرایی
- پیگیری ایجاد جایگاه اینترنتی برای دستگاه‌هایی که فاقد جایگاه هستند
- تعیین بازرسان استانداری در راستای بازرسی از دستگاه‌های اجرایی برای اجرای بهینه مفاد آئین‌نامه

- بررسی دقیق عملکرد دستگاه‌های اجرایی از طریق پرسشنامه تنظیم شده
- تعبیه صندوق‌های گزارشگری - بروشورهای آموزشی

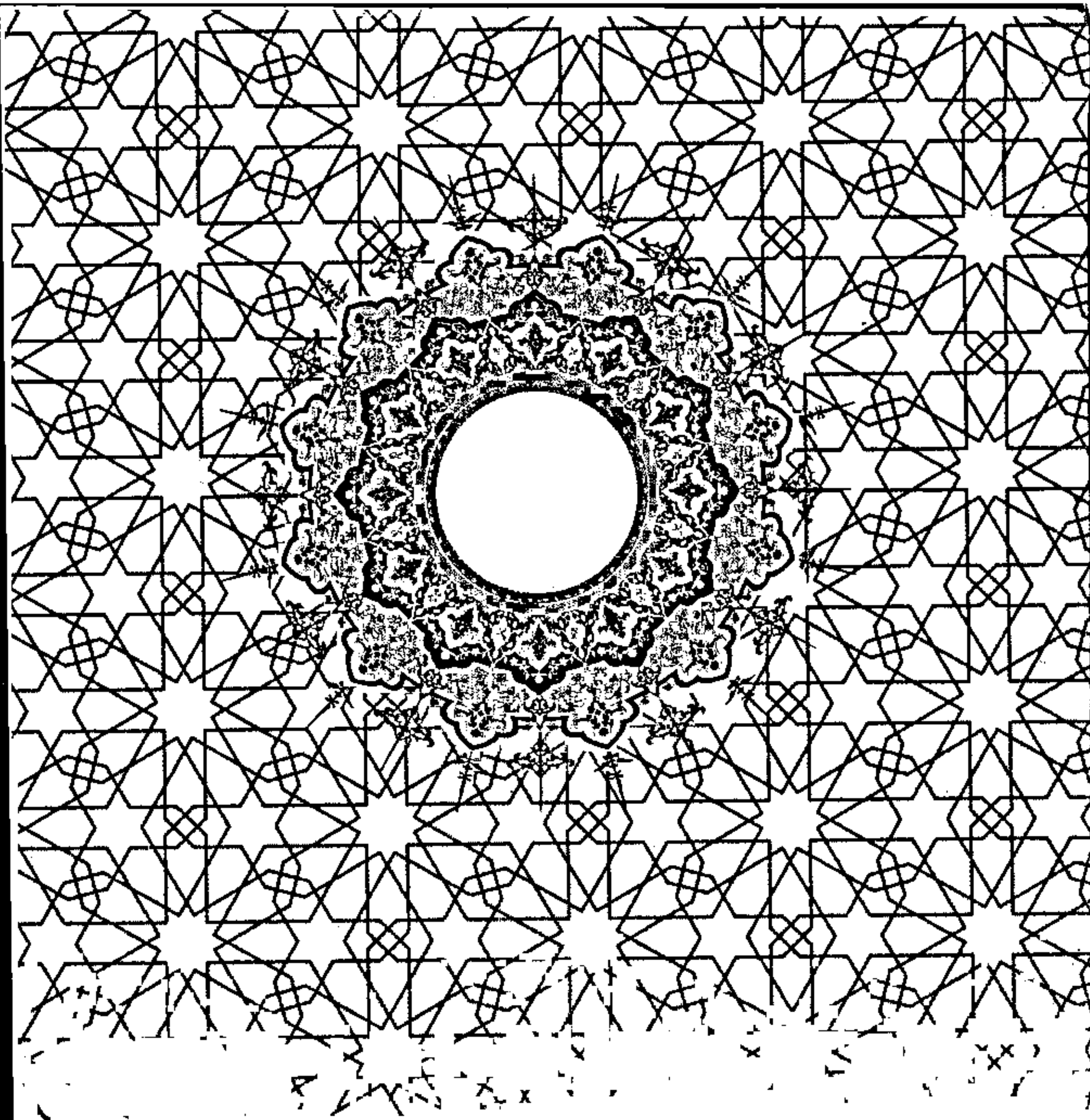
- ج) برنامه‌های آتی دستگاه در زمینه ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد
- برنامه‌ریزی برای فراهم کردن زیرساخت‌های لازم اداره خدمات غیر حضوری به مراجعان

- کنترل و نظارت بیشتر بر گلوگاه‌های فسادخیز و نقاط آسیب‌پذیر و پست‌های در معرض فساد اداری
- بازنگری و اصلاح شاخص‌های اختصاصی شناسایی شده و مطابقت آنها با قوانین و مقررات و به‌روز کردن شاخص‌ها و الزامات آن

منابع

۱. شناسایی گلوگاه های فساد در دستگاه های اجرایی استان زنجان، استانداری زنجان (معاونت برنامه ریزی)، ۱۳۸۹
۲. حسن دادگر و غلامعلی معصومی نیا، فساد مالی، انتشارات: کانون اندیشه جوان، ۱۳۸۳.
۳. بهرام جلیل خانی، فساد اداری، <http://www.modiriran.ir>
۴. معاونت حقوقی، امور مجلس و استان ها، معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس جمهور، شاخص های فساد اداری، ۱۳۸۸.
۵. دری نجف آبادی، قربان علی، «مبارزه با فساد در حکومت علوی^(ع)»، فصلنامه حکومت اسلامی، شماره ۱۷، پاییز ۱۳۷۹.
۶. گزارش عملکرد استان های: اصفهان - همدان - چهار محال و بختیاری - زنجان - ایلام - گلستان - آذربایجان شرقی - کردستان - قم - یزد - سمنان - اردبیل - خراسان رضوی - خوزستان - سیستان و بلوچستان
۷. گزارش عملکرد سازمان های: بنیاد شهید و امور ایثارگران - سازمان شیلات ایران - سازمان تربیت بدنی - شرکت مادر تخصصی فرودگاه های کشور - بانک سپه - سازمان تعزیرات حکومتی - بانک صادرات ایران - سازمان هواپیمایی کشور - صندوق ضمانت صادرات ایران - بانک ملی - ایران پست بانک ایران - سازمان ملی جوانان - بانک رفاه - بانک مستکن - جمعیت هلال احمر - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران - سازمان ثبت احوال کشور - گمرک ایران
۸. گزارش عملکرد وزارت خانه های: دادگستری - دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح - فرهنگ و ارشاد اسلامی - صنایع و معادن - ارتباطات و فناوری اطلاعات - امور اقتصادی و دارایی - تعاون - مسکن و شهرسازی.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۷۶۰-۱-۱

ISBN: 978-600-92760-1-1

9 786009 276011

قیمت: ۶۰,۰۰۰ ریال

